Europeiska kommissionen

XXVII:e rapporten om konkurrenspolitiken (1997)

(Offentliggjord tillsammans med *Allmän rapport om Europeiska unionens verksamhet* - 1997)

Bryssel - Luxemburg 1998

Innehållsförteckning

Förord av KAREL VAN MIERT 5

Inledning 10

I - Konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning - Artiklarna 85 och 86 18

A - Utvecklingen av den lagstiftningsmässiga och tolkningsmässiga ramen 18
1. Revidering av meddelandet om avtal av mindre betydelse 18
2. Meddelande om samarbetet mellan gemenskapens konkurrensmyndigheter och de nationella konkurrensmyndigheterna 19
3. Meddelande om definitionen av den relevanta marknaden 20
4. Översyn av politiken i fråga om vertikala begränsningar 21
5. Översyn av politiken i fråga om horisontella avtal 22
6. Riktlinjer för fastställande av böter 22

B - Tillämpning av konkurrensreglerna för att underlätta marknadsintegrationen 23
1. Informationsutbyte 23
2. Åtgärder till förmån för den inre marknaden: bekämpning av uppdelningen av marknaderna 23
3. Bilförsäljning 24

C - Företag med en dominerande ställning 25

D - Informationssamhället 27
1. Allianser mellan operatörer 28
2. Mobil kommunikation 29
3. Teletaxorna 29
4. Informationsteknik 30

E - Transportsektorn 31
1. Sjötransporter 31
2. Flygtransporter 33

F - Energi 34

G - Finanssektorn 35

H - Statistisk översikt 36

II - Statliga monopol och monopolrättigheter: artiklarna 37 och 90 i EG-fördraget 39

A- Amsterdamfördraget 39

B- Telekommunikationer 39
1. Kontroll av genomförandet av direktiven 40
2. Meddelande om telefoni via Internet 41
3. Beviljande av ytterligare tidsfrister för avreglering av telekommunikationerna 41
4. Tillämpningen av kommissionens beslut om diskrimineringen vid tilldelningen av GSM-licenser i Spanien 42

5. Avslutande av överträdelseförfarandet mot Italien om villkoren för tilldelning av GSM-licenser 42
6. Utkast till direktiv enligt artikel 90.3 om rättslig åtskillnad mellan kabel- och telekommunikationsverksamhet 42

C - Media *43*

D - Energi *43*
1. EG-domstolens domar om exklusiva rättigheter för import och export av el och naturgas 43
2. Genomförandet av direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el 44
3. Förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för gas 44

E - Posttjänster *45*
1. Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna 45
2. Meddelande om tillämpningen av konkurrensreglerna på postsektorn 45

F - Transporter *46*
1. Beslut om de arbetsrättsliga bestämmelserna i den italienska hamnlagstiftningen 46
2. Beslut om lotsavgiften i Genuas hamn 46
3. Marktjänster vid Atens flygplats 47
4. Rabattsystem för landningsavgifter 47

G - Andra statliga handelsmonopol *48*
1. Svenska och finländska alkoholmonopol 48
2. Det österrikiska monopolet på tobaksvaror 49

III - Koncentrationskontroll **50**

A - Inledning *50*

B - Översyn av koncentrationsförordningen *51*
1. Antagande av ändringarna av förordning nr 4064/89 51
2. Ändringar och förbättringar av andra texter som utgör kontrollmekanismen 52

C - Nya utvecklingstendenser *53*
1. Produktmarknader och geografiska marknader 53
2. Granskning av dominerande ställning 55
3. Hänskjutanden till medlemsstaterna 58
4. Samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner 59
5. Tillämpning av regler och förfaranden 60

D - Statistik *62*

IV - Statligt stöd **63**

A - Allmän politik *63*
1. Förordningar på grundval av artikel 94 i fördraget 64
2. De nya riktlinjerna för regionalstöd 65
3. Branschövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt 67
4. Direktiv om insyn 67

B - Stödbegreppet *68*
1. Fördelar som ges ett eller flera företag 68
2. Medlens ursprung 69
3. Kriteriet om vissa företag eller viss produktion 70
4. Snedvridning av konkurrensen och påverkan av handeln mellan medlemsstaterna 71

C - Granskning av stödens förenlighet med den gemensamma marknaden *71*
1. Sektorstöd 72
2. Horisontellt stöd 83
3. Regionalstöd 87

D - Förfaranden *88*

E - Statistik *90*

V - Internationellt samarbete **93**

A - De central- och östeuropeiska länderna *93*
1. Sofiakonferensen 93
2. Tillämpningsföreskrifter 93
3. Utvidgningen och konkurrenspolitiken 93

B - Nordamerika *94*
1. Amerikas förenta stater 94
2. Samarbetsavtalet med Kanada 96

C - WTO *96*
1. Handel och konkurrens 96
2. Telekommunikationer 96

D - Övrig utveckling inom internationella relationer *97*
1. Medelhavsländerna 97
2. Latinamerika 97

Utsikter inför 1998 *98*
1. Lagstiftningsverksamhet 98
2. Det internationella området 99
3. Kontrollverksamhet 99

Bilaga - Ärenden som undersöks i rapporten *100*

Förord av KAREL VAN MIERT
Ledamot av kommissionen med ansvar för konkurrensfrågor

Den årliga rapporten om verksamheten på konkurrenspolitikens område ger alltid anledning att upprätta ett bokslut över kommissionens arbete inom denna sektor och ett utkast till perspektiv för framtiden. Detta arbete är inget undantag från denna över tjugofemåriga tradition. Jag kommer inte här att utförligt redovisa de mål kommissionen sedan länge söker nå genom sin konkurrenspolitik, eftersom jag är övertygad om att läsarna redan är bekanta med dem: förbättrad konkurrenskraft för såväl stora som små företag, öppnande av marknaderna, en bättre resursfördelning, större valmöjligheter för konsumenterna osv. Jag kommer inte heller på nytt att ta upp frågor som redan behandlats i tidigare rapporter, t.ex. den ökande globaliseringen av ekonomierna eller de allt snabbare tekniska framstegen. Däremot vill jag ge Er min syn på frågor som kommer att ligga inom mitt politikområde, om man ser längre än till det rent dagsaktuella, och som närmare utvecklas i själva rapporten: den ekonomiska och monetära unionen, sysselsättningen och unionens utvidgning. Dessa tre frågor ställer krav på konkurrenspolitiken under de kommande åren.

Den ekonomiska och monetära unionen och den ökande konkurrensen

Ett av de betydelsefullaste ögonblicken under de kommande åren kommer säkerligen att vara fullbordandet av den ekonomiska och monetära unionen (EMU), som enligt min övertygelse kommer att skapa ett spelrum för konkurrensen som ger optimal effekt. När en gemensam valuta införs på en alltmer integrerad marknad, kommer detta nämligen att ge upphov till faktorer som påskyndar konkurrensprocessen.

Genom den monetära unionen kommer företagen i Europa att kunna befrias från de risker och kostnader till följd av kursväxlingar som fortfarande påverkar deras beslut om investeringar och inträde på utländska marknader och som leder till att dessa marknader förblir åtskilda. Den monetära unionen kommer även att bidra på ett betydelsefullt sätt till att minska de samlade kostnaderna för handeln mellan gemenskapsländerna genom att reducera de transaktionskostnader som än i dag belastar avgifterna för valutaväxling. En sådan kostnadslättnad kommer att ge de europeiska företagen incitament att bygga ut sin handel inom unionen. Konkurrensen kommer således att stimuleras kraftigt av denna utveckling mot en integration av marknaderna.

Det är troligt att den omstrukturering som är nödvändig inom vissa sektorer kommer att tvingas fram snabbt genom en sådan utveckling. Kommissionen måste vara särskilt uppmärksam både på företagskoncentrationer, som med nödvändighet kommer att ske i betydligt större omfattning, och på statligt stöd, som kommer att efterfrågas som bidrag till omstruktureringarna.

Vad gäller företagskoncentrationer kan man under de närmaste åren vänta sig en ökning av antalet operationer på liknande sätt som då den inre marknaden genomfördes. Det är ett fenomen som redan kunde iakttas under år 1997. I detta avseende kommer kommissionen att ägna särskild uppmärksamhet åt bildandet av snäva oligopol på gemenskapsmarknaden, något som i vissa marknads-strukturer skulle kunna leda till konkurrenshindrande parallella beteenden.

De sektorer av ekonomin som vidkänns kroniska strukturella problem och som inför en ökande konkurrens måste svara med omstruktureringar kommer antagligen att ledas till att söka statligt stöd för att mildra de omedelbara påfrestningarna i samband med fullbordandet av EMU. Det kommer självfallet att vara kommissionens ansvar att mycket noggrant övervaka att fördragets bestämmelser om statligt stöd iakttas, eftersom de snedvridningar av konkurrensen som skulle kunna uppstå med nödvändighet skulle förstärkas på en större och mer integrerad marknad.

Den gemensamma valutan kommer också att bidra till att prissättningen inom hela Europeiska unionen kommer att bli lättare att överblicka. Det kommer att bli möjligt att jämföra de priser som tillämpas i varje enskild medlemsstat med en gemensam måttstock, euron. Genom denna nya

överskådlighet kommer handeln inom gemenskapen att underlättas och kunna växa, särskilt parallellhandel mellan distributionsnät, eftersom köparna för varje enskild produkt kan välja utifrån prisskillnaderna mellan producenterna i Europa utan att behöva bekymra sig om påverkan på det slutliga priset, valutafluktuationer eller transaktionskostnader. Dessa nya konkurrensförhållanden kommer med nödvändighet att leda till att priserna kommer att konvergera kring den lägsta nivån. En sådan intensifierad konkurrens skulle kunna framkalla försvarsreaktioner hos vissa operatörer, som skulle kunna frestas att försöka bromsa processen eller sätta den ur spel, hellre än att anpassa sig till de nya förutsättningarna. Kommissionens ansvar blir därför att sätta hårt mot hårt mot sådana operatörer och medlemsstater som skyddar dem, och detta desto mer om de konkurrenshindrande beteendena eller de stöd operatörerna ges kan få mycket kraftiga effekter på en väl integrerad marknad i form av ineffektivitet i ekonomin.

Slutligen kommer den gemensamma valutan som harmoniserande faktor att få skillnaderna mellan de nationella skatte- och socialförsäkringssystemen att framstå tydligare. Denna nya överskådlighet kommer att starkt påverka besluten om kapitalallokering och därigenom också dessa besluts ekonomiska effektivitet. Därför har flera medlemsstater begärt att kommissionen skall ompröva sin politik då det gäller statligt stöd i form av förmåner vid beskattningen för att kunna motverka "skattemässiga" snedvridningar av konkurrensen till skada för den monetära unionen. Andra medlemsstater begär en minimiharmonisering på det sociala området.

En politik för sysselsättning

Vid Europeiska rådets extra möte om sysselsättningen i Luxemburg den 20 och 21 november 1997, det första europeiska toppmöte som uteslutande ägnades denna fråga, nådde medlemsstaterna fram till en överenskommelse om "riktlinjer" för att förstärka Europeiska unionens sysselsättningsfrämjande insatser. Det framgår klart av dessa riktlinjer att kampen för sysselsättningen är mångfacetterad och kräver ett brett spektrum av insatser. Många av de handlingslinjer som fastställts berör konkurrenspolitiken — antingen implicit, t.ex. då det gäller tillväxtinstrumentet, en "effektiv inre marknad", som aktivt stöds genom politiken för att undanröja avgränsningarna mellan marknaderna och genom åtgärderna för att lätta de administrativa bördorna för de små och medelstora företagen, vilket vi bidragit till genom att tillämpa ett fördelaktigare kontrollsystem på dem, eller explicit, som i avsnittet med titeln "Gemenskapens politik i sysselsättningens tjänst", som bl.a. behandlar konkurrenspolitiken. Toppmötet i Luxemburg ger klart och tydligt konkurrenspolitiken en uppgift då det gäller att skapa sysselsättning, framför allt inom området statligt stöd. I punkt 27 i riktlinjerna hävdas nämligen att man bör "inrikta sig på stödsystem som främjar ekonomisk effektivitet och sysselsättning utan att därför medföra en snedvridning av konkurrensen". Konkurrenspolitiken har dock i mitt perspektiv ett vidare arbetsfält än så, där den kan främja sysselsättningen.

Konkurrenspolitiken kan nämligen bidra till att ge framgång åt en global sysselsättningsfrämjande politik. Genom att den påverkar marknadernas struktur utövar den ett direkt inflytande på den europeiska ekonomins konkurrenskraft och tillväxttakt och bidrar därför till att påverka unionens makroekonomiska ramar i sysselsättningsskapande riktning. De insatser som kommissionen gör genom sin konkurrenspolitik för att undanröja hindren mellan marknaderna i unionen ger ett betydande stöd till fullbordandet av den inre marknaden, som är en garant för ökad handel och tillväxt. Slutligen kan man genom kontrollen av statligt stöd, vilket understryks i punkt 27 i riktlinjerna, försäkra sig om att sådant stöd bidrar till bildandet av företag och därigenom till hållbar sysselsättning, samtidigt som tillbörliga konkurrensmetoder säkras. Konkurrenspolitiken framstår klart som ett politiskt nyckelområde när det gäller att vinna slaget om sysselsättningen i Europa.

Den politik för en liberalisering av de offentliga tjänsterna inom energi-, transport- och telekommunikationssektorerna som kommissionen bedriver med måttfullhet för att ta hänsyn till uppgifter av allmänt ekonomiskt intresse bidrar också till att stödja en politik för sysselsättning. Att operatörer

som har kunnat utnyttja en monopolsituation konkurrensutsätts och att nya aktörer kommer till på sådana marknader leder nästan omedelbart till förbättring av de gamla monopolföretagens produktivitet och till en sänkning av deras driftskostnader som ger prissänkningar för användare och slutkonsumenter. Den nedåtgående tendensen för priserna på nättjänster är en avgörande faktor för hela den europeiska industrins konkurrenskraft. Denna övergripande förstärkning av vår ekonomis konkurrenskraft understödjer tillväxten och gynnar sysselsättningen. Vidare skapar liberaliseringsprocessen en tävling mellan företagen inom forskningen efter nya produkter, vilket är ägnat att stimulera till ökad sysselsättning och efterfrågan. Därigenom kommer kommissionens politik för att öppna nättjänsterna för konkurrens på sikt att ge positiva effekter på sysselsättningen.

Den intensifierade konkurrensen leder naturligtvis också till omstruktureringar och till att de minst dynamiska aktörerna slås ut från marknaden, vilket oundvikligen medför att produktionsenheter läggs ned i takt med konjunkturcyklerna och därmed till att sysselsättningen påverkas negativt. Under sådana omständigheter kan det inte förnekas att de konkurrensfrämjande åtgärderna i vissa fall, åtminstone på kort sikt, skadar sysselsättningen. Utöver de lösningar som bygger på tillväxt, och som konkurrenspolitiken kan bidra aktivt till, är det därför nödvändigt att bemöta dessa konjunktureffekter med sociala åtgärder, eftersom byggandet av Europa — som Jacques Santer har påmint om — inte får vara ett rent ekonomiskt projekt. Först och främst tror jag att man måste respektera dialogen mellan arbetsmarknadens parter som förutom att vara ett svar på krav som människor ställer också ingår som ett led i en ny syn på ekonomisk effektivitet. Att de anställda görs delaktiga i strategiska beslut av detta slag är, tror jag, en faktor som leder till ökad konkurrenskraft. Det är antagligen också nödvändigt att införa en viss flexibilitet på arbetsmarknaden, vilket rekommenderades redan i kommissionens vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning och vilket Europeiska rådet i Luxemburg med rätta påminde om. Arbetstagarna måste stimuleras till yrkesmässig och geografisk rörlighet för att underlätta omställningen till de nya sysselsättningsskapande marknaderna.

Det finns ett annat viktigt område där kommissionen har att tillämpa principen om ekonomisk och social sammanhållning, nämligen kontrollen av statligt stöd. Det är inte utan orsak som slutsatserna från toppmötet i Luxemburg i så stor utsträckning är inriktade på denna aspekt. Genom artikel 92 i fördraget är det visserligen förbjudet att bevilja vissa företag statligt stöd som leder till en snedvridning av konkurrensen på den inre marknaden, men fördraget tillåter dock stöd för att underlätta en omstrukturering av företag i svårigheter, om detta stöd, som skall vara oåterkalleligen tidsbegränsat, inte syftar till att på konstlad väg hålla liv i företagen och ge dem ett anstånd med det ofrånkomliga beslutet, utan till att återupprätta företagens långsiktiga bärkraft inom rimlig tid. Då det gäller regionalt stöd söker kommissionen utifrån ekonomiska kriterier fastställa vilka delar av unionen som är minst gynnade och att för var och en av dessa fastställa nivån på stödet, så att det statliga stödet inriktas på de områden i unionen som har verkliga svårigheter. Därigenom bidrar kontrollen av det statliga stödet på ett avgörande sätt till den ekonomiska och sociala sammanhållningen i hela Europeiska unionen.

Jag vill slutligen understryka att kommissionen ägnar särskild uppmärksamhet åt statligt stöd som ges i sysselsättningssyfte. Kommissionen söker generellt försäkra sig om att sysselsättningsstöd, bl.a. genom nedsättning av arbetsgivaravgifterna för en eller flera specifika verksamhetssektorer, inte har formen av skyddsåtgärder för dessa sektorer i en enskild medlemsstat som riskerar att flytta sysselsättningsproblemen där till andra medlemsstater. Däremot har kommissionen visat sig öppen och välvilligt inställd till sysselsättningsstöd som bl.a. inriktas på de sämst ställda arbetslösa eller på stadsområden med svårigheter, samtidigt som de nödvändiga garantierna ges för verkligt positiva effekter då det gäller målet att skapa en nettotillväxt av hållbar sysselsättning.

Utvidgningen av Europeiska unionen

I början av nästa århundrade kommer Europeiska unionen med största sannolikhet att ta emot nya medlemsstater från det gamla östblocket med ekonomier som fortfarande återhämtar sig från sviterna av den gamla politiken eller är på bättringsvägen. I sitt meddelande "Agenda 2000" formulerade kommissionen förslag om hur denna nya och inte okomplicerade integration skall förberedas. I detta dokument erinras bl.a. om slutsatserna från Europeiska rådet i Köpenhamn, där det utan omsvep fastslås att det för medlemskap krävs att "det finns en fungerande marknadsekonomi".

Kommissionens främsta uppgift är att stödja länderna i Central- och Östeuropa i deras strävan att införa och utveckla en konkurrenskultur som är grunden för varje marknadsekonomi. Det är målet för vårt samarbete med dessa länder, som i första skedet har gällt medverkan i utarbetandet av en lagstiftning, till stor del inspirerad av gemenskapsrätten, och inrättandet av kontrollmyndigheter, och som nu koncentreras på tekniskt bistånd vid den konkreta tillämpningen av konkurrensreglerna. Denna biståndsuppgift tycks mig särskilt viktig av flera anledningar. Först och främst finns det ingen liberaliserad ekonomi där det saknas konkurrensanda. Att införa en konkurrenskultur i dessa länder, som i över fyrtio år levt med en centralstyrd ekonomi, är enligt mitt sätt att se en nödvändighet om övergången skall lyckas. Det finns inte heller någon liberaliserad ekonomi som saknar garantier för att konkurrensen fungerar på marknaderna. Därför är det en grundförutsättning att myndigheterna skaffar sig rättsliga, institutionella och personella medel för att genomdriva en fungerande konkurrens. Detta krav ställs redan i dag under liberaliseringen av deras ekonomier, men ännu mer i framtiden när dessa stater ansluter sig till gemenskapen. På så sätt kan länderna i Central- och Östeuropa befinna sig i fas med sina partner och vara bättre rustade att möta utmaningarna på den inre marknaden, när de blir medlemmar i unionen. För de tidigare medlemsstaterna kommer för övrigt detta införande av en konkurrenskultur att säkerställa rättvisa förhållanden.

Utvidgningen av unionen kommer ofrånkomligen att leda till en ökning av antalet anmälningar av avtal och statligt stöd, och detta i ett läge med strikta budgetramar, som förmodligen inte kommer att tillåta en motsvarande ökning av kommissionens materiella och personella resurser. I medvetande om att det är nödvändigt att inrikta vår kontrollverksamhet på ärenden som är av uppenbart intresse för hela gemenskapen har jag därför inlett en omläggning av politiken i fråga om anmälan av avtal av mindre betydelse, hos de nationella konkurrensmyndigheterna begärt att tillämpningen av artiklarna 85 och 86 i fördraget skall decentraliseras då det gäller ärenden av rent nationell karaktär, inlett en omfattande debatt om vertikala begränsningar och antagit en grönbok om detta ämne som bl.a. innehåller förslag som syftar till att fastställa trösklar under vilka rätten till undantag skall presumeras. Denna modernisering av gemenskapens lagstiftning och praxis i fråga om konkurrens var säkert nödvändig i sig, men utsikterna till en utvidgning mot öst av unionen skyndar på denna process och gör att den måste ges högsta prioritet.

Denna översikt över de viktigaste utmaningar som gemenskapsinstitutionerna kommer att ställas inför ger stöd åt min åsikt att konkurrenspolitiken kommer att få en samverkansskapande uppgift under de kommande åren. På de områden jag har berört, där den förefaller mig kunna bidra till att de viktigaste målen för unionen uppnås, anser jag att det är vår skyldighet att verka med en stärkt samarbetsanda i förhållande till gemenskapens andra politikområden. Samordningen av kommissionens olika verksamhetsområden är redan långt framskriden, men den bör gå längre än till vad som är nödvändigt för en effektiv administration och upphöjas till politisk princip. Jag förbinder mig att aktivt bidra till detta inom ramen för mina befogenheter.

Del 1

XXVII:e rapporten om konkurrenspolitiken

SEK(98) 636 slutlig

Inledning

1. År 1997 kommer att räknas till ett av de betydelsefullaste åren för den europeiska konkurrenspolitiken. Det kommer att fortsätta att förknippas med att kommissionen då befäste sin roll som europeisk kontrollmyndighet till följd av Amsterdamfördraget, att ett program för modernisering av lagstiftningen utvidgades och slutligen med att kommissionen bekräftade sin vilja att tillämpa de europeiska konkurrensreglerna med måttfullhet och fasthet.

1. Toppmötet i Amsterdam och befästandet av kommissionens roll[1]

2. Genom Amsterdamfördraget befästes bl.a. kommissionens roll som kontrollmyndighet vad gäller konkurrensreglerna, även om ett förslag i motsatt riktning lades fram under regeringskonferensen. Vidare bekräftades förenligheten mellan principerna om fri konkurrens och om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Denna gynnsamma utgång måste tolkas som ett erkännande från medlemsstaternas sida av det arbete som utförts av kommissionen och av att dess politik förts med måttfullhet och fasthet.

3. Vissa medlemsstater har sökt ifrågasätta tillämpningen av artikel 90 i EG-fördraget, som förbjuder konkurrensbegränsningar som går utöver vad som är oundgängligen nödvändigt för att fullgöra uppgifter av allmänt ekonomiskt intresse. De förordade en ny avvägning av fördragets bestämmelser i detta avseende, eftersom de ansåg att dessa ledde till att principen om fri konkurrens fick alltför stort företräde framför principen om tjänster av allmänt intresse.

4. Kommissionen har för sin del alltid ansett att fördraget upprättar en balans mellan dessa båda principer och närmare förklarat sin inställning i sitt meddelande av den 11 september 1996 om tjänster i allmänhetens intresse i Europa. Förenligheten mellan liberaliseringsmålet och målet att upprätthålla tjänster av hög kvalitet i allmänhetens intresse säkerställs genom själva bestämmelserna i fördraget.

5. Denna debatt löstes slutligen genom att man i Amsterdamfördrag införde en ny artikel 7d om "tjänster av allmänt ekonomiskt intresse", till vilken fogades en förklaring i slutakten. Genom denna nya artikel tydliggörs ytterligare den vikt gemenskapen fäster vid mål av allmänt ekonomiskt intresse, genom att det fastslås att allmännyttiga tjänster skall kunna utföras under sådana villkor att de kan fullgöra sina uppgifter i allmänhetens intresse, utan att detta påverkar artiklarna 77, 90 och 92 i EG-fördraget.

6. Under konferensen antogs även ett par andra akter som rör allmännyttiga tjänster, nämligen ett protokoll om systemet för radio och TV i allmänhetens tjänst och en förklaring om offentligrättsliga kreditinstitut i Tyskland.

7. Resultatet av konferensen är således tillfredsställande då det gäller konkurrenspolitiken, eftersom de viktiga institutionella och rättsliga avvägningarna i fördraget har bevarats och ytterligare legitimerats genom bestämmelserna i Amsterdamfördrag och särskilt den nya artikeln 7d.

2. Moderniseringen av konkurrensrätten

8. Konkurrenspolitiken kan inte möta det nya århundradet utan att ha anpassats till de ekonomiska förhållandena i världen av i dag: fördjupandet av den inre marknaden, de tekniska framstegen och globaliseringen. I huvudsak har de rättsakter och den praxis som gäller i dag sitt ursprung i sextiotalet, under den gemensamma marknadens första tid. Trots de ändringar som gjorts under årens lopp har det nuvarande regelverket visat sig inte vara i fas med de krav som ställs på en effektiv politik. En sådan

[1] "La conférence intergouvernementale et la politique communautaire de concurrence" av Karel Van Miert, Competition policy newsletter, nr 2, vol. 3, sommaren 1997.

politik måste uppfylla behoven hos såväl företagen som de offentliga myndigheter som ansvarar för skyddet av konkurrensen på en inre marknad som utvidgats till femton medlemsstater. Den skall också uppfylla de krav som ställs inför fullbordandet av den ekonomiska och monetära unionen, en garanti för överblickbara priser och ett intensifierat handelsutbyte, och inför en kommande utvidgning i Central- och Östeuropa. Därför har ett omfattande arbete med en modernisering av gemenskapens konkurrensrätt inletts för flera månader sedan.

2.1. "Antitrustpolitiken"

9. Inom den s.k. antitrustpolitiken har sex projekt avslutats eller inletts under det gångna året: Rådet har antagit den ändrade förordningen om företagskoncentrationer. Kommissionen har för sin del antagit ett nytt meddelande om avtal av mindre betydelse, ett meddelande om samarbetet mellan gemenskapens och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter och ett tillkännagivande om definitionen av relevant marknad. Översynen av kommissionens politik i fråga om vertikala begränsningar, som har varit föremål för samråd efter offentliggörandet av en grönbok i ämnet, bör utmynna i ett formellt förslag under 1998. Motsvarande översyn för horisontella avtal har just inletts. Denna moderniseringsverksamhet har ett tredubbelt mål: att anpassa de rättsliga instrumenten till verkligheten på marknaderna och därigenom öka deras effektivitet, såväl för de offentliga myndigheterna som för ekonomin som helhet, att skapa dialog och öppenhet och att iaktta subsidiaritetsprincipen.

10. Den 30 juni 1997 antog rådet en förordning om ändring av förordning nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer[2] efter ett förslag från kommissionen som antogs under år 1996. Den ändrade förordningen kommer att börja tillämpas den 1 mars 1998. Den kommer att förenkla kontrollförfarandet för de flesta transaktioner som hittills har behövt anmälas i flera medlemsstater och harmoniserar behandlingen av självständigt fungerande gemensamma företag (samriskföretag).

Utöver de nödvändiga förbättringarna av administrativ karaktär ville kommissionen finna en lösning på ett betydande problem för företagen, nämligen att en och samma transaktion måste anmälas hos flera nationella konkurrensmyndigheter, så snart den planerade transaktionen inte nådde upp till tröskelvärdena för omsättningen för koncentrationer av gemenskapsdimension. Den lösning kommissionen föreslog, en generell sänkning av tröskelvärdena, godkändes inte av rådet. Även om den ursprungliga nivån på tröskelvärdena har bibehållits, har dock tillämpningsområdet för förordningen utvidgats till att även gälla vissa gränsöverskridande transaktioner av företag med en omsättning under de tröskelvärden som kvalificerar generellt. Den gränsöverskridande karaktären hos sådana koncentrationer uttrycks genom fyra kumulativa tröskelvärden som avser omsättningen. Kommissionens åsikt är att dessa nya ramar kommer att göra det möjligt att till stor del lösa problemet med flerfaldiga anmälningar.

Den andra huvudpunkten i ändringen av förordningen gäller utvidgningen av tillämpningsområdet så att det omfattar samtliga självständiga gemensamma företag. Som svar på att man i företagskretsar efterlyste en förenklad och harmoniserad behandling av de gemensamma företagen beslutade rådet på förslag av kommissionen att inte längre göra någon åtskillnad mellan olika självständigt fungerande gemensamma företag, vilket innebär att förfarandet och tidsfristerna i koncentrationsförordningen kommer att tillämpas på samtliga sådana företag. Om en samordning mellan de företag som bildar det gemensamma företaget kan påvisas, skall kommissionen samtidigt med sin utvärdering av transaktionen vad gäller eventuellt skapande eller förstärkande av en dominerande ställning även utföra en analys utifrån bestämmelserna i artikel 85 i EG-fördraget under det förfarande som föreskrivs i koncentrationsförordningen.

[2] Rådets förordning (EG) nr 1310/97 av den 30 juni 1997 (EGT L 180, 9.7.1997, s. 1).

11. I syfte att minska den administrativa belastningen för företagen och därigenom öka effektiviteten hos sina kontrollenheter har kommissionen antagit ett nytt meddelande med en definition av s.k. *de minimis*-avtal eller avtal av mindre betydelse[3], dvs. avtal som inte har någon märkbar inverkan på konkurrensen eller på handeln mellan medlemsstaterna och som därför inte omfattas av artikel 85.1 i EG-fördraget. Detta meddelande ligger för övrigt inom ramen för politiken för stöd till små och medelstora företag, eftersom de nya bestämmelserna ger dessa en förmånlig behandling. Meddelandet bidrar också till att skapa större klarhet kring kommissionens praxis vid tillämpningen av artikel 85 i EG-fördraget.

De viktigaste ändringarna av de tidigare texterna gäller de tröskelvärden under vilka inverkan på konkurrensen eller på handeln mellan medlemsstaterna skall betraktas som icke märkbar. Ändringarna består i att omsättningskriteriet slopats och att en differentiering införts mellan horisontella och vertikala avtal för de tröskelvärden som gäller marknadsandelar. Tröskelvärdet för omsättningen på 300 miljoner ecu har slopats. Stora företag med blygsamma marknadsandelar kan alltså hädanefter utnyttja de fördelar som meddelandet ger. Tröskelvärdet för marknadsandelen är fortfarande 5 % för horisontella avtal men har höjts till 10 % för vertikala avtal. Det kan dock inte uteslutas att artikel 85 är tillämplig även under dessa tröskelvärden på sådana avtal som leder till vissa konkurrensbegränsningar som genom sin allvarliga karaktär strider mot målen för konkurrenspolitiken, t.ex. fastställande av priser eller begränsning av produktion eller försäljning och uppdelning av marknader eller inköpskällor. Om sådana ej godtagbara avtal snarare inverkar på den nationella marknaden än på gemenskapsmarknaden anser kommissionen att det är de nationella myndigheterna och domstolarna som skall ingripa. Kommissionen kommer endast att ingripa om den anser att gemenskapsintresset kräver det och framför allt om avtalen hindrar den inre marknadens funktion. Meddelandet har alltså givit tillfälle att än en gång tillämpa subsidiaritetsprincipen på konkurrensområdet.

12. Den 10 oktober 1997 antog kommissionen ett meddelande i syfte att fastställa former för det konkreta samarbetet mellan medlemsstaternas och gemenskapens konkurrensmyndigheter[4]. De vägledande principerna för meddelandet gäller effektiv administration och subsidiaritet.

Meddelandets syfte är att säkerställa att kontrollen av att bestämmelserna på gemenskapsnivå iakttas i de ärenden som omfattas av gemenskapsrätten utövas av en enda konkurrensmyndighet. Att upprätta en enda kontrollinstans ger företagen en dubbel fördel: deras administrativa förfaranden förenklas och de ges ökad rättssäkerhet genom att risken för skiljaktiga beslut undviks. En sådan fördelning av uppgifterna ger även de respektive myndigheterna möjlighet till effektivare kontroll. Kommissionen kan koncentrera sig på ärenden av påtagligt gemenskapsintresse, medan de nationella myndigheterna med sin mer fördjupade kännedom om de nationella marknaderna kan fatta de lämpligaste besluten i nationella ärenden.

För att detta mål skall uppnås krävs det alltså att de nationella myndigheterna själva direkt tillämpar gemenskapsrätten eller, om de tillämpar sin nationella lagstiftning, når ett liknande resultat som det som tillämpningen av gemenskapsbestämmelserna skulle ha lett till. Tillämpning av samma materiella rätt eller en harmonisering av praxis skulle vara en önskvärd väg för att undvika att skiljaktiga tolkningar av konkurrensreglerna utvecklas så att företagen kan frestas att söka efter den behöriga myndighet som förefaller dem mest gynnsamt inställd till deras intressen. Därför innehåller meddelandet en uppmaning till de medlemsstater som ännu saknar en nationell lagstiftning som gör det möjligt för deras konkurrensmyndigheter att effektivt genomföra artiklarna 85.1 och 86 i EG-fördraget att införa en sådan.

---

3 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 372, 9.12.1997, s. 13).

4 Meddelande från kommissionen om samarbete mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter för handläggning av ärenden som omfattas av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (EGT C 313, 15.10.1997, s. 3).

I meddelandet ges riktlinjer för en lämplig uppgiftsfördelning mellan kommissionen och de nationella myndigheterna. I princip skall de nationella myndigheterna behandla ärenden som huvudsakligen får effekter inom deras territorium och som, enligt vad en preliminär bedömning visar, rimligtvis inte kan omfattas av undantag enligt artikel 85.3 i EG-fördraget, något som kommissionen har uteslutande behörighet att bevilja.

13. Kommissionen har antagit ett tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning[5], särskilt förordningarna nr 17, tillämpningsförordningen för artiklarna 85 och 86, och nr 4064/89, koncentrationskontrollförordningen. Detta tillkännagivande, som bygger på prejudikat och tidigare praxis, skapar ökad klarhet om kommissionens politik inom detta komplexa område och gör att man i näringslivskretsar lättare kan förutse resultatet av kommissionens analyser. Definitionen av relevant marknad är en mycket viktig etapp i konkurrensanalysen genom att den är ett instrument för att fastställa inom vilka ramar som konkurrensen mellan företagen skall utvärderas.

Den relevanta marknaden definieras samtidigt efter sin "produktaspekt" och sin geografiska aspekt och är ett instrument som bl.a. gör det möjligt att beräkna företagens marknadsandelar, vilket ger ett preliminärt index för företagens ställning på marknaden för utvärderingen av om dominerande ställning föreligger eller om fördragets artiklar 85 och 86 är tillämpliga. Kommissionen grundar generellt sin analys på utbytbarheten på efterfrågesidan. Med andra ord består den relevanta marknaden av varor eller tjänster som konsumenten anser vara utbytbara sinsemellan inom ett givet geografiskt område, bl.a. i fråga om användning och pris. Kommissionen utesluter dock inte att i vissa fall beakta utbytbarheten på utbudssidan.

14. Förra året inledde kommissionen en diskussion om en översyn av sin politik i fråga om vertikala begränsningar. Det uttalade syftet är dubbelt: att kunna förfoga över det bästa instrumentet för att bekämpa sådana konkurrensbegränsningar som kan innebära ett verkligt hinder för förverkligandet av en dynamisk och effektiv inre marknad och att så långt möjligt begränsa den administrativa belastningen i det nuvarande systemet.

En grönbok i detta ämne antogs den 22 januari 1997[6]. I detta dokument från kommissionen behandlas fyra valmöjligheter: bibehållande av det nuvarande systemet, mer omfattande gruppundantag, mer koncentrerade gruppundantag och minskning av räckvidden av artikel 85.1 genom icke-ingripande-presumtion, som kan återkallas.[7]

Under det samråd som följde på grönboken mottog kommissionen mer än 200 skriftliga inlägg och inhämtade yttranden från gemenskapsinstitutionerna och medlemsstaternas myndigheter. Kommissionen organiserade även hearings med företrädare för företagen. Under diskussionerna avtecknade sig tendenser, dock utan att man ännu kan finna en samförståndslösning. Medlemsstaterna förefaller snarast förorda en genomgripande reform av det nuvarande systemet. Företagen visar också en vilja till förändring men betonar nödvändigheten av rättssäkerheten, som måste säkerställas i varje nytt system. Kommissionen avser att lägga fram ett förslag under 1998 med stöd av detta samråd.

15. Kommissionen har beslutat att inleda ett liknande projekt i fråga om sin politik för horisontella avtal. Syftet är identiskt, dvs. en anpassning av nu gällande rättsakter och praxis, särskilt av undantagsförordningarna om avtal om forskning och utveckling samt om specialisering, vilkas giltighet har förlängts med tre år i avvaktan på en eventuell översyn. Kommissionen har under året sänt en enkät till ett stort urval europeiska företag för att inhämta information om arten av det horisontella samarbetet och för att utvärdera lämpligheten av nu gällande rättsakter och praxis.

---

5 Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372, 9.12.1997, s. 5).

6 KOM(96) 721.

7 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 46 till 50.

2.2. Statligt stöd

16. Kommissionen måste regelbundet anpassa sin politik inom området statligt stöd för att ta hänsyn till den utveckling som hänger samman med den ökande integrering av marknaderna som följt på bildandet av den inre marknaden. Därför gör kommissionen regelbundet en översyn av konkurrensreglerna i fråga om statligt stöd. Efter att i sin femte rapport om statligt stöd i unionen ha konstaterat att volymen av det statliga stödet fortfarande låg på en hög nivå åtog sig kommissionen i Handlingsplanen för den inre marknaden[8] att lägga fram nya riktlinjer för regionalt stöd, att skärpa sina riktlinjer om stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter och att företa en mer ingående granskning av mer betydande ärenden genom s.k. multisektoriella ramar, enligt vilka det är obligatoriskt att anmäla alla individuella stöd av en viss storlek som beviljats enligt ordningarna för regionalt stöd. Kommissionen kunde komma fram till beslut om regionalt stöd och om de multisektoriella ramarna under år 1997.

17. Vidare söker kommissionen ständigt öka öppenheten och förenkla de gällande bestämmelserna. Så till exempel har kommissionen för rådet lagt fram ett förslag till förordning som bygger på artikel 94, och som skall göra det möjligt för kommissionen att på vissa villkor undanta vissa slag av horisontella stöd från anmälningskravet. Fortfarande med stöd av artikel 94 kommer kommissionen inom kort att lägga fram ett förslag till förfarandeförordning som skall kodifiera alla de förfaranden som är tillämpliga på statligt stöd.

18. Under arbetet med att fastställa åtgärder för att begränsa skadlig skattemässig konkurrens har det visat sig nödvändigt att lämna förtydliganden om hur artikel 92 i EG-fördraget skall tillämpas på skattemässiga åtgärder. I sitt meddelande till rådet av den 1 oktober 1997[9], "I riktning mot skattesamordning inom Europeiska unionen", åtog sig kommissionen därför att lägga fram "ett meddelande som klargör och utvecklar dess politik i fråga om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på skatteåtgärder, mot bakgrund av utvecklingen inom den inre marknaden".

3. Statistisk översikt över kommissionens åtgärder för tillämpning av gemenskapsrätten under 1997

19. Kommissionen har fortsatt att ge uttryck för sin vilja att med fasthet tillämpa gemenskapsbestämmelserna om konkurrens. Också år 1997 har präglats av en ytterst intensiv kontrollverksamhet inom alla behörighetsområden. Det sammanlagda antalet nya ärenden som registrerats under året uppgår till 1 338, varav 500 gäller artiklarna 85, 86 eller 90, 182[10] är koncentrationsärenden och 656 avser statligt stöd, vilket är en påtaglig ökning med 92 ärenden jämfört med år 1996. Denna ökning är ojämnt fördelad mellan de tre kategorierna: medan antalet nya stödärenden håller på att stabiliseras, ökar antalet nya anmälningar av koncentrationer betydligt (+ 31 %). Antalet ärenden som avslutats under samma år uppgår till 1 165, varav 517 art. 85/86-ärenden, 146 företagskoncentrationer och 502 ärenden om statligt stöd, vilket är en ökning med 104 jämfört med föregående år.

20. Inom området konkurrensbegränsande metoder har kommissionen inlett undersökningar och nått fram till avgöranden i över 500 ärenden. Kommissionen har beslutat att med stöd av artikel 65 i EKSG-fördraget inte godkänna ett utbyte av känslig information och att med stöd av artikel 86 i EG-fördraget förbjuda ett missbruk av dominerande ställning. I ett flertal ärenden har kommissionen beviljat undantag med stöd av artikel 85.3 i EG-fördraget eller avslutat ett förfarande som inletts enligt artikel 86 i EG-fördraget, sedan företagen kunnat lägga fram ändringar av avtal eller styrka att

8 CSE(97) 1 slutlig, 4 juni 1997.
9 KOM(97) 495 slutlig.
10 Inräknat koncentrationer inom EKSG (10).

förfaranden upphört, så att de problem i konkurrenshänseende som kommissionen påvisat har kunnat lösas.

21. Inom området företagskoncentrationer har kommissionen meddelat 146[11] formella beslut, varav ett förbud och sju godkännanden på vissa villkor under ett andra skede av behandlingen, sedan de anmälande parterna lämnat åtaganden som kan lösa de konkurrensproblem som påvisats. I vissa känsliga ärenden, som t.ex. det som gällde Boeing/MacDonnell Douglas, har förhandlingarna med företagen varit särskilt svåra och intensiva.

22. Vad gäller offentliga företags eller nationella monopols iakttagande av konkurrensreglerna har kommissionen bl.a. med stöd av artikel 90 i EG-fördraget antagit två beslut om oförenlighet som gäller hamnmyndigheter i Italien och ett annat i fråga om myndigheter i den flamländska regionen i Belgien som hade tilldelat en privat kanal ensamrätten att sända TV-reklam som riktar sig till nederländsktalande belgisk publik.

23. I fråga om kontrollen av statligt stöd är antalet registrerade ärenden fortfarande betydande. Det sammanlagda antalet beslut som antagits av kommissionen har ökat något. År 1997 skiljer sig från tidigare år genom att antalet beslut att inleda ett utvidgat förfarande har varit större. Detta medför, med samma antal registrerade ärenden, en större arbetsbörda för kommissionen. Denna ökning av antalet inledda sådana förfaranden är också ett tecken på den ökande komplexiteten hos de ärenden som kommissionen har att behandla och som kräver en fördjupad granskning för att kunna bedömas.

4. Liberaliseringsprocessen

24. Med iakttagande av principen om tillgång för alla unionsmedborgare till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse stöder kommissionen aktivt en politik för avreglering av de nätverksamheter som är underkastade nationellt monopol, som t.ex. telekommunikationer, energi och transport, eftersom den är övertygad om att en liberalisering av dessa marknader kommer att få positiva effekter i form av förbättrad produktivitet, minskade driftkostnader och lägre konsumentpriser. Denna process har hunnit längst inom transport- och telekommunikationssektorerna. Liberaliseringen av lufttransporterna trädde i kraft den 1 april 1997 och telefonitjänsterna liberaliserades den 1 januari 1998.

25. I överensstämmelse med en rådsresolution av den 22 december 1994 fastställs — i direktivet av den 13 mars 1996[12] om genomförandet av full konkurrens på marknaderna för teletjänster — dagen för införandet av konkurrens inom telefonitjänster och tillhandahållande av infrastruktur till den 1 januari 1998[13]. Detta liberaliseringsprogram har ytterligare stärkts genom det avtal om basteletjänster som undertecknats inom ramen för WTO och som har gjort det möjligt att gradvis öppna telekommunikationsmarknaderna i flertalet länder som är samarbetspartner till Europeiska unionen.

26. För att helt säkerställa att denna liberalisering lyckas har kommissionen vidtagit ett antal åtgärder. Den har först och främst velat förvissa sig om att medlemsstaterna uppfyllt sina förpliktelser enligt gemenskapslagstiftningen då det gäller införlivandet av liberaliseringsdirektivet med nationell lagstiftning, så att ett färdigt regelverk finns den 1 januari 1998. I en första rapport som kommissionen godkände den 29 maj 1997 konstaterades det att de flesta medlemsstater hade införlivat samtliga bestämmelser eller skulle ha gjort det före årets slut. I vissa länder skulle dock endast de viktigaste principerna ha införlivats vid denna tidpunkt. Kommissionen kommer att bevaka att de antagna åtgärderna genomförs och tillämpas korrekt. Den har också noterat att det nationella regelverket i vissa medlemsstater är mycket avancerat och till och med mer långtgående än direktivet. Kommissionen är

---

11 Inräknat EKSG-beslut (10).

12 Kommissionens direktiv 96/19/EG av den 13 mars 1996 om ändring av direktiv 90/388/EEG med avseende på genomförandet av full konkurrens på marknaderna för teletjänster (EGT L 74, 22.3.1996, s.13).

13 Det skall påpekas att fem medlemsstater har fått anstånd med införandet av liberaliseringen.

medveten om att näten inom unionen befinner sig på olika utvecklingsnivåer och är angelägen om att föra en välbalanserad liberaliseringspolitik och har i linje med detta erkänt nödvändigheten av att ge några medlemsstater ytterligare tid för genomförandet för att ta hänsyn till deras näts egenskaper och dimensioner. Den har därför beviljat sådana anstånd till Irland, Portugal, Grekland, Spanien och Luxemburg. Inget av de beviljade anstånden sträcker sig längre än till år 2000.

27. Kommissionen är likaledes övertygad om att avsaknaden av en liberaliserad inre marknad för energi är en allvarlig konkurrensnackdel för de europeiska företagen i förhållande till deras viktigaste handelspartner som har fördel av allmänt lägre kostnader. I slutet av år 1996 antog rådet kommissionens förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el[14] som kommer att leda till att i genomsnitt 50 % av marknaderna öppnas redan när direktivet träder i kraft år 1999. De viktigaste inslagen i direktivet gäller liberalisering av produktionen och tillträde till marknaden för tredje man, vilket kommer att ge vissa elköpare möjlighet att utnyttja priskonkurrens mellan producenterna. Operativt föreslås följande alternativ i direktivet: antingen direkt tillträde till infrastrukturerna för tredje man, eller tillträde till marknaden via innehavaren av nätet som därigenom blir ensamköpare och ensamsäljare av el. Kommissionen har även lagt fram förslag till gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas[15]. Energiministrarna i rådet nådde i december fram till ett politiskt godkännande av kommissionens förslag.

28. Vid sidan av sin roll i lagstiftningsprocessen har kommissionen slutligen även uppgiften att vara kontrollorgan för den pågående liberaliseringen och inleder överträdelseförfaranden mot medlemsstater med stöd av artikel 169 i EG-fördraget. Under året har kommissionen därvid t.ex. inlett förfaranden mot sju medlemsstater med anledning av brister i genomförandet av liberaliseringen av telekommunikationerna.

5. Internationellt samarbete

29. Kommissionens konkurrenspolitik skulle förlora i effektivitet om man inte agerade även på internationell nivå. Den ökande globaliseringen av marknaderna har nämligen med nödvändighet föranlett kommissionen att ägna uppmärksamhet åt handelsutbytet med länder utanför gemenskapen. Detta intresse kommer till uttryck både genom bilateralt samarbete med tredje länder och genom att gemenskapsorgan samarbetar aktivt inom multilaterala organisationer med ansvar för konkurrensfrågor.

30. Central- och Östeuropa är ett omfattande arbetsfält för bilaterala åtgärder från kommissionens sida på konkurrensområdet, särskilt mot bakgrund av unionens kommande utvidgning i denna region. I associationsavtal mellan unionen och de f.d. östblocksländerna förbinder sig dessa länder att i sin lagstiftning införa de viktiga principerna dels i artiklarna 85 och 86 i fördraget, dels inom området statligt stöd. Kommissionen har till uppgift att följa detta arbete och att medverka till genomförandet av dessa nya lagregler. Genom en årlig konferens, där alla konkurrensmyndigheter från dessa länder deltar, kan man regelbundet upprätta bokslut över denna process, som är särskilt viktig med tanke på de kommande medlemsanslutningarna.

31. Detta år hölls konferensen i Sofia i Bulgarien. Vad gäller antitrustpolitiken hälsade kommissionen med tillfredsställelse de framsteg som skett genom att ny lagstiftning antagits i Ungern och Rumänien och att konkurrenslagstiftning håller på att utarbetas i Estland och Slovenien. Nya behov, som gäller tillämpningen av dessa rättsliga instrument, uppstår därigenom, och kommissionen har förklarat sig beredd att lämna nödvändigt bistånd.
De associerade staternas politik i fråga om statligt stöd är långt ifrån lika utvecklad. De flesta myndigheter med ansvar för uppföljningen av statligt stöd har knappast hunnit mer än inrättas. En av huvud-

[14] Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 (EGT L 27, 30.1.1997).
[15] KOM (91) 548 slutlig och KOM(93) 643 slutlig.

svårigheterna för dessa myndigheter gäller öppenheten och arbetet med en inventering av det statliga stödet. Kommissionen uppmuntrar sina partner att fullfölja sina reformer och förbinder sig att bistå dem i genomförandet av riktlinjer för statligt stöd som beaktar de särskilda omständigheterna i övergångsekonomier.

32. Samarbetet mellan kommissionen och konkurrensmyndigheterna utanför gemenskapen bygger på bilaterala avtal som syftar till att göra det möjligt att effektivt bekämpa konkurrenshindrande beteenden som antingen är av en global dimension eller som de nationella och regionala kontrollsystemen inte kan täcka. Ett sådant avtal är det som slöts mellan Europeiska gemenskapen och USA 1991 och som antogs av rådet under år 1995. I huvudsak föreskrivs i sådana avtal en samordning mellan de tjänster som handlägger konkurrensfrågor, bestämmelser om hövlighet i det internationella umgänget och utbyte av information om operationer som påverkar båda avtalsparternas marknader, givetvis med förbehåll för att åtaganden om konfidentialitet måste iakttas. Även om ett sådant avtal inte helt kan hindra att analyserna blir skiljaktiga, har det visat sig vara ett användbart redskap för att förbättra effektiviteten i de konkurrenspolitiska instrument som de bägge parterna förfogar över. Förhandlingar har nyligen ägt rum i syfte att förbättra det europeisk-amerikanska samarbetet. Enligt ett förslag till nytt avtal skall, på grundval av principerna om s.k. aktiv hövlighet, den ena parten skjuta upp eller avbryta sin kontrollverksamhet i fråga om konkurrenshindrande beteenden som huvudsakligen påverkar den andra partens territorium, så snart denna är beredd att ingripa. Om detta förslag antas blir det möjligt att minska tillämpningen av konkurrensreglerna utanför det egna territoriet. Kommissionens förhoppning är att avtalsförslaget skall ha antagits före utgången av år 1998.

33. Med stöd av det europeisk-amerikanska samarbetsavtalet har de båda parternas konkurrensmyndigheter redan kunnat ha givande informationsutbyten utan nämnvärda svårigheter, och ibland i känsliga ärenden som *Sprint* och *Sandoz/Ciba-Geigy*. Också under 1997 har samarbetet utvecklats tillfredsställande i ärenden som *Santa Cruz/Microsoft* och *Guinness/Grand Metropolitan*. I det senare av dessa ärenden har myndigheterna i gemenskapen och i USA varit samstämmiga i sin syn på vilka lösningar som skall tillämpas på konkurrensproblemen på marknaderna för alkoholhaltiga drycker i USA och Europa. Det enda fall då de båda myndigheterna inte kom till samma slutsats var ärendet *Boeing/McDonnell Douglas*. Kommissionen hade genom sin undersökning kunnat fastställa att sammanslagningen skulle leda till att Boeing ytterligare skulle stärka sin redan dominerande ställning på världsmarknaden för stora civila jetmotordrivna flygplan. Den enda återstående konkurrenten till parterna skulle vara Airbus. Efter intensiva förhandlingar med företagen befanns Boeings åtaganden vara tillräckliga för att lösa problemen i konkurrenshänseende. Detta ärende visar att kommissionen har förutsättningar att säkerställa att gemenskapens konkurrensbestämmelser iakttas på globala marknader. Det visade också att Europeiska unionen och USA kan ha skiljaktiga sätt att se på vissa operationer. Under dessa förhållanden visade kommissionen sin vilja att tillämpa de europeiska konkurrensreglerna utan att för den skull ifrågasätta principen om ett nära och öppenhjärtigt samarbete med de amerikanska konkurrensmyndigheterna.

34. Ett förslag till ett liknande samarbetsavtal mellan gemenskapens och Canadas konkurrensmyndigheter slutfördes under början av sommaren. Detta avtal skall antas gemensamt av kommissionen och rådet efter yttrande från parlamentet.

35. Kommissionens internationella verksamheter i konkurrensfrågor begränsar sig inte till sådana bilaterala relationer. Kommissionen är också aktiv på multilateral nivå, särskilt genom sitt deltagande i WTO:s och OECD:s sammanträden. WTO:s ministerkonferens, som hölls i Singapore i december 1997, inrättade en arbetsgrupp med uppgift att undersöka problemen i samband med kopplingen mellan handelsutbyte och konkurrenspolitik. Denna grupp har hållit flera sammanträden i Genève och har visat på ett ökande intresse för konkurrensfrågor i utvecklingsländerna.

I - Konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning - Artiklarna 85 och 86

A - Utvecklingen av den lagstiftningsmässiga och tolkningsmässiga ramen

1. Revidering av meddelandet om avtal av mindre betydelse

36. För att minska de administrativa bördorna för företagen, särskilt i fråga om anmälan av avtal, antog kommissionen redan 1970[16] ett meddelande om avtal av mindre betydelse, dvs. avtal som inte märkbart påverkar konkurrensen eller handeln mellan medlemsstaterna och som följaktligen inte omfattas av artikel 85.1, enligt vilken karteller är förbjudna. Denna text har varit föremål för successiva ändringar år 1977[17] , 1986[18] och 1994[19]. Det visade sig dock att de bestämmelser som införts inte på ett tillfredsställande sätt motsvarade företagens behov och att avtal av mindre betydelse fortfarande anmäldes till kommissionen och i onödan belastade kontrollorganen, vilket strider mot god förvaltning. Kommissionen antog därför den 15 oktober 1997[20] ett nytt meddelande rörande avtal av mindre betydelse vilket har tre syften: att klargöra tolkningen av begreppet avtal av mindre betydelse, att minska de administrativa bördorna samtidigt som företagen garanteras rättssäkerhet och att göra kontrollen mer effektiv genom att fokusera på ärenden som har en verklig inverkan på den inre marknaden. Detta meddelande utgör en del av politiken till förmån för små och medelstora företag genom att det medför vissa specifika fördelar för dem. Texten bidrar dessutom till att göra kommissionens praxis mera öppen i fråga om tillämpningen av artikel 85 i fördraget.

37. Den största förändringen i jämförelse med de tidigare texterna från 1986 och 1994 gäller de tröskelvärden under vilka artikel 85 inte är tillämplig. Två ändringar har införts i detta avseende; borttagandet av kriteriet beträffande omsättning och införandet av en åtskillnad mellan horisontella och vertikala avtal i fråga om tröskelvärdet för marknadsandel. Det tidigare tröskelvärdet som grundade sig på omsättningen och som uppgick till 300 miljoner ecu har avskaffats. De stora företagen som med lätthet uppnådde detta första tröskelvärde, men som hade små marknadsandelar på en given marknad, var systematiskt och otillbörligt avskurna från fördelarna med bestämmelserna i det tidigare meddelandet. De kommer därför hädanefter att kunna utnyttja de fördelar som det nya meddelandet medför. Tröskelvärdet för marknadsandel är differentierat. Vad gäller horisontella avtal är det högsta tröskelvärdet för marknadsandel 5 %. För vertikala avtal däremot är det högsta tröskelvärdet ändrat till 10 %. Åtskillnaden mellan horisontella och vertikala avtal, dvs. höjningen av tröskelvärdet för marknadsandel vad gäller vertikala avtal, grundar sig på antagandet att ett konkurrensbegränsande förfarande mellan företag som har en vertikal relation till varandra har en mindre skadlig inverkan på marknaden.

38. Under dessa tröskelvärden kommer artikel 85 emellertid att tillämpas på avtal som leder till konkurrensbegränsningar som till sin karaktär är oförenliga med fördragets målsättning. En förteckning över dessa begränsningar återfinns i meddelandet i form av en "svart lista", vilket utgör en nyhet. Det gäller horisontella avtal om prissättning, produktions- eller leveranskvoter, uppdelning av marknader eller inköpskällor. Det gäller även vertikala avtal som har till syfte att fastställa återförsäljarpriser eller skydda ett område.

---

16 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 64, 2.6.1970).
17 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 313, 29.12.1977).
18 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 231, 12.9.1986).
19 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 368, 23.12.1994).
20 Kommissionens meddelande om avtal av mindre betydelse (EGT C 372, 9.12.1997).

39. Under tröskelvärdena kommer dessa otillbörliga avtal på grund av de marknadsandelar som står på spel sannolikt att ha en nationell inverkan snarare än en inverkan på gemenskapen. Kommissionen anser därför att under dessa tröskelvärden åligger det i första hand medlemsstaternas domstolar och konkurrensmyndigheter att ingripa på grundval av artikel 85.1 eller den nationella lagstiftningen. Kommissionen kommer endast att ingripa mot dessa avtal när den anser att gemenskapsintresset kräver det och särskilt om avtalen hindrar den inre marknadens funktion.

.

40. Nya bestämmelser till förmån för oberoende små och medelstora företag, såsom de definieras i kommissionens rekommendation från 1996[21], har lagts till i den nya texten. Avtal mellan oberoende små och medelstora företag, vars årsomsättning eller totala balansräkning inte överstiger 40 miljoner ecu respektive 27 miljoner ecu och som har högst 250 anställda, skall i princip inte bli föremål för något ingripande av kommissionen. Kommissionen förbehåller sig dock rätten att ingripa när dessa avtal märkbart hindrar konkurrensen på en väsentlig del av marknaden eller när konkurrensen begränsas av de sammanlagda verkningarna av parallella nät med liknande avtal som ingåtts av flera tillverkare eller försäljare.

2. Meddelande om samarbetet mellan gemenskapens konkurrensorgan och de nationella konkurrensmyndigheterna

41. Kommissionen visade sin vilja att decentralisera tillämpningen av gemenskapens konkurrenslagstiftning redan när den år 1993 antog ett meddelande i syfte att organisera samarbetet mellan sina enheter och de nationella domstolarna[22] . Kommissionen önskade förstärka detta incitament till decentralisering genom att den 10 oktober 1997 anta ett meddelande i syfte att precisera villkoren för samarbetet mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter för handläggning av ärenden som omfattas av artiklarna 85 och 86[23]. Detta meddelande har föregåtts av ett brett upplagt samråd med samtliga gemenskapsinstitutioner, medlemsstaterna och företrädare för näringslivet[24].

42. Syftet med meddelandet är främst att decentralisera tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler för att göra dem effektivare. Därför fastställs i meddelandet att varje konkurrensmyndighet i medlemsstaterna behandlar de ärenden vars verkningar huvudsakligen hänför sig till dess område, samtidigt som kommissionens exklusiva behörighet att bevilja undantag inte ifrågasätts.

I meddelandet beskrivs de önskvärda formerna för det konkreta samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna i medlemsstaterna och kommissionen. Dessa samarbetsformer syftar till att säkerställa att en enda kontrollinstans upprättas för ärenden som omfattas av gemenskapens konkurrenslagstiftning för att minska risken för motstridiga beslut och för att i största möjliga utsträckning förenkla de administrativa åtgärder som företagen måste rätta sig efter.

För att detta mål skall kunna uppnås anser kommissionen att det är önskvärt att de nationella myndigheterna själva direkt tillämpar gemenskapslagstiftningen eller att de åtminstone vid tillämpningen av sin nationella lagstiftning uppnår ett liknande resultat som vid tillämpningen av gemenskapsreglerna. Denna harmonisering gör det möjligt att förhindra att skilda lösningar tas fram för gemensamma problem och att hindra företag från att vända sig till den myndighet som förefaller mest tillmötesgående i fråga om deras intressen. I meddelandet uppmanas därför de medlemsstater som ännu

---

21 Kommissionens rekommendation om definitionen av små och medelstora företag (EGT L 107, 30.4.1996, s. 4).

22 Meddelande om samarbete mellan kommissionen och nationella domstolar vid tillämpningen av artiklarna 85 och 86 i EEG-fördraget (EGT C 39, 13.2.1993, s. 6).

23 Meddelande om samarbete mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter för handläggning av ärenden som omfattas av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (EGT C 313, 15.10.1977, s. 3).

24 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 30-33.

saknar en egen lagstiftning, som gör det möjligt för deras konkurrensmyndigheter att effektivt tillämpa artiklarna 85.1 och 86, att införa en sådan.

I meddelandet fastställs ramen för en lämplig fördelning av uppgifterna mellan kommissionen och de nationella kontrollmyndigheter som finns i de flesta medlemsstaterna. De nationella myndigheterna skall generellt besluta i ärenden vars tyngdpunkt ligger på deras territorium och som efter en första analys sannolikt inte kan beviljas något undantag enligt artikel 85.3 på grund av kommissionens exklusiva behörighet. Kommissionen kan därför inte decentralisera ärenden som anmälts till den i avsikt att uppnå ett undantag enligt artikel 85.3.

43. Meddelandet syftar till att underlätta samarbetet och innehåller därför konkreta tillämpningsbestämmelser. En åtskillnad görs mellan ärenden som först överlämnas till kommissionen och de ärenden som först överlämnas till de nationella myndigheterna. I det första fallet decentraliserar kommissionen endast ärenden av typen klagomål, eftersom förfaranden på eget initiativ och anmälningar endast kan behandlas av kommissionen. Om den nationella myndigheten accepterar att behandla klagomål som avvisats på grund av att de saknar gemenskapsintresse, skall kommissionen till den nationella myndigheten överlämna de dokument som den förfogar över. I det senare fallet rekommenderar kommissionen myndigheterna i medlemsstaterna att underrätta den om förfaranden som de inleder, särskilt i fråga om ärenden som är av ett särskilt intresse för gemenskapen. Samarbetet mellan dem kan därför bestå i ett uppskjutande av den nationella myndighetens beslut eller ett formellt samråd med kommissionen. Kommissionen understryker att den kommer att betrakta anmälningar som huvudsakligen görs i syfte att hindra ett nationellt förfarande som icke prioriterade.

Tillämpningen av detta meddelande skall granskas årligen. Dessutom skall en fullständig omarbetning av texten ske senast fyra år efter det att den antagits.

3. Tillkännagivande om definitionen av relevant marknad

44. För att förbättra öppenheten i fråga om sin konkurrenspolitik både för näringslivet och för juriskåren antog kommissionen den 15 oktober 1997 ett tillkännagivande om definitionen av relevant marknad vid tillämpningen av gemenskapens konkurrenslagstiftning[25], särskilt förordning nr 17[26] och förordning nr 4064/89[27] om kontroll av företagskoncentrationer. Detta klargörande visar på en verklig vilja från kommissionens sida att öka förutsägbarheten i fråga om dess marknadsanalyser för dem som tillämpar gemenskapens konkurrenslagstiftning. Definitionen av den relevanta marknaden är nämligen en mycket viktig fas i konkurrensanalysen eftersom den avgör ramen inom vilken konkurrensen mellan företagen skall bedömas.

Huvudsyftet med marknadsdefinitionen är att på ett systematiskt sätt identifiera de konkurrenshinder som de berörda företagen möter. Syftet med att definiera en marknad både med avseende på produktaspekter och geografiska aspekter är att identifiera de faktiska konkurrenter till de berörda företagen som kan utgöra ett hinder för dessa senare företags beteende och hindra dem från att agera oberoende av ett effektivt konkurrenstryck. I den meningen är den relevanta marknaden ett analysverktyg som gör det möjligt att beräkna företagens marknadsandelar, vilket ger en första uppfattning om dessa företags marknadsinflytande, i syfte att göra en bedömning av den dominerande ställningen eller att tillämpa artikel 85.

---

[25] Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372, 9.12.1997, s. 5).

[26] Rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 (EGT 13, 21.2.1962, s. 204/62).

[27] Rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 (EGT L 395, 30.12.1989, s. 1, rättelse i EGT L 257, 21.9.1990, s. 13) och kommissionens förordning (EEG) nr 2367/90 av den 25 juli 1990 (EGT L 219, 14.8.1990), ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 3666/93 av den 15 december 1993 (EGT L 336, 31.12.1993).

Kommissionen grundar i regel sin analys på utbytbarheten på efterfrågesidan. Med andra ord utgörs den relevanta marknaden av produkter eller tjänster som konsumenten betraktar som sinsemellan utbytbara inom ett givet geografiskt område, särskilt i fråga om användning och pris. Detta innebär att den relevanta marknaden, som definieras med utgångspunkt från de produkter eller tjänster som säljs inom ett givet geografiskt område av de företag som .... av själva förfarandet i fråga, omfattar de produkter eller tjänster och de marknadsföringsområden som kan påverka eller i tillräcklig grad begränsa de berörda företagens konkurrensbeteende. Vid definitionen av marknaden kan hänsyn även tas till utbytbarheten på utbudssidan när effekterna av den är lika stora och omedelbara som effekterna av utbytbarhet på efterfrågesidan.

Detta tillkännagivande, i vilket teoretiska formuleringar i största möjliga utsträckning undviks, grundar sig på kommissionens tidigare rättspraxis. Avsikten är att på ett enhetligt och tydligt sätt presentera de ekonomiska principer på vilka kommissionen grundar sin metod för att definiera de relevanta marknaderna. Tillkännagivande innehåller en förteckning över uppgifter som leder till fastställandet av de relevanta marknaderna. Vad gäller produktmarknaden tar kommissionen t.ex. hänsyn till förekomsten av effektiv utbytbarhet under senare tid, resultatet av ekonometriska uppskattningar, faktauppgifter från användare och konkurrenter, marknadsstudier, graden av motstånd mot förändringar hos användarna. För att fastställa den geografiska aspekten av den relevanta marknaden tar kommissionen bland annat hänsyn till reaktioner på prisvariationer, efterfrågans sociokulturella kännetecken, kundernas och konkurrenternas beteende, handelsströmmar, olika hinder för inträde som transportkostnader. Genom en jämförelse av samtliga parametrar är det möjligt att avgränsa den relevanta marknaden.

4. Översyn av politiken i fråga om vertikala begränsningar

45. Kommissionen inledde under förra året en översyn av sin politik i fråga om vertikala begränsningar. Denna översyn ledde till offentliggörandet av en grönbok som antogs den 22 januari 1997[28]. Detta diskussionsdokument har väckt en bred debatt om verkningarna av de vertikala begränsningarna och om nödvändigheten att göra en översyn av kommissionens nuvarande bestämmelser och metoder på detta område. Gemenskapsinstitutionerna, medlemstaterna, näringslivet och juristkåren har deltagit i debatten. Den har även uppmärksammats av våra handelspartner. I kommissionens dokument föreslås fyra alternativ: bibehållande av det nuvarande systemet, mer omfattande gruppundantag, mer koncentrerade gruppundantag samt en presumtion om förenlighet med artikel 85.1[29] vilken kan vederläggas.

Inom ramen för detta samråd mottog kommissionen över 200 bidrag från sina olika samtalspartners. Dessutom organiserades hearingar med företrädare från medlemsstaterna och från företagen. Under detta fruktbara meningsutbyte kunde tendenser fastställas utan att någon enighet dock har kunnat uppnås. Medlemsstaterna förefaller positiva till att överge den nuvarande ramen som skall ersättas med ett nytt system för undantag eller icke-ingripandebesked upp till ett visst tröskelvärde för marknadsandel. Företagen uppvisar en vilja till förändring, men betonar den nödvändiga rättssäkerhet som varje nytt system måste garantera.

Kommissionen skall nu på grundval av den information och de analyser som den samlat in göra en sammanfattning i syfte att lägga fram ett förslag som återspeglar affärsvärldens och de offentliga myndigheternas tankegångar. Kommissionen bör kunna lägga fram ett förslag under 1998.

---

28 KOM(96) 721.

29 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 46-50.

5. Översyn av politiken i fråga om horisontella avtal

46. Kommissionen beslöt att detta år inleda en utvärdering av sin politik i fråga om horisontella avtal. Om det visar sig nödvändigt är kommissionen fast besluten att se över och ändra nuvarande bestämmelser, särskilt förordningarna om undantag för avtal om forskning och utveckling och även specialiseringsavtal, vilkas giltighetstid har förlängts med tre år[30] med tanke på en eventuell översyn.

47. I den första fasen av utvärderingen gjordes en ingående undersökning av kommissionens politik på detta område. Utöver en undersökning som utförts inom generaldirektorat IV har kommissionen genomfört ett samråd med företrädare för näringslivet. Kommissionen skickade i juli 150 frågeformulär till ett stort urval av företag (120) och yrkessammanslutningar (30) i syfte att samla in uppgifter om målen och formerna för samt utvecklingen av det horisontella samarbetet och för att utvärdera om gällande förordningar och meddelanden är relevanta. Kommissionen är nöjd med resultatet. Den erhöll 94 svar. Undersökningen visar på en kraftig tendens mot ett ökat samarbete mellan företag under senare år, framför allt för att möta utmaningar till följd av globaliseringen av ekonomin, den snabba utvecklingen av spjutspetsteknik och den ökade konkurrensen. Flertalet av de företag som har svarat verkar vara av den uppfattningen att de nuvarande bestämmelserna endast ofullständigt motsvarar deras verkliga behov. Ett krav på översyn av kommissionens politik i fråga om horisontellt samarbete har därför växt fram.

Kommissionen tog dessutom kontakt med konkurrensmyndigheterna i medlemsstaterna för att be om deras medverkan i fråga om en jämförande undersökning av de olika systemen för kontroll av horisontella avtal i medlemsstaterna.

6. Riktlinjer för fastställande av böter

48. Kommissionen tog den 3 december del av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget. Riktlinjerna hade utarbetats av generaldirektorat IV och lades fram för kommissionens ledamöter av Karel Van Miert. Offentliggörandet av dessa riktlinjer[31] syftar till att förbättra öppenheten och effektiviteten i kommissionens beslutspraxis. De är avsedda såväl för företagen och deras juridiska rådgivare som för gemenskapens rättsliga institutioner. Tillämpningen av principerna i dem bör för övrigt bidra till att förstärka enhetligheten i kommissionens politik i fråga om böter och att befästa de ekonomiska sanktionernas avskräckande effekt.

49. Den metod som är tillämplig för beräkningen av bötesbeloppet grundar sig hädanefter på fastställandet av ett grundbelopp i ecu som kan ökas vid eventuella försvårande omständigheter och minskas vid förmildrande omständigheter. Grundbeloppet beräknas på grundval av överträdelsens allvar och varaktighet. I riktlinjerna anges ett vägledande schema inom de gränser som fastställs i artikel 15.2 i förordning nr 17 eller i artikel 65.5 i EKSG-fördraget. Till försvårande omständigheter räknas till exempel återkommande överträdelser, vägran att samarbeta eller att företaget har haft en ledande roll vid genomförandet av överträdelsen. Till förmildrande omständigheter räknas till exempel att företaget hade en passiv roll i genomförandet av överträdelsen eller att överträdelsen upphörde vid kommissionens första ingripande. Vad gäller allmänna överväganden anges det i dokumentet att i den mån som det är möjligt beaktas även objektiva uppgifter som den ekonomiska eller finansiella fördel som den som begått överträdelsen fått eller de aktuella företagens betalningskapacitet.

---

30 EGT L 306, 11.11.1997.

31 EGT C 9, 14.1.1998.

50. Dessa riktlinjer kompletterar kommissionens meddelande av den 18 juli 1996 om befrielse från eller nedsättning av böter om ett företag samarbetar effektivt under förfarandet[32]. Dessa båda bestämmelser utgör en helhet och leder enligt kommissionens åsikt till att dess politik på detta område blir effektivare, mer enhetlig och klarare.

B - Tillämpning av konkurrensreglerna för att underlätta marknadsintegrationen

1. Informationsutbyte

51. Den 26 november 1997 antog kommissionen på grundval av artikel 65 i EKSG-fördraget ett beslut om förbud mot ett system för informationsutbyte som anmälts av de tyska järn- och stålföretagens sammanslutning, *Wirtschaftsvereinigung Stahl*, och som skulle omfatta de viktigaste tyska tillverkarna. I avtalet, som inte genomfördes, planerades utbyte av känsliga, aktuella och individuella uppgifter om ett fyrtiotal järn- och stålprodukter från samtliga medlemsstater. Ett sådant informationsutbyte på mogna och starkt koncentrerade marknader utgör en allvarlig konkurrensbegränsning i den mån som det ökar överblickbarheten av marknaderna så att alla försök till ett självständigt konkurrensfrämjande beteende blir föremål för motåtgärder från övriga konkurrenter som lätt kan fastställa varifrån försöken härrör.

2. Åtgärder till förmån för den inre marknaden: bekämpning av uppdelningen av marknaderna

52. Konkurrenspolitiken bidrar till gemenskapsmålet att skapa en inre marknad och spelar en avgörande roll vid upprättandet av denna, särskilt genom att agera mot en uppdelning av marknaderna. I artiklarna 85 och 86 ges kommissionen effektiva instrument för att genomföra sådana åtgärder. Dessa bestämmelser är tillämpliga på horisontella avtal mellan företag som försöker dela upp de nationella eller interregionala marknaderna, men även på vertikala avtal mellan producenter och distributörer, som riskerar leda till en avskärmning av dessa marknader med påföljd att integrationen går långsammare eller i hög grad hindras.

53. Som framgår av grönboken om detta ämne är kommissionen särskilt vaksam beträffande verkningarna av konkurrensbegränsande avtal och metoder inom distributionsnät som hindrar handeln inom gemenskapen. Vissa exklusiva distributionsavtal leder till att distributionssystem upprättas som grundar sig på nationella territorier och till att dessa på så sätt isolerade marknader avskärmas, t.ex. genom att distributörer förbjuds att leverera till kunder som finns inom ett annat avtalsområde. Dessa restriktioner kan i synnerhet inte accepteras när det förekommer prisskillnader mellan medlemsstaterna och när konsumenterna inom unionen inte har tillträde till de marknader där priserna är lägst. Restriktionerna är oacceptabla när de begränsar konkurrensen och hindrar priskonvergens inom unionen. Skadeverkningarna till följd av ett sådant förhållande kommer att bli ännu mera uppenbara vid genomförandet av den ekonomiska och monetära unionen.

54. Även under detta år har kommissionen bemödat sig om att bekämpa horisontella avtal som leder till en uppdelning av marknaden. Den skickade bland annat till den brittiska sammanslutningen av producenter och distributörer av tandvårdsmaterial, British Dental Trade Association (BDTA), en administrativ skrivelse beträffande dess reglering i fråga om mässor och utställningar sedan den försäkrat sig om att det inte förekom någon diskriminerande bestämmelse eller praxis mot företag i tredje land som önskade ställa ut material under de mässor och utställningar som organiseras av BDTA. Vid förvärvet av gemensam kontroll över företaget Costa Crociere SpA, som är specialiserat på

[32] Kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 207, 18.7.1996, s. 4) och XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 34 och 35.

kryssningar i Medelhavet, av *Carnival Corporation och Airtours plc*, som är verksamma i Nordamerika respektive i Nordeuropa, kom kommissionen till den slutsatsen att avtalen om bildandet av samriskföretaget omfattas av artikel 85.1, eftersom de begränsar förvärvarnas expansion på marknaderna för samriskföretaget, för vilket de reserverat Medelhavsmarknaden. Kommissionen har dock beviljat ett undantag för detta avtal på grund av den förväntade förbättringen för konsumenterna i fråga om kommersiella tjänster och låga priser. I ett annat ärende avseende bildandet av ett samriskföretag för produktion av smörjolja mellan företagen *Hydro Texaco Holdings A/S (Texaco) och Preem*, som båda är aktiva inom oljesektorn, beviljade kommissionen ett undantag för avtalet först sedan parterna ändrat klausuler som medförde att den svenska marknaden avskärmades från distribution av smörjolja genom att Preem skulle erhålla en exklusiv distributionslicens från Texaco. Efter ändringen av avtalen kommer parterna att kunna köpa smörjolja från valfri leverantör, oberoende av var denne har sitt säte.

55. Vad gäller vertikala relationer har kommissionen visat en liknande beslutsamhet. Den har särskilt bemödat sig om att kontrollera att bildandet av samriskföretag, som ofta är berättigat på produktionsstadiet på grund av kostnaderna för investeringar i forskning och utveckling av nya produkter eller för att uppnå stordriftsfördelar, inte leder till att konkurrensbegränsande samarbete på distributionsstadiet etableras. Kommissionen godkände således bildandet av ett samriskföretag mellan *Michelin och Continental* inom däckområdet först sedan den försäkrat sig om att avtalsparterna genom en ändring av sina avtal undanröjt risken för samarbete mellan grundarna vid försäljning av samriskföretagets produkter via deras respektive distributionsnät. Kommissionen tog även hänsyn till att parterna övergav en plan beträffande gemensam franchising. Kommissionen har dessutom meddelat parterna att deras affärsmetoder kommer att övervakas. Vid bildandet av ett samriskföretag mellan *Sanofi och Bristol-Myers Squibb* i syfte att utveckla, tillverka och marknadsföra två nya läkemedel mot hjärt- och kärlsjukdomar granskade kommissionen ingående marknadsföringsvillkoren för dessa nya produkter i medlemssstaterna. Med hänsyn till att grundarnas verksamheter kompletterade varandra och på grund av den konkurrensutsatta situationen på de berörda marknaderna, där generiska produkter spelar en viktig roll, noterades inte någon märkbar konkurrensbegränsning som talar mot det nya företaget.

3. Bilförsäljning

56. Kommissionens övervakning av förordningen om gruppundantag för försäljnings- och serviceavtal för bilar[33] är fortfarande av stor betydelse inom motorfordonssektorn. Här har kommissionen varit tvungen att behandla ett stort antal inlagor från konsumenter och enskilda beträffande olika aspekter av bilförsäljningen inom Europeiska unionen.

57. I sina halvårsrapporter om bilpriser[34], som är tillgängliga för en bred allmänhet, har kommissionen funnit att bilpriserna inom gemenskapen fortfarande uppvisar betydande skillnader och därmed utgör ett starkt incitament till parallell handel. Till följd av den ökade öppenheten i fråga om priser har kommissionen fortsatt att erhålla skrivelser från slutkunder och deras mellanhänder, vilka har stött på hinder när de velat köpa bilar utanför sin egen medlemsstat, särskilt i Finland, Danmark och Nederländerna. I dessa länder har återförsäljarna ofta vägrat att sälja till kunder som inte är bosatta i medlemsstaten eller begärt ett högre pris. Till följd av det brittiska pundets styrka har personer som är bosatta i Förenade kungariket i ökande omfattning försökt inhandla högerstyrda bilar på kontinenten. I många av dessa fall har en lösning uppnåtts efter ett informellt ingripande från kommissionens behöriga enhet.

---

33 Kommissionens förordning (EG) nr 1475/95 av den 28 juni 1995 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för bilar, EGT L 145, 29.6.1995. Se även XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken, punkterna 54-56.

34 Pressmeddelande IP/97/113, 14.2.1997 och IP/97/640, 11.7.1997.

58. Tillverkare eller deras leverantörer får inte begränsa slutkundernas eller deras auktoriserade mellanhänders frihet att göra inköp i den medlemsstat som de föredrar. Detta är en av de fundamentala landvinningarna med den europeiska gemenskapen. Fastän konsumentens rättighet inte är kopplad till en förpliktelse för återförsäljaren att sälja, får en återförsäljare inte avvisa en konsuments erbjudande om att köpa, eller begära ett högre pris endast på grund av att konsumenten är bosatt i en annan medlemsstat. Å andra sidan får en tillverkare vidta åtgärder mot sina återförsäljares försäljning till så kallade "icke-auktoriserade" återförsäljare eller återförsäljare på den grå marknaden.

59. Bestämmelser i återförsäljaravtal eller beteende som begränsar denna frihet är svartlistade och användningen av dem leder automatiskt till förlust av fördelen med undantag för tillverkaren eller leverantören. Om sådana överträdelser sker kan konsumenterna vända sig till sina nationella myndigheter eller domstolar som är behöriga att tillämpa gemenskapens konkurrensregler, särskilt i ärenden där det finns en förordning om gruppundantag.

60. Andra inlagor gällde upphävandet av avtal med återförsäljare, framför allt i Tyskland. I ett av dessa ärenden beslöt kommissionen att avvisa ansökan från den som inlämnat klagomålet. Kommissionen anser att ärenden vars verkningar huvudsakligen är begränsade till en medlemsstat och som inte är av något gemenskapsintresse lika väl kan behandlas på nationell nivå. Detta synsätt överensstämmer med rättspraxis i målet "Automec"[35].

61. I samband med övervakningen av förordningen om gruppundantag har kommissionen vidare behandlat två viktiga anmälningar, som gällde standarddistributionsavtalet för "*Smart*"-bilarna och *servicebutiker för Ford.* Efter att ha kontrollerat att den senaste versionen av avtalet är förenlig med förordning 1475/95 (bland annat generalagenternas möjlighet att sälja andra märken eller att med hjälp av reklam vinna kunder utanför avtalsområdet) skickade kommissionen i det första ärendet en administrativ skrivelse till parterna. I det andra konstaterade kommissionen att avtalet inte omfattades av förordning nr 1475/95 och erkände för övrigt de fördelar som avtalet innebär för konsumenterna, särskilt i fråga om tjänster i närområdet.

C - Företag med en dominerande ställning

62. I artikel 86 i EG-fördraget förbjuds konkurrensbegränsande metoder som tillämpas av ett eller flera företag med en dominerande ställning på en given marknad. Missbruket kan bestå i en begränsning av produktionen, fastställande av oskäliga och diskriminerande priser eller underpriser, koppling av försäljning till andra villkor eller andra affärsmetoder som inte följer principen om ekonomisk effektivitet. Dessa metoder har en negativ inverkan på konkurrensen och är därför otillåtna när det rör sig om företag som har ett sådant marknadsinflytande att de kan undandra sig konkurrenstrycket och utan att själva ta märkbar skada tränga ut konkurrenterna eller påtagligt hindra nya aktörers tillträde till marknaden.

63. I den traditionella konkurrenslagstiftningen fördöms sådant uppträdande eftersom det begränsar eller eliminerar möjligheten för konkurrenter eller nya aktörer att påverka marknadsdynamiken. Enligt kommissionens åsikt är dessa metoder desto skadligare eftersom de dessutom leder till en uppdelning av marknaderna och till att fördröja integrationen av gemenskapens ekonomier. Den är därför särskilt uppmärksam på effekterna av missbruk av en dominerande ställning på denna integrationsprocess. De ärenden som kommissionen har haft att avgöra under året visar att dessa beteenden inte är utmärkande för någon särskild sektor, även om risken är särskilt stor i de sektorer som håller på att avregleras.

[35] Mål T-24/90 - Automec Srl mot Europeiska gemenskapens kommission, förstainstansrättens dom, 18.9.1992.

64. Vad gäller förfarandet har kommissionen under året endast tillgripit böter i ett enda ärende. I de övriga ärendena godkände kommissionen, delgivandet av meddelanden om invändningar, åtaganden från de berörda företagen eller ändringar av avtalen som innebär att de otillåtna metoderna upphör. Även om dessa företags attityd grundar sig på en verklig vilja till en ansvarsfull anslutning till principerna om konkurrens, måste denna hållning fortfarande bekräftas i framtiden. Kommissionen förblir därför vaksam i fråga om uppfyllandet av de föreslagna åtagandena.

65. Kommissionen dömde *Irish Sugar plc*. till böter på 8,8 miljoner ecu. Företaget, som är den enda producenten av socker på Irland och har en andel på 90 % av den irländska marknaden för försäljning av socker, befanns vara skyldigt till missbruk av dominerande ställning inte bara på grund av dess upprepade försök att hindra konkurrensen från små irländska företag i fråga om sockerförpackningar utan även på grund av dess försök att begränsa konkurrensen från import från Frankrike och Nordirland. Irish Sugar erbjöd till exempel diskriminerande priser eller rabatter till kunder till en importör av franskt socker och diskriminerande rabatter till industrikunder som exporterade en del av sin produktion till andra medlemsstater. Dessa metoder ledde till att konstgjorda barriärer skapades mellan medlemsstaterna och till att marknadens funktion hindrades.

66. Även i ärendet *Swedish Match Sverige AB/Skandinavisk Tobakskompagni AS* uttryckte kommissionen tvivel om att det avtal som tecknats mellan de båda företagen var förenligt med artikel 86[36]. Swedish Match, som är den ende tillverkaren och distributören av cigaretter i Sverige, innehade sedan 1961 en exklusiv licens avseende tillverkning, distribution och försäljning av cigarettmärket Prince, som tillhörde det danska företaget Skandinavisk Tobakskompagni och som hade en stark ställning på den svenska marknaden. Ett avtal om exklusiv licens under så lång tid och av en sådan omfattning mellan två företag med en dominerande ställning på angränsande marknader ansågs kunna omfattas av artikel 86, särskilt eftersom Swedish Match ensidigt fastställde försäljningspriset för Prince-cigaretterna. Avtalet ledde därmed till att avskärma den svenska marknaden så att Swedish Match kunde agera oberoende av allt konkurrenstryck. Kommissionen godkände därför ändringen av licensavtalet, vilket innebär att större delen av försäljningen av märket Prince kontrolleras av Skandinavisk Tobakskompagni, som t.ex. kan fastställa priset på dessa cigaretter. Denna ändring av avtalet leder till att en viktig konkurrent omedelbart får tillträde till den svenska marknaden.

67. Ärendet avseende *Belgacom*, som kommissionen behandlade till följd av ett klagomål från *ITT Promedia NV* inlämnat år 1995 avseende missbruk av en dominerande ställning, fick en positiv upplösning under året. Det belgiska dotterbolaget till den amerikanska utgivaren av telefonkataloger, ITT World Directories Company, anklagade den belgiska teleoperatören Belgacom för att tillämpa diskriminerande och otillbörliga prisvillkor för tillgång till uppgifter om sina abonnenter på taltelefonitjänster. Kommissionen ansåg att eftersom utgivarna av telefonkataloger är beroende av teleoperatörerna är det nödvändigt att tillgången till uppgifterna är icke-diskriminerande och grundar sig på priser som beräknats på grundval av operatörens egna kostnader. Belgacom hade en prisstruktur som tog hänsyn till utgivarens omsättning, i detta fall ITT Promedia. Det fanns inte något objektivt berättigande för detta utan det enda skälet var Belgacoms marknadsinflytande i samband med den dominerande ställningen. Efter kommissionens ingripande accepterade Belgacom att stryka den priskomponent som hänförde sig till utgivarens omsättning och införa en beräkningsmetod som grundar sig på förhållandet mellan den årliga totalkostnaden och antalet utgivare, vilket överensstämmer mer med bestämmelserna i gemenskapslagstiftningen. Följden är att priserna har sänkts och systemets logik medför att det finns en koppling mellan prissänkningen och tillkomsten av nya aktörer. Kommissionen har därför avbrutit åtgärderna mot Belgacom.

68. Kommissionen inledde den 24 mars 1997 ett formellt förfarande mot *S.W.I.F.T.* (Society for Worldwide International Financial Telecommunications sc), ett kooperativ som ägs av 2000 banker och som driver ett internationellt telekommunikationsnät inriktat på tjänster för överföring och behandling

[36] Kommissionen väckte för övrigt frågan om avtalets förenlighet med artikel 85 i fördraget.

av data för finansiella institutioner runt om i världen. Till följd av ett klagomål från *La Poste*, ett offentligägt franskt företag som förvägrats tillgång till nätet, fastställde kommissionen i ett meddelande om invändningar att S.W.I.F.T. hade åsidosatt bestämmelserna i artikel 86. S.W.I.F.T. har en dominerande ställning av monopolistisk karaktär eftersom företaget är den enda aktören i fråga om internationella nät för överföring av betalningsmeddelanden och driver det enda nät som tillhandahåller förbindelser till bankinrättningar över hela världen. Följaktligen tillhandahåller det en nödvändig infrastruktur, eftersom vägran att bevilja någon enhet tillgång till ett sådant nät i praktiken är likvärdigt med att utestänga den från marknaden för internationella överföringar. Slutligen har S.W.I.F.T. uppenbart missbrukat sin dominerande ställning genom att i de allmänna villkoren för medlemmarnas utövande av finansiell verksamhet fastställa oberättigade kriterier för tillträde och genom att på ett diskriminerande sätt tillämpa dessa kriterier på La Poste.

S.W.I.F.T. var berett att avsluta ärendet i godo och fastän företaget tillbakavisade kommissionens argument förpliktade det sig formellt att bevilja oinskränkt tillträde till varje enhet som uppfyller de kriterier som fastställts av Europeiska monetära institutet för tillträde till inhemska betalningssystem, även om sådant tillträde hittills endast varit förbehållet medlemmar som var aktieägare. Detta åtagande offentliggjordes i Europeiska gemenskapens officiella tidning[37]. Kommissionen beslöt följaktligen att avbryta det förfarande som inletts mot S.W.I.F.T. och tillkännagav att den skulle övervaka att detta åtagande uppfylls.

69. Till följd av klagomål som inlämnats av leverantörer av underhållstjänster på informationsteknikområdet mot *Digital Equipment Corporations* (Digital) affärsmetoder och på grundval av de undersökningar som den har utfört inledde kommissionen ett förfarande mot detta företag avseende överträdelse av artikel 86[38]. I sitt meddelande om invändningar noterade kommissionen att Digital har en dominerande ställning på de europeiska marknaderna för tjänster som avser underhåll av Digitals programvaror och andra hårdvarutjänster för Digitals datorer. Kommissionen ansåg att Digital hade missbrukat sin dominerande ställning genom att utveckla en affärsstrategi som utmärktes av diskriminerande metoder och koppling av försäljningen till andra villkor. Alla dessa affärsmetoder visar på en klar strävan att begränsa oberoende serviceleverantörers möjlighet att konkurrera med Digital på marknaderna för underhållstjänster och andra hårdvarutjänster för Digitals datorer. Efter att ha mottagit invändningarna och tillbakavisat dem framlade Digital för kommissionen formella åtaganden som är avsedda att ändra företagets affärs- och prisstrategi i fråga om underhållstjänster för programvara och hårdvarutjänster.

D - Informationssamhället

70. Under året som föregick den fullständiga liberaliseringen av teletjänsterna inom Europeiska unionen den 1 januari 1998, intensifierade kommissionen sina åtgärder med avseende på konkurrens på marknader med anknytning till informationssamhället. Kommissionen vidtog en rad åtgärder som stöd för liberaliseringsprocessen[39] och såg till att operatörerna inte införde avtal eller strukturer[40] som skulle minska processens omfattning.

---

37 Mål nr IV/36.120-La Poste mot SWIFT + GUF (EGT C 335, 6.11.1997, s. 3).

38 Kommissionen väckte för övrigt frågan om huruvida vissa av Digitals distributionsavtal är förenliga med artikel 85 i fördraget.

39 Se nedan kapitel II.

40 Se nedan kapitel III.

1. Allianser mellan operatörer

71. Möjligheten till en fullständig liberalisering av telekommunikationsmarknaderna[41], som kommer att innebära att operatörerna kommer att konkurrera i fråga om samtliga tjänster, de allt snabbare tekniska framstegen, och den världsomspännande sammanflätningen av marknaderna har inom denna sektor gett upphov till omstruktureringar och allianser av olika slag för att göra det möjligt för företagen att möta de utmaningar som dessa omvälvningar medför. Under de senaste åren har kommissionen ett flertal gånger haft tillfälle att yttra sig om dessa avtals och transaktioners förenlighet med gemenskapens konkurrensregler[42]. Även under detta år har kommissionen haft tillfälle att granska flera ärenden av detta slag. Kommissionens strategi på detta område är att se till att de nationella teleoperatörer som fortfarande har en dominerande ställning på sina hemmamarknader inte utnyttjar dessa allianser, som är nödvändiga ur teknisk eller ekonomisk synvinkel, för att vidmakthålla den ställning som uppnåtts i samband med monopolet och hindra konkurrensen.

72. Den 29 oktober 1997 godkände kommissionen bildandet av de två internationella allianserna *Unisource* och *Uniworld*[43] mellan olika teleoperatörer. I Unisource ingår den svenska (Telia), nederländska (PTT Telecom) och schweiziska (Swiss Telecom) operatören. Den spanska operatören Telefónica drog sig ur alliansen. Uniworld är ett samriskföretag mellan Unisource och AT&T. Dessa grupperingar svarar mot en dubbel strävan: att uppnå en vesäntlig storlek och en vidsträckt geografisk närvaro, vilket på detta verksamhetsområde gör upprättandet av ett transatlantiskt partnerskap nödvändigt. De allianser som tidigare bildats, British Telecom och MCI (Concert) å ena sidan och France Télécom, Deutsche Telekom och Sprint (Atlas/Global One) å andra sidan, vittnar om detta. De avtal som låg till grund för bildandet av dessa två allianser har granskats med utgångspunkt från artikel 85 och godkänts genom ett beslut om individuellt undantag under fem år, efter ändringar av avtalen och på villkor som sammanhänger med struktur och beteende.

Unisource erbjuder en rad teletjänster: mobiltelefoni, satellittjänster, tjänster för dataöverföring och för taltelefoni för företagen. Dessa tjänster levereras av operativa dotterbolag. Efter att ha försäkrat sig om att Unisources tre aktieägare inte skulle förstärka sina tidigare dominerande ställningar på de respektive hemmamarknaderna beviljade kommissionen undantag för avtalen på villkor att vissa åtaganden fullgörs. Dessa syftar särskilt till att förhindra diskriminering från moderbolagen i fråga om driften av näten, överföring av konfidentiella uppgifter mellan enskilda enheter, all korsvis subventionering mellan Unisource och dess grundare, eller varje försök till tillhandahållande av tjänster kopplat till andra villkor. Kommissionen har för övrigt noterat de nederländska och schweiziska myndigheternas åtagande att liberalisera sina telekommunikationsmarknader den 1 januari 1998. I Sverige var liberaliseringen redan genomförd.

Uniworld erbjuder liknande teletjänster med en utvidgning till USA. Åtaganden av samma slag har gjort det möjligt för kommissionen att bevilja undantag för de avtal som ligger till grund för Uniworld under en period av fem år. Även AT&T har föreslagit ett ytterligare åtagande om icke-diskriminering i fråga om taxor mellan Unisources aktieägare och de andra europeiska operatörerna för internationella samtal från Europa till USA.

73. Kommissionen har slutfört sin granskning av GEN-avtalet (Global European Network) som omfattar de viktigaste nationella teleoperatörerna i unionen. Till följd av detta avtal kommer ett fiberoptiskt telenät av hög kvalitet och med stor kapacitet att byggas, vilket kommer att förbättra kvaliteten på de transeuropeiska telenätens tjänster. Kommissionen ansåg att vissa klausuler var

---

41 De aspekter som hänger samman med avregleringen och som berör offentliga myndigheters behörighet behandlas i kapitel II beträffande tillämpningen av artiklarna 37 och 90 i EG-fördraget.

42 XXV:e rapporten om konkurrenspolitiken (1995), punkterna 54-59 och XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 66-83.

43 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken, punkt 68.

oförenliga med gemenskapens konkurrensregler, särskilt de bestämmelser som rör gemensamt fastställande av priser och uteslutande av tredje part från tillträde till nätkapaciteten. Till följd av kommissionens anmärkningar har de anmälande parterna ändrat sitt avtal så att varje operatör som undertecknat avtalet individuellt kommer att förhandla med tredje part om villkoren för tillträde till nätet, i synnerhet priserna, på ett icke-diskriminerande sätt. På den grundvalen gav kommissionen tillstånd till upprättandet av detta system. Ärendet åskådliggör tydligt gemenskapsorganens politik. Kommissionen hälsar med tillfredsställelse de tekniska framstegen, men försäkrar sig om att de operatörer som har en dominerande ställning inte utnyttjar den till att undanhålla konkurrerande tredje parter fördelarna med dessa framsteg genom diskriminerande metoder och genom att utestänga dem.

2. Mobil kommunikation

74. Kommissionen välkomnar utvecklingen av konkurrensen inom sektorn för mobiltelefoni och de effekter som den har på hela telekommunikationssektorn. Nya tjänster, prissänkningar, utvidgning av näten, ökad efterfrågan och skapande av arbetstillfällen är klara bevis på denna dynamik som kommissionen understödjer genom sin konkurrenspolitik. Kommissionen kommer att förbli vaksam för att underlätta konkurrenternas tillträde till marknaden och för att skydda konsumenternas intressen i fråga om frihet att välja operatör och tjänster[44].

75. Kommissionen godkände under året *avtalet mellan de mobiltelefonioperatörer som använder GSM-standarden* och som tillhör en internationell sammanslutning med mer än tvåhundra medlemmar. Syftet med avtalet är att ta fram ett standardformulär, av frivilligt slag, för att underlätta de bilaterala förhandlingarna mellan operatörer som önskar sluta avtal om roaming. Dessa avtal är nödvändiga för att samordna GSM-näten och för att abonnenterna skall kunna använda sig av sina mobiltelefoner på bästa möjliga sätt var de än befinner sig.

Operatörerna av GSM-näten i Europeiska unionen är tvungna att följa nationella bestämmelser, särskilt för beviljande av driftslicenser, vilket begränsar deras nät till en medlemsstats territorium. För de 35 miljonerna abonnenter i de femton länderna i unionen är det nödvändigt att fördelarna med GSM-standarden inte äventyras genom denna begränsning. När en abonnent lämnar den medlemsstat i vilken han har tecknat ett abonnemang skall han kunna ringa och motta telefonsamtal inom en annan medlemsstats territorium. För att detta skall vara möjligt är det nödvändigt med en samordning mellan operatörerna i de olika medlemsstaterna.

Kommissionen anser att ett standardformulär underlättar denna samordning och erbjuder många fördelar. För operatörerna innebär det kostnadsbesparingar och kortare förhandlingstider och det ger även en garanti för öppenhet som minskar riskerna för diskriminering. För konsumenterna är det en försäkran om att snabbare kunna dra fördel av att deras mobiltelefon kan utnyttjas inom ett stort område. Kommissionen har även konstaterat att vissa potentiella konkurrensproblem har undanröjts efter en ändring av avtalet, som t.ex. risken för en begränsning av konsumentens möjlighet att till den fördelaktigaste taxan teckna ett abonnemang hos en operatör som är verksam inom ett territorium där konsumenten inte är bosatt. Diskussioner fortgår i syfte att finna en lösning beträffande de avgifter som tillämpas mellan operatörerna för betalning av roaming-tjänster och som inte är fastställda på grundval av de faktiska kostnaderna.

3. Teletaxorna

76. Då de nationella teleoperatörerna fortfarande har en dominerande ställning på sina hemmamarknader, särskilt vad gäller infrastruktur, är det särskilt viktigt med hänsyn till tankegången bakom liberaliseringen att dessa operatörer inte missbrukar sitt marknadsinflytande till nackdel för

[44] I det avseendet har kommissionen behandlat två ärenden beträffande beviljandet av licenser för den andra GSM-operatören i Spanien och i Italien. Dessa är beskrivna i kapitel II om tillämpningen av artiklarna 37 och 90.

konkurrenterna. Kommissionen övervakar därför att konkurrenterna till de nationella operatörerna får tillträde till de senares infrastrukturer på likvärdiga och icke diskriminerande villkor, särskilt med avseende på priserna.

77. Kommissionen inledde således ett förfarande mot den tyska teleoperatören *Deutsche Telekom AG (DT)* till följd av ett klagomål som inlämnades år 1996 beträffande villkoren för tredje parts tillträde till DT:s infrastrukturer[45]. Sedan DT lagt fram ett förslag till ett nytt avtal om tillträde till nätet för konkurrenterna inledde kommissionen en granskning av priserna genom en internationell revisionsfirma, av vilken det framgår att DT inte kunde visa att de priser som tillämpades grundade sig på kostnaderna och att prisnivån var mer än 100 % högre än prisnivån på jämförbara konkurrensutsatta marknader. Fastän kommisionen inte är och inte önskar vara en tillsynsmyndighet i fråga om priser, anmodades DT att anpasssa sina priser till den ekonomiska verkligheten så att företagets metoder i fråga om taxor inte kan leda till ett missbruk av dominerande ställning. DT accepterade slutligen att sänka sina taxor för tillträde till nätet, särskilt för leverantörer av tjänster till företagen, med 38 % för tillträde till lokalnätet och med 78 % för tillträde till långdistansnätet. Kommissionen beslöt då att avsluta förfarandet.

78. Kommissionen inledde dessutom förfaranden beträffande avgifter för internationella telefonsamtal som betalas av dominerande teleoperatörer. En betydande del av det pris som betalas för dessa internationella samtal utgörs av avräkningstaxor, som är detsamma som internpriserna mellan operatörer i olika stater. Till följd av tekniska förändringar och åtföljande kostnadssänkningar anses det idag att dessa avgifter inte längre återspeglar den verkliga kostnaden för samtalen. Kommissionen kommer därför att ingående granska det nuvarande systemet för avräkningstaxor i syfte att främja målet beträffande kostnadsorientering. Begäran om information har skickats till alla dominerande teleoperatörer inom EU i syfte att göra en bedömning av konkurrensaspekterna av systemen för avräkningstaxor.

4. Informationsteknik

79. Tvisten mellan det amerikanska företaget *Santa Cruz Operation Inc* (Santa Cruz) och *Microsoft* är ett komplext exempel på en mycket sofistikerad konkurrensbegränsning där immateriella rättigheter utnyttjas för att begränsa en konkurrents innovationsförmåga.

Santa Cruz, som hade övertagit AT&T:s verksamhet i fråga om UNIX-system för persondatorer med hög kapacitet, övertog även ett avtal som för tio år sedan slutits mellan Microsoft och AT&T, enligt vilket Microsoft skulle ta fram en enda version av detta UNIX-system som de två parterna då tillverkade. Enligt avtalet var parterna förpliktade att utveckla varje ny version av detta UNIX-system med utgångspunkt från den ursprungliga versionen från Microsoft och att göra den kompatibel med de program som Microsoft och AT&T utvecklade före 1987. Därigenom tvingades Santa Cruz att använda Microsofts föråldrade teknik för alla nya produkter. Santa Cruz och Microsoft är emellertid konkurrenter på marknaden för UNIX-system.

Dessa avtalsklausuler ansågs vara konkurrensbegränsande då de inskränker en konkurrents innovationsförmåga. Efter att ha mottagit kommissionens klagomål beslöt Microsoft ensidigt att oåterkalleligt lösa Santa Cruz från dess kontraktsmässiga förpliktelser beträffande användningen av den ursprungliga versionen av UNIX-systemet. Som en följd av detta beslöt Santa Cruz att dra tillbaka sitt klagomål.

[45] XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken, punkt 71.

80. Kommissionen intresserar sig även för avledda produkter som elektroniska spel och distributionen av dem. Kommissionen behandlade således licensavtal från företagen Sega och Nintendo, vilka hör till de viktigaste tillverkarna av videospeldatorer. Dessa två företag hade infört ett licenssystem som gjorde det möjligt för oberoende företag att utveckla och sälja spel som var kompatibla med deras speldatorer. Enligt villkoren i dessa avtal hade Sega och Nintendo rätt att godkänna alla spel som utvecklats av en licenstagare innan det fick marknadsföras. Det var även föreskrivet att licenstagarna skulle lägga ut tillverkningen av de spel som de hade utvecklat på licensgivarna eller på ett begränsat antal auktoriserade tillverkare.

Kommissionen ansåg att dessa avtal medförde konkurrensbegränsningar, då de gjorde det möjligt för Sega och Nintendo att kontrollera konkurrensen på marknaderna för spel som var kompatibla med deras speldatorer. Avtalen ledde särskilt till en begränsning av möjligheten för de företag som innehade licens att konkurrera med licensgivarna. Kommissionen framförde därför klagomål till företagen. Sega och Nintendo beslöt då att ändra sina avtal och stryka de omtvistade klausulerna. Kommissionen avskrev ärendet när den konstaterat att de nya avtalen inte innehöll några konkurrensbegränsande bestämmelser.

E - Transportsektorn

1. Sjötransporter

1.1. Linjesjöfartskonsortier

81. Kommissionen hade under året ett flertal gånger tillfälle att tillämpa bestämmelserna i förordningen om gruppundantag för linjesjöfartskonsortier[46]. De villkor och förpliktelser som är förbundna med detta undantag säkerställer att bestämmelserna i artikel 85.3 uppfylls och garanterar att konsortierna möter en effektiv konkurrens så att transportbrukarna kommer i åtnjutande av en skälig del av de vinster som dessa avtal ger upphov till.

I artikel 5-9 i förordning nr 870/95 fastställs de villkor på vilka ett konsortium kan komma i åtnjutande av gruppundantaget. Undantaget beviljas automatiskt till konsortier som innehar en andel av sjötrafiken som är mindre än 30 % eller 35 %, beroende på om de verkar inom en konferens eller inte. Ett konsortium vars andel av trafiken överstiger dessa tröskelvärden, men inte överstiger 50 % av direkttrafiken kan efter anmälan även komma i åtnjutande av gruppundantaget under förutsättning att det uppfyller de övriga villkoren i förordningen. När ett konsortium innehar en andel av trafiken som överstiger 50 % eller när det inte uppfyller övriga villkor för gruppundantag måste parterna anmäla sitt avtal till kommissionen och begära ett individuellt undantag enligt artikel 85.3. Under år 1997 har kommissionen behandlat ärenden som tillhör var och en av undantagskategorierna.

82. Inom ramen för ett förenklat invändningsförfarande beviljades gruppundantag för fyra avtal avseende linjesjöfartskonsortier på grundval av förordning nr 870/95.

Den 5 mars 1997 beviljades undantag för ”*Joint Operational Service Agreement*”(JOS), som hade undertecknats av fyra sjöfartsbolag[47] och “*West Coast / Mediterranean Agreement*”(WC/Med), som slutits mellan tre av de fyra tidigare nämnda bolagen[48]. Den 6 oktober beviljades gruppundantag för två avtal avseende sjöfartskonsortier: “*New Carribean Services* och *EUROSAL III*. Kommissionens analys

---

[46] Kommissionens förordning (EG) nr 870/95 av den 20 april 1995 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden mellan linjerederier (konsortier) i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 479/92 (EGT L 89, 21.4.1995, s. 7). Se även XXV:e rapporten om konkurrenspolitiken, punkterna 68-70 och tjugosjätte rapporten om konkurrenspolitiken, punkterna 84-87.

[47] Andrew Weir Shipping Ltd, Iscont Lines Ltd., KNSM Kroonburgh BV och Zim Israeli Navigation Ltd.

[48] Andrew Weir Shipping Ltd., KNSM Kroonburgh BV och Zim Israeli Navigation Ltd.

i dessa ärenden var likartad. Efter att ha fastställt att dessa konsortiers andel av marknaden utgjorde 40 % till 50 % och konstaterat att konkurrensen fortfarande var effektiv på de berörda linjerna samt utverkat några ändringar i det senare avtalet fastslog kommissionen att villkoren för ett undantag enligt förordning nr 870/95 var uppfyllda.

83. För tre konsortieavtal som inte omfattas av förordning nr 870/95 beviljades emellertid individuella undantag i enlighet med artikel 85.3[49].

84. Den 3 september 1997 beviljade kommissionen ett individuellt undantag på grundval av artikel 85.3 för konsortieavtal mellan fyra transatlantiska företag[50]. Konsortiet "*Vessel sharing agreements*" (VSA), som upprättades år 1988 mellan företagen Sea-Land, P&O och Nedlloyd i syfte att tillsammans driva sjöfartslinjer dels mellan Nordeuropa och Förenta Staterna, dels mellan Medelhavet och Förenta Staterna, slöt avtal med företagen OOCL och Maersk avseende utbyte av "slots". Eftersom parternas andelar av trafiken på de aktuella marknaderna översteg tröskelvärdet på 30 % och vissa klausuler i avtalen inte uppfyllde ett eller flera av villkoren för undantag i förordning nr 870/95 var denna förordning inte tillämpbar. På grundval av förfarandet för invändningar offentliggjorde kommissionen ett meddelande[51] för att inhämta synpunkter från berörda tredje parter.

Efter analysen ansåg kommissionen att de tre första villkoren i artikel 85.3 var uppfyllda, eftersom avtalen medfört betydande investeringar och kapacitetsminskningar. Kommissionen konstaterade även att det fjärde villkoret var uppfyllt, eftersom parterna med en andel av marknaden som understeg 40 % inte kunde undanröja konkurrensen. Kommissionen fastslog emellertid att vissa klausuler i avtalen inte kunde omfattas av ett individuellt undantag. Avtalsparterna framlade för kommissionen åtaganden om att inte tillämpa dessa klausuler för de geografiska områden som omfattas av EG-fördraget. På grundval av dessa åtaganden ansåg kommissionen att den kunde bevilja ett individuellt undantag för de konkurrensbegränsande klausulerna. Undantaget gäller för en period om sex år för de verksamheter som omfattas av förordning nr 4056/86 och under tre år för dem som omfattas av förordning nr 1017/68.

1.2. P&O Stena Line

85. Den 31 oktober 1996 anmälde företagen P&O och Stena bildandet av ett samriskföretag, P&O Stena Line, i vilket de avsåg att sammanföra sina verksamheter i fråga om färjetransporter över Engelska kanalen. Eftersom denna transaktion inte utgjorde en koncentration i den mening som avses i förordning nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer, omfattas den av artikel 85. Däremot betraktades denna transaktion av de franska och brittiska myndigheterna som en koncentration enligt deras respektive lagstiftning och den hade anmälts vid de ansvariga nationella myndigheterna. Tre förfaranden inleddes därför parallellt. Kommissionen bemödade sig om att inleda ett öppet samarbete med de nationella myndigheterna för att undvika att motstridiga beslut antogs.

Efter att ha mottagit synpunkter från berörda tredje parter angående planerna på ett samriskföretag skickade kommissionen den 10 juni 1997 en skrivelse till parterna där den uttryckte allvarliga tvivel om transaktionens förenlighet med gemenskapens konkurrenslagstiftning. Framför allt betvivlade kommissionen att det sista kriteriet i artikel 85.3 var uppfyllt, då risken för att en dominerande oligopolistisk ställning mellan det nya samriskföretaget och dess huvudkonkurrent i fråga om passagerartransporter över Engelska kanalen, Eurotunnel, inte kunde uteslutas.

---

49 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkt 87.

50 Sea-Land, P&O Nedlloyd, Maersk och OOCL.

51 EGT C 185, 18.6.1997, s. 4.

Efter analys och diskussion med de berörda nationella myndigheterna meddelade kommissionen, med förbehåll för resultatet av det pågående förfarandet, sin avsikt att bevilja P&O Stena Line ett individuellt undantag för en begränsad tidsperiod. Kommissionen vill förbehålla sig möjligheten att inom en snar framtid omvärdera sin ståndpunkt på grund av att det är mycket svårt att bedöma samtliga parametrar på denna specifika marknad, särskilt de effekter som avskaffandet av systemet med skattebefrielse i mitten av år 1999 kommer att ha på konkurrensen.

2. Luftfart

2.1. Tillämpning av konkurrensreglerna på flygförbindelser mellan gemenskapen och tredje land

86. Globaliseringen av marknaderna inom luftfartssektorn avspeglas i en mångdubbling av allianserna mellan flygbolagen avseende förbindelser mellan gemenskapen och tredje land. I syfte att anpassa sina konkurrenspolitiska instrument till denna situation, som knappast kommer att ändras, antog kommissionen den 16 maj 1997 ett memorandum som innehåller två förslag till rådets förordningar om tillämpning av konkurrensreglerna på luftfart och särskilt förbindelserna mellan gemenskapen och tredje land[52]. Det första förslaget rör en utvidgning av tillämpningsområdet för rådets förordning nr 3975/87[53], som endast avser luftfart mellan flygplatser som är belägna inom gemenskapen, flygförbindelser mellan dessa flygplatser och sådana som är belägna i tredje land. Det andra förslaget kompletterar bestämmelserna genom att kommissionen bemyndigas att bevilja gruppundantag för vissa konkurrensbegränsande avtal på dessa externa förbindelser.

87. I den nuvarande rättsliga situationen är kommissionen endast bemyndigad att på grundval av förordning nr 3975/87 direkt tillämpa artiklarna 85 och 86 på flygförbindelser inom gemenskapen. Den kan därför endast vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande avtal på förbindelser mellan gemenskapen och tredje land på grundval av artikel 89 i EG-fördraget, som gör det möjligt att införa ett kontrollsystem i avsaknad av en särskild tillämpningsreglering. Ett sådant tillfälligt system ger inte kommissionen möjlighet att agera med nödvändig effektivitet. Dessutom kan medlemsstater även inleda parallella förfaranden på grundval av artikel 88. För att kunna uppträda som en trovärdig förhandlingspartner på internationell nivå måste kommissionen ha lämpliga rättsliga instrument till sitt förfogande för att säkerställa att konkurrensreglerna tillämpas såväl internt inom gemenskapen som i relationerna mellan gemenskapen och tredje land. Kommissionen har därför utarbetat förslag till en utvidgning av sin behörighet till förbindelser mellan gemenskapen och tredje land. Dessa harmoniseringssträvanden är för övrigt inte nya. Kommissionen framlade redan 1989[54] för rådet ett förslag till en sådan utvidgning av sin behörighet, men förslaget antogs inte.

88. De nya förslagen från kommissionen tar hänsyn till utvecklingen i sektorn sedan 1989 och är en del av den nuvarande definitionen av luftfartsmarknaden. Den nya situationen kännetecknas främst av den fullständiga avreglering av luftfartstjänster inom unionen som gäller från den 1 januari 1997 och av utvecklingen av allianser mellan flygbolagen på förbindelser mellan gemenskapen och tredje land, särskilt transatlantiska förbindelser.

89. Upphävandet av begränsade regleringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ökar konkurrensen mellan marknadsaktörerna och även risken för konkurrensbegränsande förfaranden på förbindelserna mellan detta område och tredje land. Vidare har avregleringen visat sig vara otillräcklig på grund av den allt snabbare globaliseringen. I samband med denna globalisering har kommissionen fått i uppdrag av rådet att förhandla fram avtal med vissa tredje länder i syfte att åstadkomma en successiv avreglering av luftfartstjänsterna. Detta gäller Schweiz, länderna i Central- och Östeuropa

---

52 KOM(97) 218 slutlig och EGT C 165, 31.5.1997, s. 13-15.

53 Rådets förordning nr 3975/87 (EGT L 374, 31.12.1987, s. 1), ändrad genom förordning nr 2410/92 (EGT L 240, 24.8.1992, s. 18).

54 KOM(89) 417 och EGT C 248, 29.9.1989.

och Förenta Staterna[55]. Dessa avtal skall omfatta en konkurrensdel och säkerställa principen om icke-diskriminering mellan bolag inom gemenskapen vad gäller tillträde till de berörda förbindelserna.

90. Den tilltagande vågen av nya allianser mellan lufttrafikföretag, i synnerhet på transatlantiska förbindelser, som har en stor inverkan på konkurrensvillkoren på gemenskapsmarknaden kräver att en ny rättslig ram snabbt antas för att undvika att artiklarna 88 och 89 i EG-fördraget måste tillgripas. Användningen av dessa artiklar leder till långsamma förfaranden och rättslig osäkerhet. Kommissionen inledde under 1996 till exempel vid sex tillfällen ett förfarande enligt artikel 89, medan två medlemsstater beslöt att inleda ett parallellt förfarande på grundval av artikel 88 i EG-fördraget beträffande två av dessa sex allianser. För dessa två allianser stötte de berörda företagen på svårigheter i form av mångdubbling av förfaranden, merkostnader och risk för motstridiga beslut på grund av att samma avtal undersöktes samtidigt av olika myndigheter.

91. Det är därför i en strävan att göra kontrollen effektivare, att förstärka rättssäkerheten och att minska företagens administrativa börda som kommissionen har utarbetat sina förslag i syfte att bättre skydda funktionen av en inre marknad som i stor utsträckning är öppen för internationell konkurrens.

2.2.Transatlantiska luftfartsavtal

92. Kommissionen fortsatte att parallellt undersöka ett antal alliansavtal som slutits mellan europeiska och amerikanska flygbolag[56], nämligen mellan *British Airways och American Airlines, Lufthansa och United Airlines, SAS och United Airlines, Swissair/Sabena/Austrian Airlines* och *Delta Air Lines och KLM och Northwest*[57].

I ärendet British Airways/American Airlines ägde en hearing rum den 3 och 4 februari 1997, under vilken parterna och några tredje parter yttrade sig om aspekter som tagits upp i samband med ärendet. Med hänsyn till ärendets komplexitet och kommissionens förpliktelse enligt artikel 89 i fördraget att samarbeta med medlemsstaterna beslöts det att ett informellt informationsutbyte skulle hållas den 17 juli 1997 mellan kommissionen och nationella experter på avtal och dominerande ställningar på luftfartsområdet. Detta informationsutbyte följdes av flera möten mellan British Airways/American Airlines och tjänstemän från kommissionen i syfte att diskutera konkurrensfrågor till följd av alliansavtalet.

Granskningen av avtalen mellan Lufthansa och United Airlines, SAS och United Airlines, Swissair/Sabena/Austrian Airlines och Delta Air Lines och KLM och Northwest fortsatte parallellt.

Kommissionen har för avsikt att under det första halvåret 1998 anta ett förslag på grundval av artikel 89.1 i fördraget beträffande åtminstone tre av dessa allianser.

F - Energi

93. Inom elsektorn fortsatte kommissionen att övervaka att målen i direktivet om avreglering säkerställs genom att förhindra att företagen, särskilt de tidigare monopolen som fortfarande har en dominerande ställning på sina hemmamarknader, missbrukar den genom att stänga sina marknader. Kommissionen bemödar sig därvid om ett måttfullt och ansvarsfullt tillvägagångssätt så att den nödvändiga säkerheten vad gäller försörjningen garanteras.

---

55 Uppdraget beträffande Förenta Staterna gäller för tillfället endast vissa områden.

56 XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken, punkterna 99-101.

57 EGT C 117, 15.4.1997, s. 8.

94. I kommissionens förfarande mot *Electrabel*, en privat producent som innehar en marknadsandel på mer än 90 % av elproduktionen i Belgien, och mot *Intermixt*, ett organ som företräder kommuner som är delaktiga i de interkommunala bolag med blandat ägande vilka distribuerar el till användare i Belgien, ledde de nya stadgar som knöt Electrabel till dessa interkommunala bolag till en sådan avskärmning av den belgiska marknaden. Genom de nya stadgarna upprättades ett partnerskap under 20 till 30 år och Electrabel tillförsäkrades en ensamrätt avseende kommunernas försörjning i fråga om primärelektricitet under samma tidsperiod. Till följd av bestämmelserna skulle därför utvecklingen av den belgiska elmarknaden ha fördröjts under en mycket lång tid. Under dessa omständigheter skulle användarna inte ha kunnat komma i åtnjutande av fördelarna med att sektorn öppnats för konkurrens.

Kommissionen övervägde därför att inleda ett förfarande på grundval av artiklarna 85 och 86 som skulle ha lett till att de nya stadgarna förbjöds. Efter samråd med de berörda parterna avbröt kommissionen granskningen av ärendet på grundval av förslagen om ändring av stadgarna. Enligt de nya stadgarna kommer klausulen om ensamrätt för Electrabel att vara ogiltig från och med år 2011 och från och med år 2006 kommer ensamrätten endast att beröra 75 % av varje interkommunalt bolags behov. I syfte att underlätta ett leverantörsbyte är det fastställt att från och med år 2011 får Electrabel inte motsätta sig att ett interkommunalt bolag upplöses, under förutsättning att det erhåller en skälig ersättning.

G - Finanssektorn[58]

95. Kommissionen avser att övervaka att upprättandet av den monetära unionen överensstämmer med fördragets principer om konkurrens. Den framförde därför sin preliminära syn på tillämpbarheten av artikel 85 på betalningssystemet *TARGET* , som skapats av Europeiska monetära institutet och medlemsstaternas centralbanker. Detta betalningssystem, som skall träda i kraft i samband med övergången till den tredje etappen av den ekonomiska och monetära unionen och som skall förvaltas av Europeiska centralbankssystemet, kommer att beröra tre betalningskategorier: betalningar som är direkt kopplade till penningpolitiken och som involverar Europeiska centralbankssystemet, betalningar mellan bankerna (arbitragetransaktioner) och betalningar som berör bankernas kunder, enskilda eller företag.

Vad gäller den första kategorin fastställdes att artikel 85.1 inte var tillämpbar eftersom de berörda parterna inte är företag. Däremot omfattas den andra och tredje betalningskategorin av artikel 85.1, eftersom de parter som är inblandade i dessa transaktioner är ekonomiska aktörer. Dessutom finns redan andra privata betalningssystem på marknaden. Den första frågeställningen gällde förslaget till fastställande av enhetliga avgifter för betalningar som sker med hjälp av TARGET, vilka är avsedda för samtliga aktörer som deltar i transaktionen. Här medgav kommissionen att detta system bidrar till att skapa ett effektivt instrument för att hantera gränsöverskridande arbitragetransaktioner, som ökar penningmarknadens tillförlitlighet inom euro-området. Den andra frågeställningen berör nivån på de enhetliga avgifterna. Europeiska monetära institutet har erinrats om att avgifterna skall täcka samtliga kostnader, inbegripet driftskostnaderna. Institutet förpliktade sig att underrätta kommissionen om all ytterligare utveckling.

[58] Här hänvisas till avsnittet om företag med en dominerande ställning, som innehåller en kommentar om ärendet S.W.I.F.T.

H - Statistisk översikt

Diagram1: Nya ärenden [59]

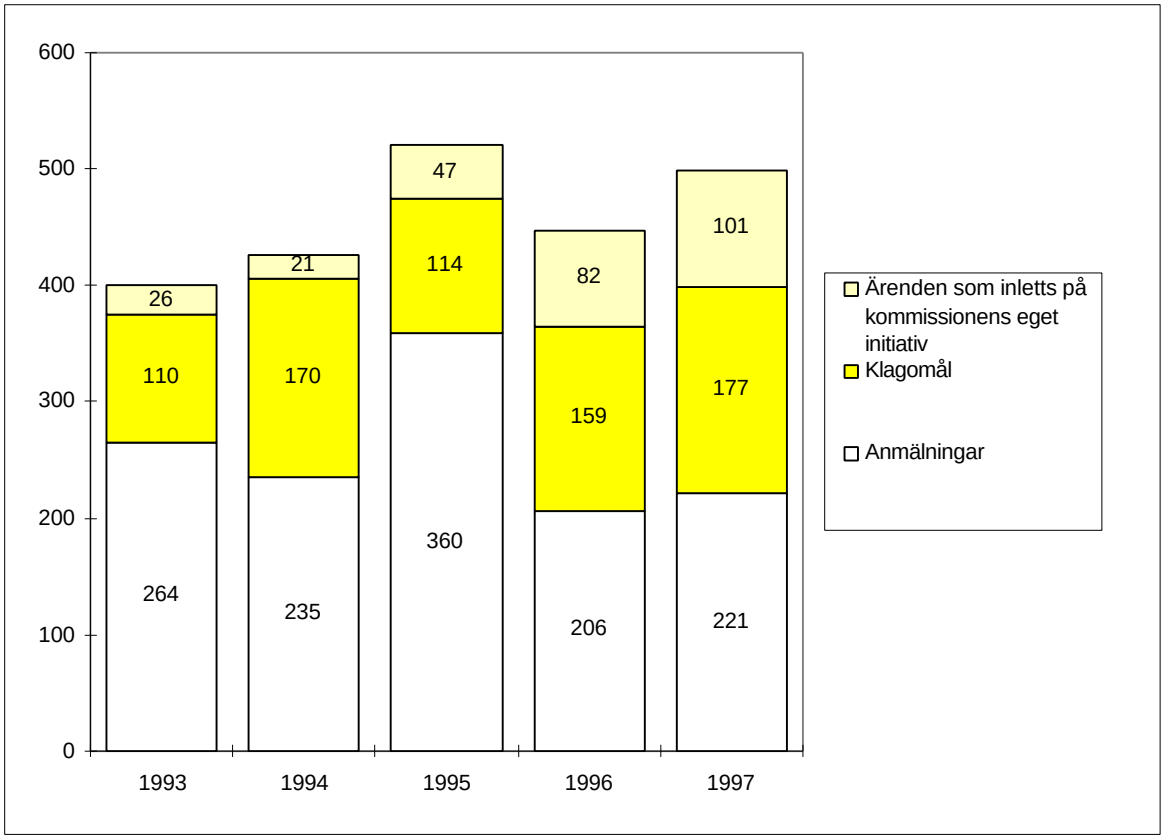

[59] Kommissionen har infört en ny metod för registrering av ärenden avseende tillämpningen av artiklarna 85 och 86 så att de statistiska uppgifterna bättre överensstämmer med förfarandena. Ärendena registreras nu när begäran eller anmälan träder i kraft. Denna registreringsmetod har lett till en revidering av de statistiska uppgifterna och förklarar de ändringar som gjorts av uppgifter i tidigare rapporter

Diagram 2: Avslutade ärenden

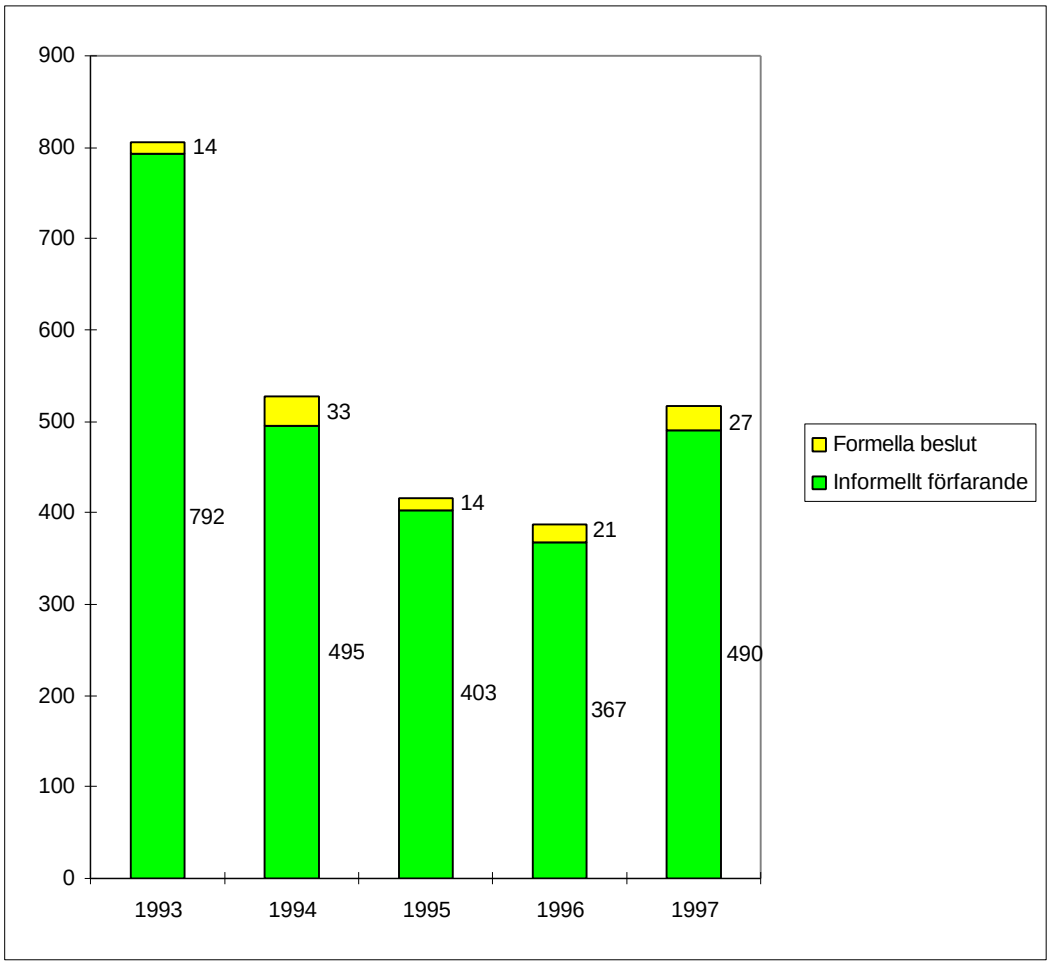

Diagram 3: Utvecklingen av det sammanlagda antalet utestående ärenden vid årets slut

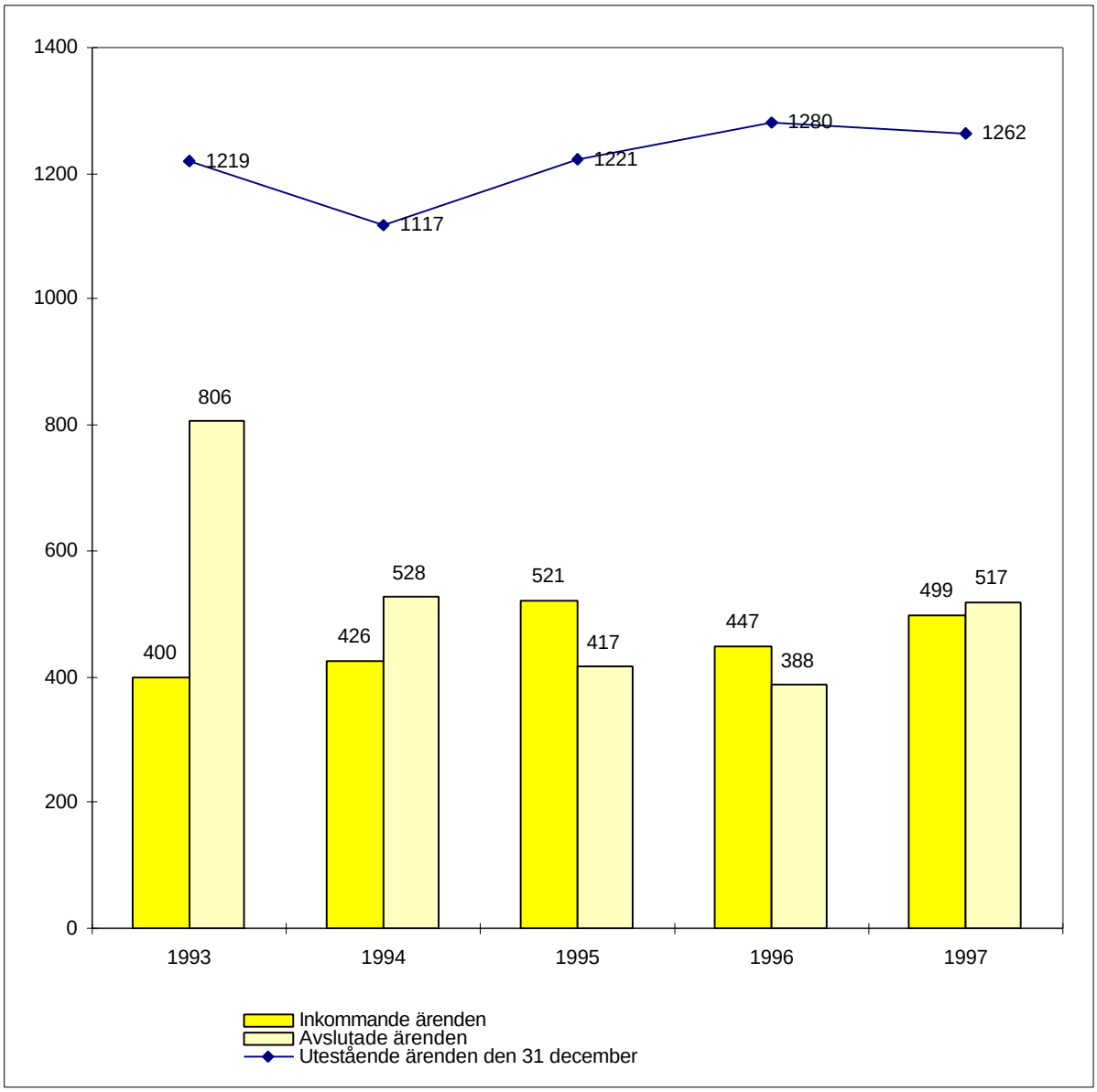

II - Statliga monopol och monopolrättigheter: artiklarna 37 och 90 i EG-fördraget

A - Amsterdamfördraget

96. Amsterdamfördraget innehåller vissa bestämmelser som direkt berör gemenskapens konkurrenspolitik. Det rör sig om en ny artikel 7d om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse tillsammans med en förklaring, ett protokoll om radio och TV i allmänhetens tjänst, en förklaring om offentligrättsliga kreditinstitut i Tyskland och en ny artikel 227.2 om de mest avlägsna regionerna.

97. I den nya artikel 7d föreskrivs följande: "Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 77, 90 och 92 och med beaktande av den betydelse som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har för unionens gemensamma värderingar och den roll som dessa tjänster spelar när det gäller att främja social och territoriell sammanhållning, skall gemenskapen och medlemsstaterna, var och en inom ramen för sina respektive befogenheter och inom detta fördrags tillämpningsområde, sörja för att sådana tjänster utförs på grundval av principer och villkor som gör det möjligt för dem att fullgöra sina uppgifter." I Amsterdamfördraget bekräftas den vikt gemenskapen fäster vid målen av allmänt ekonomiskt intresse genom framhållandet av den betydelse som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har för unionens gemensamma värderingar och den roll dessa tjänster spelar när det gäller att främja den sociala och territoriella sammanhållningen.

Det nya fördraget, där bestämmelserna i artikel 90 ingår oförändrade, förstärker därigenom principen om att det skall finnas en balans mellan konkurrensreglerna och fullgörandet av allmännyttiga tjänster.

Den nya bestämmelsen överensstämmer med förslaget i kommissionens meddelande av den 11 september 1996, nämligen att en ny punkt skulle införas i artikel 3 i EG-fördraget för att legitimera gemenskapens roll när det gäller att främja tjänster av allmänt intresse utan att ifrågasätta befogenhetsfördelningen mellan kommissionen och medlemsstaterna.

98. I sin resolution av den 17 december 1997 om kommissionens meddelande om tjänster av allmänt intresse i Europa, där de allmännyttiga tjänsternas betydelse för den ekonomiska och sociala sammanhållningen betonas, välkomnade Europaparlamentet införandet av den nya artikel 7d i fördraget.

99. Även vissa andra texter om allmännyttiga tjänster antogs: ett protokoll om radio och TV i allmänhetens tjänst, där det betonas att denna sektor är speciell på grund av dess kulturella och politiska dimension, en förklaring om offentligrättsliga kreditinstitut i Tyskland, som knyter samman de förmåner som instituten beviljats på grund av sin uppgift av allmänt intresse med respekten för proportionalitetsprincipen i samband med de åtgärder som påverkar konkurrensvillkoren och med säkerställandet av gemenskapens intressen.

100. När det gäller konkurrenspolitiken har den institutionella och rättsliga balansen i EG-fördraget därför fått ny legitimitet genom bestämmelserna i Amsterdamfördraget och framför allt den nya artikel 7d.

B - Telekommunikationer

101. I direktivet av den 13 mars 1996 om genomförandet av full konkurrens på marknaderna för teletjänster fastställdes att telefonitjänster och tillhandahållande av infrastruktur skulle bli konkurrensutsatta från och med den 1 januari 1998. Avregleringsskyldigheten har stärkts genom det avtal om basteletjänster som undertecknats inom ramen för WTO. För att garantera en framgångsrik avreglering har kommissionen vidtagit ett antal stränga men balanserade åtgärder.

Under 1997 antog dessutom Europaparlamentet och rådet tre nya harmoniseringsdirektiv, nämligen direktiv 97/13/EG av den 10 april om gemensamma ramar för allmän auktorisation och individuella tillstånd på teletjänstområdet[60], direktiv 97/33/EG av den 30 juni om samtrafik inom telekommunikation i syfte att säkerställa samhällsomfattande tjänster och samverkan genom tillämpning av principerna om tillhandahållande av öppna nät[61] , och direktiv 97/51/EG av den 6 oktober om ändring av rådets direktiv 90/387/EEG och 92/44/EEG för anpassning till en konkurrensutsatt miljö på telekommunikationsområdet[62] . Medlemsstaterna skulle genomföra de tre direktiven senast den 31 december 1997.

1. Kontroll av genomförandet av direktiven

102. Kommissionen ville framför allt försäkra sig om att medlemsstaterna fullgjorde sina förpliktelser enligt gemenskapslagstiftningen om avreglering, så att det skulle finnas ett färdigt regelverk den 1 januari 1998. För att garantera en samordnad kontroll av särdirektiven på konkurrensområdet och harmoniseringsdirektiven och för att vid behov snabbare kunna inleda överträdelseförfaranden mot medlemsstater som inte följt den fastlagda tidtabellen, beslutade kommissionen att inrätta en "gemensam 1998-grupp" (en gemensam grupp som ansvarar för tillämpningen av gemenskapslagstiftningen om telekommunikationer) som består av tjänstemän från generaldirektoraten för konkurrens och telekommunikationer med biträde av kommissionens rättstjänst. På grundval av resultaten från de bilaterala mötena mellan medlemsstaterna utarbetade den gemensamma gruppen en rapport till rådet om genomförandet av direktiven. Rapporten antogs av kommissionen den 29 maj 1997 och uppdaterades den 8 oktober 1997.

103. I rapporten av den 29 maj konstaterades att vissa medlemsstater låg efter med genomförandet av direktiven och att det fortfarande krävdes stora insatser. I rapporten av den 8 oktober betonades de framsteg som gjorts, men där konstaterades också att vissa medlemsstater fortfarande ligger efter den tidtabell för avregleringen av telekommunikationer som fastställs i kommissionens direktiv 90/388/EEG.

104. Den 5 november 1997 beslutade kommissionen att inleda *överträdelseförfaranden* enligt artikel 169 i fördraget *mot sju medlemsstater*, nämligen Danmark, Tyskland, Grekland, Italien, Luxemburg, Portugal och Belgien. Danmark hade inte sett till att den offentliga teleoperatören TeleDanmark hade offentliggjort standardvillkoren för samtrafik senast den 1 juli 1997. Ett sådant offentliggörande är avgörande för att nya marknadsaktörer snabbt och på grundval av standardvillkoren skall kunna förhandla om samtrafik mellan sina nya nät och det befintliga nätet. Grekland hade ännu inte givit två privata grekiska GSM-operatörer tillstånd att koppla sig direkt till utländska nät utan att gå via den offentliga teleoperatören och inte heller senast den 1 oktober avreglerat inrättandet av ny infrastruktur för tillhandahållande av avreglerade tjänster (dvs. alla tjänster utom taltelefoni). Italien hade inte avreglerat sin infrastruktur och inte heller preciserat hur nya aktörer skall bidra till Telecom Italias nettokostnader för de samhällsomfattande tjänsterna. Luxemburg hade den 1 juli 1997 inte avreglerat inrättandet av ny infrastruktur för tillhandahållandet av avreglerade tjänster. Tyskland hade inte sett till att Deutsche Telekom hade offentliggjort en samtrafikkatalog med prisangivelser för sina tjänster. Portugal hade den 1 juli 1997 inte avreglerat inrättandet av ny infrastruktur för tillhandahållande av avreglerade tjänster. Belgien hade endast avreglerat användningen av de befintliga infrastrukturerna, inte inrättandet av ny infrastruktur för tillhandahållande av avreglerade tjänster. Belgien hade inte heller antagit lagstiftning om de nya aktörernas ekonomiska bidrag till kostnaderna för de samhällsomfattande tjänsterna.
I början av 1998 skall en rad möten hållas med medlemsstaterna för att på nytt utvärdera situationen i varje enskilt land.

---

60 EGT L 117, 7.5.1997, s. 15
61 EGT L 199, 26.7.1997, s. 32
62 EGT L 295, 29.10.1997, s. 23

2. Meddelande om telefoni via Internet

105. Den 2 maj 1997 offentliggjorde kommissionen i samrådssyfte ett meddelande om tillämpningen av direktiv nr 90/388/EEG på telefonitjänster via Internet. Enligt kommissionens uppfattning kan denna tjänst inte betraktas som taltelefoni, eftersom ett flertal kriterier ännu inte är uppfyllda. Detta kan dock snart komma att bli fallet på grund av den tekniska utvecklingen, vilket kan leda till att kommissionen ändrar sin uppfattning. Kommissionen avser att anta en slutlig version av sitt meddelande i början av 1998 och då beakta de många synpunkter som den mottagit.

3. Beviljande av ytterligare tidsfrister för avreglering av telekommunikationerna

106. Kommissionen är medveten om att näten inte är lika utvecklade överallt i unionen och vill föra en balanserad avregleringspolitik och har därför ansett det nödvändigt att bevilja vissa medlemsstater ytterligare tidsfrister för genomförande och på så sätt ta hänsyn till nätets egenskaper och storlek i dessa länder. På grundval av bestämmelserna i kommissionens direktiv 96/2/EG om avreglering av mobilkommunikation och direktiv 96/19/EG om genomförandet av full konkurrens beviljade kommissionen följande länder ytterligare tidsfrister för genomförande: Portugal till den 12 februari 1997[63] , Luxemburg till den 7 maj[64] , Spanien till den 10 juni[65] och Grekland till den 18 juni[66]. Ingen av de beviljade tidsfristerna sträcker sig längre än till år 2000. Det aktuella läget i varje medlemsstat framgår av nedanstående tabell[67].

Medlemsstat	Skyldighet enligt direktivet	I direktivet föreskrivet datum	Begäran	Beviljat
Portugal	+ avreglering av taltelefoni och allmänt tillgängliga telenät	1.1.1998	1.1.2000	1.1.2000
	+ upphävande av restriktioner för tillhandahållande av alternativ infrastruktur	1.7.1996	1.1.1999	1.7.1997
	+ godkännade av egen infrastruktur för mobila telenät	febr. 96	1.1.1998	avslag
	+ godkännande av internationell sammankoppling av mobila telenät	febr. 96	1.1.1999	1.1.1999
Grekland	+ avreglering av taltelefoni och allmänt tillgängliga telenät	1.1.1998	1.1.2003	31.12.2000
	+ upphävande av restriktioner för tillhandahållande av alternativ infrastruktur	1.7.1996	1.7.2001	1.10.1997
Luxemburg	+ avreglering av taltelefoni och allmänt tillgängliga telenät	1.1.1998	1.1.2000	31.3.1998
	+ upphävande av restriktioner för tillhandahållande av alternativ infrastruktur	1.7.1996	1.7.1998	1.7.1997
Spanien	+ avreglering av taltelefoni och allmänt tillgängliga telenät	1.1.1998	1.12.1998	1.12.1998

63 EGT L 133, 24.5.1997
64 EGT L 234, 26.8.1997, s. 7
65 EGT L 243, 5.9.1997, s. 48
66 EGT L 245, 9.9.1997, s. 6.
67 Den 27 november 1996 beviljade kommissionen Irland en ytterligare tidsfrist för avreglering av telekommunikationerna, XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkterna 121 och 122

4. Tillämpningen av kommissionens beslut om diskrimineringen vid tilldelningen av *GSM-licenser i Spanien*[68]

107. Den 18 december 1996 antog kommissionen ett beslut där Spanien ålades att upphöra med den snedvridning av konkurrensen som uppstod genom kravet på att den andra GSM-operatören, Airtel Movíl, skulle betala ett engångsbelopp på 85 miljarder pesetas för att få sin licens, vilket den första teleoperatören, Telefónica, inte hade behövt göra. Den 30 april 1997 godkände kommissionen det paket med korrigerande åtgärder som den spanska regeringen föreslog för att undanröja snedvridningen av konkurrensen. De viktigaste inslagen i paketet var att Airtel Movíl fick rätt att kostnadsfritt (upp till ett belopp av 15 miljarder pesetas) ansluta sig till Telefónicas fasta nät. Giltighetstiden för Airtel Móvils licens förlängdes från 15 till 25 år. Ytterligare 4,5 MHz inom 900 MHz-bandet kommer att frigöras tidigare än planerat och tilldelas Airtel Móvil. Företagets licens utvidgas utan extra avgift till att omfatta även tillhandahållande av mobiltelefonitjänster inom frekvensbandet DCS-1800.

5. Avslutande av *överträdelseförfarandet mot Italien* om villkoren för tilldelning av *GSM*-licenser

108. År 1994 beslutade kommissionen att inleda ett överträdelseförfarande mot Italien om villkoren för tilldelning av en andra GSM-licens. Villkoren var strängare än villkoren för den första operatören, det offentliga företaget SIP (idag Telecom Italia Mobile), vilket stärkte denna operatörs dominerande ställning på den nya marknaden för digital cellulär mobilkommunikation. Den 4 oktober 1995 antog kommissionen ett beslut där den italienska regeringen ålades att rätta till situationen[69]. I januari 1996 beslutade den italienska regeringen att anta ett paket med korrigerande åtgärder. Dessa åtgärder anmäldes till kommissionen under 1997 och den 10 december 1997 beslutade kommissionen med hänsyn till dessa att avsluta överträdelseförfarandet. Kommissionen konstaterade senare att den italienska regeringen inte hade vidtagit vissa av de korrigerande åtgärderna och beslutade därför att inleda ett nytt förfarande.

6. Utkast till direktiv enligt artikel 90.3 om rättslig åtskillnad mellan kabel- och telekommunikationsverksamhet

109. Den 16 december godkände Europeiska kommissionen ett utkast till direktiv enligt artikel 90.3 som skall hindra att de företag som tidigare hade monopol på teletjänster försenar uppkomsten av nya och mer avancerade kommunikationstjänster via kabelnätet och således bromsar den tekniska utvecklingen på användarnas bekostnad. Enligt förslaget till direktiv skall medlemsstaterna garantera en rättslig åtskillnad mellan kabeloperatörer och teleföretag genom att kräva att de två typerna av nät drivs av olika företag. Kommissionen får också möjlighet att ålägga ett teleföretag att upphöra med sin verksamhet inom kabelsektorn om detta är nödvändigt för att minska de konkurrensbegränsande effekterna av det tidigare monopolföretagets ställning på marknaden.

110. Målet är att ge nya aktörer tillträde till lokala nät efter avregleringen av telekommunikationerna den 1 januari 1998. Utgångspunkten är en utvärdering av marknadsutvecklingen efter antagandet av två direktiv under 1995 och 1996. Kommissionen fruktar att konkurrensen kommer att minska om telekommunikationsinfrastrukturen och kabel-TV-nätet tillhandahålls av samma företag, eftersom nya aktörer måste gå genom den dominerande operatören för att få tillgång till det lokala accessnätet. I det läget kommer den tidigare monopoloperatören inte att ha någon anledning att förbättra kabel-TV-näten för att kunna tillhandahålla multimedietjänster. Det räcker inte med den bokföringsmässiga åtskillnad som föreskrivs i det nuvarande direktivet om kabel-TV för att främja konkurrensen.

[68] XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken (1996), punkt 120.

[69] XXV:e rapporten om konkurrenspolitiken (1995), punkt 109.

111. Genom det nya direktivet ändras det nuvarande direktivet om kabel-TV-nät. Kommissionen kommer att anta direktivet på grundval av artikel 90.3 när samrådet om förslaget har avslutats.

C - Media

112. Den 26 juni antog kommissionen ett beslut där den konstaterade att den exklusiva rätt att sända TV-reklam som den flamländska regeringen i Belgien hade beviljat det privata TV-företaget VTM var oförenlig med EG-fördraget.

113. Kommissionen konstaterade i beslutet att beviljandet av exklusiv rättighet att från Flandern sända TV-reklam till den flamländska publiken utgjorde en överträdelse av artiklarna 90 och 52 i EG-fördraget genom att denna exklusiva rättighet utestängde operatörer från andra medlemsstater som ville etablera sig i Belgien och sända TV-reklam till den flamländska publiken via det belgiska telenätet. Det faktum att den berörda bestämmelsen påverkade såväl andra belgiska företag som företag från andra medlemsstater hindrade inte att förmånsbehandlingen av VTM omfattades av tillämpningsområdet för artikel 52 i fördraget, eftersom det var fråga om diskriminerande bestämmelser med protektionistiska verkningar.

114. Kommissionen ansåg att det inte fanns några väsentliga skäl av allmänt intresse enligt EG-domstolens rättspraxis som skulle ha kunnat berättiga VTM:s monopol. Kommissionen medgav visserligen att kulturpolitiska hänsyn och bevarande av mångfald är väsentliga skäl av allmänt intresse, men det fanns inte något samband mellan det uttalade kulturpolitiska målet att bevara mångfalden i flamländsk press och beviljandet av monopol på privat, kommersiell TV i Flandern till VTM.

D - Energi

1. EG-domstolens domar om exklusiva rättigheter för import och export av el och naturgas

115. Den 23 oktober avgjorde EG-domstolen den talan om fördragsbrott som kommissionen väckte 1994 om de exklusiva rättigheterna för import och export av el och naturgas i Nederländerna, Spanien, Frankrike och Italien[70]. Domstolen konstaterade att de exklusiva rättigheterna för import och export medförde diskriminering av operatörer etablerade i andra medlemsstater och var oförenliga med artikel 37[71]. EG-domstolen bedömde inte om undantaget i artikel 90.2, som medlemsstaterna åberopade, kunde berättiga till bibehållande av de exklusiva rättigheterna just i dessa fall. Domstolen betonade den grundläggande principen om att bevisbördan först och främst vilar på den part som åberopar undantaget, men klandrade samtidigt kommissionen för att den inte hade tillhandahållit tillräckliga bevis, framför allt av ekonomisk karaktär, för att domstolen skulle kunna bedöma de skäl som medlemsstaterna anfört.

116. Kommissionen kommer naturligtvis att beakta domstolens påpekanden i sitt fortsatta arbete. När det gäller ovannämnda exklusiva rättigheter är det för närvarande inte nödvändigt med någon domstolsprövning på grund av den utveckling av lagstiftningen på energiområdet som skett på senare tid.

---

70 Domar av den 23.10.1997 i mål C-157/94, kommissionen mot Nederländerna, mål C-158/94, kommissionen mot Italien, mål C-159/94, kommissionen mot Frankrike och mål C-160/94, kommissionen mot Spanien. I det senare målet var det enligt domstolen inte fråga om exklusiva rättigheter.

71 Dom i mål C-159/94, kommissionen mot Frankrike, punkterna 33, 39 och 40, dom i mål C-158/94, kommissionen mot Italien, punkterna 23 och 32, dom i mål C157/94, kommissionen mot Nederländerna, punkterna 15 och 17.

2. Genomförandet av direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el

117. I slutet av förra året antog rådet kommissionens förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el. Huvudtanken är att tredje man skall ha tillträde till marknaden, vilket ger elkunderna möjlighet att utnyttja priskonkurrensen mellan olika leverantörer. När det gäller organisationen av distributionssystemet föreslås i direktivet antingen direkt tillträde till nätet för tredje man eller tillträde via innehavaren av nätet, som blir ensamköpare och ensamförsäljare av el.

118. Medlemsstaterna skall genomföra direktivet senast den 19 februari 1999. Belgien, Grekland och Irland har dock en längre tidsfrist. Kommissionen följer medlemsstaternas arbete med att genomföra direktivet. Förslag om att prioritera förnybara energikällor, anläggningar för kombinerad el- och värmeproduktion eller produktionsanläggningar som använder inhemskt bränsle uppmärksammas särskilt för att garantera att de är förenliga med EG-fördragets konkurrensregler. Kommissionen övervakar också att bestämmelserna för tillträde till nätet, prissättningen och prisnivån inte begränsar den elhandel som genomförandet av direktivet förväntas medföra.

3. Förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för gas

119. Rådet (energi) nådde vid sitt möte den 8 december en politisk överenskommelse om förslaget till direktiv om öppnande av EG:s naturgasmarknad. Kommissionen är nöjd med resultatet av denna överenskommelse. I direktivet fastställs gemensamma regler för överföring, distribution, försörjning och lagring av naturgas. Det innehåller också regler om tillträde till marknaden och driften av nätet. I direktivet preciseras också de kriterier och förfaranden som skall tillämpas vid beviljande av tillstånd till överföring, distribution, försörjning och lagring av naturgas. Distributionen omfattas av direktivet, men medlemsstaterna kan på vissa villkor låta bli att tillämpa vissa av bestämmelserna om distributionen om de innebär en risk för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster. I direktivet föreskrivs att medlemsstaterna i sådana fall kan åberopa principen om tjänster av allmänt intresse, som kommissionen måste bedöma från fall till fall.

120. Sett över hela gemenskapen kommer en reell andel på omkring 30 % av den årliga förbrukningen på de nationella gasmarknaderna att öppnas för nya aktörer när direktivet börjar tillämpas. Andelen måste vara minst 20 % och denna lägsta procentuella andel höjs till 28 % efter fem år och 33 % efter tio år. Kategorin med berättigade kunder (dvs. naturgaskunder som har fått tillstånd att själva förhandla om leveranser från andra leverantörer än den sedvanliga) utvidgas också gradvis. När direktivet börjar tillämpas kommer denna kategori att omfatta alla kunder som förbrukar mer än 25 miljoner kubikmeter gas per år och per förbrukningsställe, efter fem år alla kunder som förbrukar 15 miljoner kubikmeter per år och efter tio år alla kunder som förbrukar mer än 5 miljoner kubikmeter. Gaskraftverk betraktas som berättigade kunder oavsett förbrukningsnivå. Medlemsstaterna kan också besluta att tillämpa en maximigräns för hur stor andel av marknaden som skall öppnas. Denna andel skall vara 30 %, 38 % respektive 43 %.

121. Medlemsstaterna kan välja att organisera tillträdet till nätet på två sätt, nämligen genom förhandlat tillträde eller reglerat tillträde. Båda måste genomföras i enlighet med objektiva, klara och tydliga och icke-diskriminerande kriterier. I princip skall även tillträde till motströmsrörledningsnätet öppnas, men medlemsstaterna får själva bestämma hur detta skall gå till.

122. Kommissionen kan bevilja vissa undantag för operatörer som är bundna av "take or pay"-avtal och som drabbas av svårigheter på grund av avregleringen. I direktivet föreskrivs också ett undantag för medlemsstater som inte är direktkopplade till en annan medlemsstats gasnät och som bara har en extern leverantör. Det finns också en möjlighet till undantag för nya marknader och regioner i Grekland och Portugal.

123. När rådet har antagit en gemensam ståndpunkt kommer den att överlämnas till Europaparlamentet för en andra behandling. Den slutliga texten förväntas kunna bli antagen av rådet under första delen av 1998. Direktivet skall vara genomfört och börja tillämpas i mitten av år 2000.

E - Posttjänster

1. Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna

124. Den 15 december 1997[72] antog Europaparlamentet och rådet ett harmoniseringsdirektiv för postsektorn på grundval av ett kommissionsförslag från 1995, som senare ändrats. Syftet med detta direktiv är att införa gemensamma regler för postsektorn och att förbättra kvaliteten på tjänsterna liksom att gradvis öppna marknaderna på ett kontrollerat sätt.

Enligt direktivet skall medlemsstaterna se till att det finns ett harmoniserat minimiutbud av samhällsomfattande tjänster som inbegriper stadigvarande tillhandahållna posttjänster av fastställd kvalitet inom hela territoriet till rimliga priser för samtliga användare. Detta omfattar insamling, befordran, sortering och utdelning av brev, böcker, kataloger, tidningar, tidskrifter och paket inom vissa pris- och viktgränser. Det gäller också rekommenderade och assurerade försändelser och både inrikes- och utrikesförsändelser. Vederbörlig hänsyn tas till behovet av en verksamhet som pågår oavbrutet och till posthemligheten, opartiskhet, likabehandling och anpassningsbarhet. Genom direktivet harmoniseras den andel av sektorn som får monopoliseras av medlemsstaterna för att garantera finansieringen av de samhällsomfattande tjänsterna.

2. Meddelande om tillämpningen av konkurrensreglerna på postsektorn[73]

125. Europeiska kommissionen antog den 17 december ett meddelande som syftade till att klargöra tillämpningen av konkurrensreglerna på posttjänster. Kommissionen ville vänta tills postdirektivet slutgiltigt antagits innan den antog detta meddelande för att i meddelandet kunna beakta alla direktivets bestämmelser. Genom meddelandet får postoperatörerna och medlemsstaterna en vägledning om vilka principer som kommer att styra kommissionens tillämpning av konkurrensreglerna på enskilda ärenden inom postsektorn. Kommissionen anger bland annat att den kommer att se till att de monopolrättigheter som beviljas nationella postverk för att garantera de samhällsomfattande tjänsterna inte uttnyttjas till att utvidga postverkens dominerande ställning till de konkurrensutsatta verksamheterna. Kommissionen kommer också att se till att stora kunder inte får särskilda förmåner på bekostnad av små kunder och att de monopolrättigheter som beviljas för utrikesförsändelser inte används till att ingå olagliga prisöverenskommelser.

---

72 EGT L 15, 21.1.1998, s. 14.

73 EGT C 39, 6.2.1998, s. 2.

F - Transporter

1. Beslut om de arbetsrättsliga bestämmelserna i den italienska hamnlagstiftningen

126. Den 21 oktober antog kommissionen ett formellt beslut enligt artikel 90.3 i EG-fördraget om de *arbetsrättsliga bestämmelserna i den italienska hamnlagstiftningen*[74]. Enligt beslutet skall Italien upphäva hamnbolagens monopol på att tillhandahålla tillfällig arbetskraft. Beslutet följer EG-domstolens dom[75] om att vissa arbetsrättsliga bestämmelser i den italienska hamnlagstiftningen är oförenliga med gemenskapsrätten. Vid den tidpunkten fanns ett system med dubbelt monopol i de italienska hamnarna, nämligen ett monopol på organisationen av hamntjänsterna, som indirekt innehades av ledningen för hamnen, och ett monopol på utförandet av hamntjänsterna, som innehades av hamnarbetarbolagen.

127. Efter kommissionens första skrivelse ändrade Italien sin hamnlagstiftning genom två lagar från 1994 och 1996. Ändringen innebar att sektorn delvis avreglerades, framför allt genom att organisationen av hamntjänsterna avreglerades, hamnföretagen fick möjlighet att anställa egen personal, en hamnmyndighet inrättades, en obligatorisk åtskillnad mellan ledningen för hamnen och hamnarbetet infördes och den diskriminering som grundades på nationalitet avskaffades.

128. Den ändrade hamnlagstiftningen har emellertid medfört en avsevärd snedvridning av konkurrensen till förmån för de tidigare hamnarbetarbolagen. Konkurrensen snedvrids framför allt genom att de tidigare hamnarbetarbolagen, som har omvandlats till företag som utför hamntjänster, också har fått monopolrättigheter på två ekonomiskt betydelsefulla marknader, nämligen marknaden för tillfällig arbetskraft och marknaden för arbetskraftsintensiva underentreprenadtjänster. Kommissionen ansåg att den senare bestämmelsen stred mot artikel 90.1 jämförd med artikel 86, eftersom den leder till att de tidigare hamnarbetarbolagen missbrukar sin dominerande ställning. De tidigare hamnarbetarbolagen blir i praktiken ensamleverantörer till konkurrenterna (dvs. ensamleverantörer av tillfällig arbetskraft och arbetskraftsintensiva underentreprenadtjänster till konkurrenterna på marknaden för hamntjänster), vilket leder till en intressekonflikt. Genom den nya italienska lagstiftningen ges dessutom monopolrättigheter till samma företag som i EG-domstolens dom har konstaterats missbruka sin dominerande ställning.

2. Beslut om lotsavgiften i Genuas hamn

129. Den 21 oktober antog kommissionen ett beslut enligt artikel 90.3[76] om det system för nedsättning av lotsavgifterna som infördes i *Genuas hamn* genom ett cirkulär från det italienska transportministeriet[77]. Företaget Tourship (tidigare Corsica Ferries) inkom med ett klagomål mot systemet som innebar att rederier, som med passagerarfartyg utförde minst fyra anlöp i veckan och hade regelbunden resrutt, tidtabell och turtäthet, beviljades en prisnedsättning med 65 % av grundavgiften på lotstjänster. Tourship ansåg att det inte fanns någon grund för en sådan nedsättning, eftersom lotstjänsterna var desamma oavsett vem som ägde fartyget.

130. Sedan kommissionen granskat klagomålet konstaterade den att avgiftsnedsättningarna inte kunde motiveras vare sig med stordriftsfördelar eller med skyddet av havsbottnen. Kommissionen medgav att det kunde finnas stordriftsfördelar i samband med planering av lotstjänster för reguljär trafik jämfört med icke-reguljär trafik. Det aktuella systemet byggde emellertid inte på detta kriterium

---

74 Beslut C(97)3108, EGT L 301, 5.11.1997, s. 17.

75 Mål C-179/90, Merci Convenzionali Porto di Genova, REG. 1991, s. I-5889

76 EGT L 301, 5.11.1997, s. 27

77 Dessa avgifter var en följd av domen den 17 maj 1994 i mål C-18/93, Corsica Ferries Italia/Corpo dei piloti del porto di Genova, REG. 1994, s. 9-1783 och ändrades efter mottagandet av två klagomål den 5 oktober 1994 och den 4 september 1996.

och kommissionen ansåg därför att det var oförenligt med artikel 90.1 jämförd med artikel 86 genom att olika rederier fick olika villkor för likadana tjänster, vilket medförde en snedvridning av konkurrensen. Kommissionen uppmanade den italienska regeringen att upphöra med överträdelsen inom två månader.

3. Marktjänster vid Atens flygplats

131. Kommissionen avslutade ett förfarande enligt artiklarna 90 och 86, som den hade inlett efter klagomål från olika flygbolag på de marktjänster vid *Atens flygplats* som Olympic Airways hade monopol på. Skälet till den låga kvaliteten på tjänsterna (incheckning, bagagehantering, städning, catering m.m.) och bristen på insyn i avgifterna var att Olympic Airways missbrukade sin dominerande ställning.

132. Som en följd av detta beslut inledde de grekiska myndigheterna arbetet med att förbättra den östra terminalen vid Atens flygplats, där de utländska flygbolagen är verksamma. Stora ombyggnader kommer inom kort att påbörjas vid de andra turistflygplatserna i Grekland. Lagen om tillfällig arbetskraft, som hindrade Olympic Airways från att utan svårigheter anställa säsongsarbetare för att klara toppbelastningen under turistsäsongen, har ändrats.

133. Olympic Airways monopol på marktjänster upphävdes den 1 januari 1998, då en ny operatör som valts genom anbud började konkurrera. Från och med den 1 januari 1999 (det datum som fastställs i rådets direktiv om tillträde till marknaden för marktjänster på flygplatserna inom gemenskapen[78]) kommer en ny operatör att börja tillhandahålla ramptjänster.

134. Olympic Airways har också infört ett system med kvalitetskontroll och minimikrav som man åtar sig att följa vid flygplatserna i Aten, Heraklion, Chania, Rhodos, Korfu och Thessaloniki. Vid slutet av varje säsong kommer flygbolagen att få statistik om hur kraven uppfyllts. Olympic Airways har dessutom utarbetat en ny avgiftsstruktur som bättre motsvarar de faktiska kostnaderna för tjänsterna. Dessa avgifter kommer att offentliggöras och varje ändring kommer att meddelas och motiveras.

4. Rabattsystem för landningsavgifter

135. Kommissionen antog redan 1995 ett beslut enligt artikel 90.3[79] där den anmodade de belgiska myndigheterna att upphäva det system med rabatter på landningsavgifter som tillämpades på *Zaventems flygplats*. I beslutet konstaterade kommissionen att systemet var en statlig åtgärd enligt artikel 90.1 som medförde att olika flygbolag fick olika villkor för likvärdiga tjänster i samband med landning och start, varigenom vissa flygbolag fick en konkurrensnackdel. Detta system utgör därmed en överträdelse av artikel 90.1 jämförd med artikel 86. Belgien följde inte kommissionens beslut, utan väckte talan hos EG-domstolen för att få beslutet upphävt. Enligt artikel 185 i EG-fördraget innebär en sådan talan emellertid inte att genomförandet av beslutet skjuts upp. Följaktligen inledde kommissionen under 1996 ett förfarande enligt artikel 169, eftersom dess beslut inte hade följts. Den 19 mars 1997 beslutade kommissionen att vända sig till EG-domstolen enligt artikel 169 i fördraget, eftersom den inte fått något svar på den formella underrättelsen och inte heller något meddelande om vilka åtgärder som vidtagits.

136. Förfaranden inleddes också mot liknande system i tre andra medlemsstater. I maj sände kommissionen formella underrättelser om systemen med volymrabatter och olika landningsavgifter för inrikes- och utrikesflyg.

---

78 Rådets direktiv nr 96/67/EG av den 15 oktober 1996, EGT L 272, 25.10.1996, s. 36.

79 EGT 216, 12.9.1995.

G - Andra statliga handelsmonopol

137. Kommissionen fortsatte sitt arbete med att se till att artikel 37 i EG-fördraget följs. Särskild uppmärksamhet ägnades åt anpassningen av de statliga handelsmonopolen i de nya medlemsstaterna.

1. Svenska och finländska alkoholmonopol

1.1. EG-domstolens dom om det svenska monopolet för detaljhandel med alkoholdrycker

138. Den 23 oktober avgjorde EG-domstolen en fråga av prejudicerande karaktär, nämligen om det *svenska monopolet för detaljhandel med alkoholdrycker* är förenligt med artiklarna 37 och 30 i EG-fördraget[80]. Domstolen klargjorde tillämpningsområdet för två bestämmelser. Bestämmelser om funktionssättet för statliga handelsmonopol av kommersiell karaktär måste utvärderas mot bakgrund av artikel 37, medan bestämmelser som inte gäller monopolets funktionssätt omfattas av artikel 30. EG-domstolen bekräftade kommissionens uppfattning att exklusiva rättigheter för detaljhandel med alkoholdrycker är förenliga med EG-fördraget, men underströk att sådana rättigheter inte får leda till diskriminering. Systemet med tillstånd för import och partihandel ansågs oförenligt med artikel 30 i EG-fördraget.

139. Kommissionen övervakar de svenska och finländska detaljhandelsmonopolens verksamhet på grundval av rapporter från Konkurrensverket i Sverige och Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral i Finland och förbehåller sig rätten att inleda formella förfaranden om det visar sig att diskriminering förekommer.

1.2. Det norska alkoholmonopolet

140. Den 3 december 1997 utfärdade EFTA-domstolen ett rådgivande yttrande[81] om huruvida vissa nationella bestämmelser om detaljhandelsmonopolet för alkohol var förenliga med olika artiklar i EES-avtalet, framför allt artikel 16 med bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i artikel 37 i EG-fördraget.

141. EFTA-domstolen konstaterade att artikel 16 i EES-avtalet inte utesluter nationella bestämmelser om att detaljhandel med vissa alkoholdrycker, dvs. rödvin, vitt vin och rosévin som innehåller mer än 4,75 % volymprocent alkohol, endast kan ske via ett statligt detaljhandelsmonopol, medan öl som innehåller mindre än 4,75 % volymprocent alkohol (mellanöl) kan säljas vid sidan av det statliga detaljhandelsmonopolet av parter med kommunalt tillstånd.

142. EFTA-domstolen fastslog emellertid att ett system där vin och vinprodukter med mellan 2,5 och 4,75 volymprocent alkohol endast kan säljas via det statliga detaljhandelsmonopolet medan öl med samma alkoholmängd kan säljas vid sidan av detta monopol, kan leda till diskriminering, vilket strider mot artikel 16 i EES-avtalet.

143. EFTA-domstolen följde i detta mål EG-domstolens linje i *Franzén-målet*, dvs. att bestämmelser som avgränsar tillämpningsområdet för de exklusiva rättigheterna skall bedömas enligt artikel 16 i EES-avtalet.

---

80 Dom av den 23.10.1997 i mål C-189/95, Franzén.

81 EFTA-domstolens rådgivande yttrande av den 3 december 1997 i mål E-1/97, Fridtjof Frank Gundersen och Oslo kommun.

2. Det österrikiska monopolet på tobaksvaror

144. Österrike respekterade inte den tidsfrist som kommissionen i maj föreskrev i sin formella underrättelse om underlåtenhet att uppfylla skyldigheten att anpassa sitt *monopol på tobaksvaror* enligt bestämmelserna i artikel 71 i anslutningsakten och artikel 37 i EG-fördraget. Den främsta invändningen mot Österrike gällde den generella förpliktelsen att leverera till alla tobakshandlare i Österrike som omfattade de nya operatörer som i konkurrens med monopolföretaget ville inrätta ett distributionsnät på grossistnivå. En sådan förpliktelse strider inte bara mot de gällande reglerna på området, enligt vilka grossister fritt skall kunna välja sina affärspartner i detaljhandelsledet, utan gör det också praktiskt taget omöjligt för nya grossister att få tillträde till marknaden i fråga.

Mot bakgrund av EG-domstolens dom av den 23 oktober i mål C-189/95/Franzén beslutade kommissionen slutligen i december 1997 att bestämmelserna i den österrikiska lagstiftningen, som kommissionen gjorde invändningar mot på grundval av artikel 71 i anslutningsakten och artikel 37 i fördraget, visserligen påverkar monopolets funktionssätt, men ändå kan särskiljas från detta. De måste därför granskas mot bakgrund av artikel 30.

III - Koncentrationskontroll

A - Inledning

145. Antalet koncentrationer som behandlats av kommissionen har ökat årligen sedan 1993. Denna tendens förstärktes tydligt 1997 (framför allt under det andra halvåret) med 172 transaktioner som anmäldes till kommissionen (utanför EKSG) jämfört med 131 år 1996, vilket motsvarar en ökningstakt på omkring 30 % och innebär att totalt över 700 anmälningar har mottagits efter det att förordningen om kontroll av företagskoncentrationer antogs för tre år sedan. Antalet koncentrationer med gemenskapsdimension och deras mångfald, men framför allt den kraftiga ökningen av antalet transaktioner av gränsöverskridande karaktär (36 % jämfört med 1996), som gäller europeiska företag med ursprung i flera medlemsstater vittnar om en allt snabbare ekonomisk integration i Europeiska unionen. I den stora mångfalden av berörda marknader har vissa verksamhetssektorer, såsom finansiella tjänster (15 anmälningar), kemisk industri (21 anmälningar), telekommunikationer (17 anmälningar), eller detaljhandel och distribution (11 anmälningar) genomgått en anmärkningsvärd utveckling. Mångfalden av transaktioner som anmäldes 1997 återspeglas av en uppdelning av dessa efter typ av koncentration: 77 anmälningar gällde således bildandet av ett samriskföretag eller förvärv av gemensam kontroll, och 74 gällde förvärv av ensam kontroll eller aktiemajoritet. Sju sammanslagningar och 14 anbud anmäldes också.

146. Kontrollen av anmälda transaktioner, vilken ledde till att 188 beslut antogs 1997, inbegripet 136 slutliga beslut (utanför EKSG), kännetecknas framför allt av det högsta antalet fördjupade undersökningar som registrerats sedan 1990. Kommissionen beslutade att inleda ett förfarande i elva ärenden som väckte allvarliga tvivel beträffande förenligheten med den gemensamma marknaden (mot sex år 1996). Endast en transaktion förklarades dock slutligen oförenlig med den gemensamma marknaden (ärendet *Blokker/Toys "R" Us*), jämfört med tre året innan. Efter fördjupade undersökningar fattade kommissionen åtta beslut om godkännande (jämfört med fyra 1996), varav sju förenades med villkor (*Anglo American/Lonrho, BT/MCI, Boeing/McDonnell Douglas, Coca-Cola/Carlsberg, Guinness/Grand Metropolitan, Siemens/Elektrowatt, Veba/Degussa*). Beslutet om godkännande utan villkor gällde ärendet *Coca-cola Entreprises/Amalgated Beverages GB*. I sju andra ärenden (jämfört med tre 1996) fattades beslut om hänskjutande till de behöriga nationella konkurrensmyndigheterna, varav sex gällde endast en del av transaktionen.

147. Vad gäller kol- och stålindustrin ökade slutligen antalet beslut som fattats genom tillämpning av artikel 66 i EKSG-fördraget, och som varit relativt stabilt sedan 1992, till tio beslut 1997 (jämfört med sju 1996). Genom tre av besluten godkändes viktiga omstruktureringar inom järn- och stålindustrin. *Hoogovens*, den integrerade nederländska tillverkaren, förvärvade kontrollen över företaget *Usines Gustave Boël* i Belgien. De tyska tillverkarna Thyssen och Krupp bildade samriskföretaget *Thyssen Krupp Stahl*, inom vilket de slog samman sina verksamheter i fråga om platta produkter. Inom ramen för privatiseringen av det statliga spanska företaget *Aceralia*, den största tillverkaren i Spanien, förvärvade *Arbed* en aktieandel på 35 % och övertog kontrollen av detta företag.

148. Den betydande ökningen av kommissionens verksamhet vad gäller kontrollen av företagskoncentrationer återspeglar gemenskapsreglernas viktiga roll. År 1997 kännetecknas också av slutförandet av ett omfattande lagstiftningsarbete som inleddes 1995 och som varit inriktat på en revidering av förordning nr 4064/89[82]. Utöver de ändringar som bland annat utvidgar förordningens tillämpningsområde till att omfatta en ny kategori transaktioner med gränsöverskridande effekter, har översynen av de regler och förfaranden som utgör kontrollmekanismen likaså gjort det möjligt att anta

[82] Rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer (EGT L 395, 30.12.1989, s. 1), ändrad genom rådets förordning (EG) nr 1310/97 av den 30 juni 1997 (EGT L 180, 9.7.1997, s. 1).

flera texter och ändringar (i de flesta fall tillämpliga från den 2 mars 1998). Detta bör leda till en ytterligare ökad effektivitet hos kontrollmekanismen som är anpassad till den ekonomiska utvecklingen.

B - Översyn av koncentrationsförordningen

1. Antagande av ändringarna av förordning nr 4064/89

Etapper och mål

149. En viktig händelse under 1996 var att kommissionen officiellt lade fram ett förslag till översyn av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer. Detta skedde efter många överläggningar med medlemsstaterna, de behöriga konkurrensmyndigheterna och näringslivet samt efter de reaktioner som noterades efter det att en grönbok om ämnet offentliggjorts i januari 1996. Efter antagandet av rapporter från Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén, som förhöll sig positivt till kommissionens förslag, fortsatte arbetet i början av det första halvåret 1997 inom rådets arbetsgrupp.

150. Denna beredning ledde den 24 april 1997 till att rådet samtyckte till ändringarna av förordningen om kontroll av företagskoncentrationer. Samtycket formaliserades den 30 juni 1997, i slutet av det nederländska ordförandeskapet, genom att rådets förordning (EEG) nr 1310/97[83] antogs. Förordningen träder i kraft den 1 mars 1998. En konsoliderad version av förordningen jämte dessa ändringar har offentliggjorts på kommissionens Internet-server för att uppnå en omfattande informationsspridning och för att underlätta läsningen av den ursprungliga förordningen som ändrats på detta sätt.

151. De ändringar som gjorts i originaltexten från 1989 tjänar kommissionens syfte att rätta till den situation som konstaterats efter det att förordningen trädde i kraft. Vissa transaktioner med betydande gränsöverskridande effekter faller under de tröskelvärden som utlöser gemenskapskontrollen av företagskoncentrationer. I stället för att undersökas inom ramen för ett system med en enda kontrollinstans (one-stop-shop) på gemenskapsnivå underkastas dessa transaktioner i allmänhet flera nationella kontroller av olika art och räckvidd. Andra ändringar som godkänts av rådet tillgodoser kommissionens önskan om att förbättra kontrollförfarandena i syfte att minska de begränsningar som belastar företagen och att förenkla reglerna.

Innehållet i de viktigaste ändringarna

152. Det har beslutats att de tröskelvärden som fastställs i 1989 års förordning inte skall ändras, men att en ny kategori koncentrationstransaktioner skall ingå i gemenskapens behörighet. Dessa transaktioner skall i fortsättningen ha gemenskapsdimension om de uppfyller samtliga följande fyra villkor: (i) de berörda företagens omsättning på global nivå överskrider 2,5 miljarder ecu och (ii) de berörda företagens gemensamma omsättning överskrider 100 miljoner ecu i minst tre medlemsstater. För att hindra transaktioner som har effekter som överskrider gränserna för en enda medlemsstat föreskrivs det (iii) å ena sidan att åtminstone två av de berörda företagen vart och ett måste ha en omsättning som överskrider 25 miljoner ecu i var och en av de tre medlemsstaterna och (iv) å andra sidan att åtminstone två av de berörda företagen vart och ett måste ha en omsättning som överskrider 100 miljoner ecu.

153. Dessa åtgärder gör det möjligt att ta större hänsyn till de ekonomiska realiteterna, att säkerställa en bättre rättssäkerhet för företagen och att öka den administrativa effektiviteten genom att utvidga systemet med en enda kontrollinstans.

---

83 EGT L 180, 9.7.1997, s. 1.

154. De förfarande och tidsfrister som föreskrivs i koncentrationsförordningen skall i framtiden vara tillämpliga på alla transaktioner som innebär en varaktig förändring av de berörda företagens struktur, och således framför allt på alla företag som uppfyller samtliga funktioner. Med andra ord skall alla samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner omfattas av förordningens tillämpningsområde, även de som hittills har undersökts inom ramen för förfarandena enligt förordning nr 17. Denna ändring kommer att ha en betydande räckvidd, som svarar på det engagemang som ofta uttryckts av fack- och juristkretsar vad gäller behovet av att harmonisera och förenkla behandlingen av samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner. Kommissionen kommer icke desto mindre att behålla möjligheten att bedöma de kooperativa aspekterna hos ett samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner vad gäller kriterierna i artikel 85, inom ramen för koncentrationsförordningen, i händelse av en samordning av moderbolagens konkurrensbeteende till följd av koncentrationen. Kommissionen skulle således kunna inleda det andra skedet av förfarandet, om det föreligger allvarliga tvivel som inte endast gäller risken för att en dominerande ställning skapas eller förstärks, utan också risken för att moderbolagen samordnar sitt konkurrensbeteende på ett sätt som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

155. Dessutom föreskrivs det uttryckligen att företagen skall kunna föreslå åtaganden under det första skedet av utredningen för att undanröja allvarliga tvivel som skulle kunna ge kommissionen anledning att inleda det första skedet av förfarandet. Av detta skäl har det utarbetats en bestämmelse om att förlänga det första skedet av utredningen för att kommissionen skall få tid att undersöka åtagandena och samråda med medlemsstaterna innan den eventuellt godtar åtagandena och fattar ett beslut om att godkänna transaktionen.

156. Bland andra viktiga ändringar förtydligar den nya texten de omständigheter under vilka kommissionen får hänskjuta ett ärende till de behöriga myndigheterna i en medlemsstat, på motiverad begäran av den staten. Kommissionen hänskjuter bland annat hela ärendet eller en del av ärendet, när en transaktion påverkar en särskild marknad inom en medlemsstats territorium, vilken inte utgör en väsentlig del av den gemensamma marknaden.

157. Slutligen bör det påminnas om två förbättringar som dels gäller den tid inom vilken en transaktion inte får genomföras, dels sätten att beräkna omsättningen för kreditinstitut och andra finansiella institut. För att säkra en effektiv kontroll ansåg rådet att genomförandet av koncentrationerna bör uppskjutas till dess att ett slutligt beslut har fattats. Vad beträffar beräkningen av omsättningen för finansiella institut för att fastställa om en transaktion har en gemenskapsdimension, skall beräkningen utföras på grundval av intäkter, såsom de definieras i rådets bankdirektiv 86/635/EEG, och inte längre på grundval av en tiondel av de totala tillgångarna.

2. Ändringar och förbättringar av andra texter som utgör kontrollmekanismen

Tillämpningsförordningen och tolkningsmeddelandena

158. Förordning (EEG) nr 3384/94 om anmälningar, tidsfrister och förhör samt det anmälningsformulär, formulär CO, som är en bilaga till denna förordning, har omarbetats för att tillgodose tre syften, nämligen att göra de ändringar som blivit nödvändiga genom ändringarna av förordning (EEG) nr 4064/89, att integrera de förbättringar som har visat sig vara önskvärda enligt erfarenheterna av kontrollen av förtagskoncentrationer samt att klarlägga och precisera inslagen av rent formell och språklig art. Dessa förbättringar har varit föremål för samråd med fack- och juristkretsar, och har likaså lagts fram för medlemsstaterna för utlåtande vid två möten i Rådgivande kommittén i slutet av året. Av samma orsaker har de fyra tolkningsmeddelandena om begreppet koncentration, om berörda företag, om samriskföretag och om beräkning av omsättning reviderats grundligt.

159. Vad tillämpningsförordningen och formulär CO beträffar, gäller de ändringar som påkallats av ändringarna av förordningen om kontroll av företagskoncentrationer i huvudsak en rationalisering av sätten att beräkna de olika tidsfrister som bestämmer takten för förfarandenas förlopp samt tillämpningen av bestämmelserna om uppskjutande av anmälningens verkningar och genomförandet av en transaktion (uppskjutet till dess att ett slutligt beslut har fattats). De ändringar som föreslagits tack vare de erfarenheter som gjorts har till syfte att dels underlätta behandlingen av anmälningshandlingarna, bland annat genom att säkerställa att fullständiga och tydliga upplysningar översänds, dels förbättra förfarandena i fråga om förhör. Vad gäller meddelandena är deras nya utformning huvudsakligen avsedd att underlätta tolkningen av lagändringarna, samtidigt som de uppdaterar hänvisningarna till beslutspraxis.

Kommissionens tillkännagivande om tillnärmning av förfarandena för behandling av koncentrationer enligt EKSG-fördraget och EG-fördraget

160. Genom att eftersträva större öppenhet, större hänsyn till svarandens rättigheter och en snabbare beslutsprocess bidrar kommissionens tillkännagivande till att förenkla kontrollen av företagskoncentrationer genom att tillnärma vissa regler i artikel 66 i EKSG-fördraget och reglerna i förordning nr 4064/89. Kommissionen avser således framför allt att tillgodose förväntningarna hos företag som berörs av transaktioner som omfattas av båda regelsystemen. Det bör vara möjligt för alla företag inom kol- och stålsektorerna att bekanta sig med gemenskapslagstiftningen om koncentrationer med tanke på att giltighetstiden för EKSG-fördraget löper ut inom kort.

161. De viktigaste ändringarna vad gäller öppenhet gäller offentliggörandet, i överensstämmelse med kraven på affärshemligheter, av anmälan och av de slutliga beslut som antas. Skyddandet av rätten att gå i svaromål, som är en allmän princip i gemenskapsrätten, kommer att förbättras genom införandet av ett meddelande om invändningar innan ett beslut antas om att förbjuda eller villkorligt godkänna en företagskoncentration. I detta sammanhang kommer de intresserade parterna att kunna få tillgång till handlingarna och formulera anmärkningar vid förhören när ett meddelande om invändningar har skickats. Slutligen kommer kommissionen att sträva efter att tillämpa samma tidsfrister vid de olika skedena av undersökningen av EKSG-ärenden som de som fastställs i koncentrationsförordningen. Enligt planerna skall de nya arrangemangen, harmoniserade med ändringarna av koncentrationsförordningen, träda i kraft den 1 mars 1998.

C - Nya utvecklingstendenser

1. Produktmarknader och geografiska marknader

Dagligvaror

162. Inom dagligvarusektorn har många omständigheter beaktats för att definiera produktmarknaden, framför allt i fråga om livsmedel. De slutliga konsumenternas smak och preferenser är exempelvis ofta avgörande när det gäller att avgöra produkternas utbytbarhet ur efterfrågesynpunkt. I detta avseende är konsumtionsvanorna inte enbart en följd av fysiska egenskaper och allmänna karakteristika som tillskrivs produkterna, utan också av varumärkenas ryktbarhet, som ett företags konkurrenskraft kan basera sig på. I tre fall har kommissionen haft tillfälle att fastställa separata marknader för alkoholhaltiga drycker och icke-alkoholhaltiga drycker genom att analysera ett antal omständigheter genom vilka utbytbarheten för olika produktgrupper anpassas mot bakgrund av efterfrågans art på den relevanta marknaden.

163. Inom sektorn för alkoholfria drycker har kommissionen gjort en uppdelning i kolsyrade läskedrycker och icke kolsyrade läskedrycker, såsom fruktjuicer. Eftersom denna första distinktion visade sig tillräcklig för att bedöma effekterna av en transaktion i ärendet *The Coca-Cola*

Company/Carlsberg, behövde kommissionen inte avgöra om det eventuellt kunde göras en noggrannare uppdelning. Däremot visade sig en sådan uppdelning otillräcklig i ett annat ärende, nämligen *Coca-Cola Enterprises/Amalgated Beverages GB*, för vilket ändamål kommissionen uppfattade en ytterligare uppdelning mellan kolsyrade cola-drycker och andra smaksatta kolsyrade läskedrycker. I detta speciella fall drog kommissionen slutsatsen att det i Förenade kungariket finns en särskild marknad för cola-drycker. Vad gäller alkoholhaltiga drycker tvingades kommissionen i ärendet *Guinness/Grand Metropolitan* likaså att anpassa segmenteringen av sektorn för spritdrycker, som inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet till stor del består av nationella marknader, enligt de särskilda förhållandena på endera marknaden och bland annat konsumenternas olika smakpreferenser i olika länder.

164. Priskriteriet är också en viktig faktor för definieringen av produktmarknaden, vilket åskådliggjordes av ärendet *Coca-Cola Enterprises/Amalgated Beverages GB*. Kommissionen drog slutsatsen att cola-dryckerna i Storbritannien utgjorde en särskild produktmarknad, och grundade sin uppfattning inte enbart på konsumenternas smakpreferenser eller på produktens image och varumärke, utan också på slutsatserna av sin prisundersökning. Det visade sig att de flesta konkurrenter och distributörer, när de tillfrågades om möjligheten att konsumenterna går över till andra drycker än cola-drycker om priserna höjs med 5–10 %, ansåg att omfattningen av en sådan övergång skulle bli begränsad eller att inget utbyte skulle ske. För övrigt konstaterade kommissionen på grundval av affärshandlingar och professionella marknadsundersökningar att de flesta aktörerna på marknaden beaktade de speciella konkurrensförhållandena för cola-drycker när de bestämde affärsstrategi, prisstudier och prisstrategier. Genom att ta hänsyn till priskriteriet bland övriga omständigheter kunde kommissionen i ärendet *Guinness/Grand Metropolitan*, sluta sig till att genever inte utgör samma produktmarknad som gin i Belgien med beaktande av de skillnader i detaljpriserna för dessa drycker som konstaterats i mer än två år.

Offentliga anläggningar

165. Inom området för sektorer som håller på att avregleras gav ärendet *Siemens/Elektrowatt* kommissionen tillfälle att analysera den senaste konkurrensutvecklingen på flera marknader för kapitalvaror som befinner sig i ledet före marknaderna för tjänster av allmänt intresse, såsom energiförsörjning eller den allmänt tillgängliga telefontjänsten. Inom området för telefonautomater fick bland annat de särskilda kännetecknen hos det allmänna servicenätet kommissionen att särskilja en marknad för "offentliga" telefonautomater, som är mer robusta och försedda med en mer utvecklad övervakningsutrustning därför att de är utplacerade på offentliga platser utomhus och är tillgängliga dygnet runt. Dessa telefonautomater sköts (enligt förutsättningen att ekonomisk lönsamhet inte är det enda kriteriet) av operatörer som utgör en särskild kategori av köpare: nationella telekommunikationsföretag som fortfarande ingår i den offentliga sektorn, eller privata operatörer inom det allmänt tillgängliga telenätet som har godkänts inom ramen för avregleringen. Även efter det att avregleringen av telekommunikationssektorn har uppnåtts, kommer det att vara nödvändigt att upprätthålla ett telefonnät som innefattar "offentliga" telefonautomater inom ramen för skyldigheten att tillhandahålla allmänna tjänster och att fortsätta påverka konkurrensvillkoren på en marknad på vilken det endast finns ett fåtal tillverkare av telefonautomater.

166. Till skillnad från "privata" telefonautomater som drivs av privata operatörer exempelvis i caféer, hotell och restauranger och som utgör en marknad med en europeisk dimension, är marknaderna för "offentliga" telefonautomater fortfarande i hög grad nationella, bland annat till följd av specifikationer och tekniska normer (bland annat vad gäller säkerhet) som fastställts av de nationella operatörerna, vilket innebär att en särskild modell för telefonautomater måste utvecklas åtminstone i alla stora medlemsstater.

2. Granskning av dominerande ställning

2.1. Dominerande ställning på världsnivå

167. Inom ramen för globaliseringsprocessen finns det en risk för att ett ökande antal koncentrationer mellan mycket stora företag som är verksamma på världsmarknaderna får betydande effekter på den gemensamma marknaden. En del av dessa transaktioner som äger rum på globala marknader som kännetecknas av få konkurrenter och stora inträdeshinder innebär en stor risk för att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

168. Tillämpningen av förordningen om kontroll av företagskoncentrationer på denna typ av transaktioner kan kännetecknas av inslag av extraterritorialitet, i synnerhet när företagen är etablerade utanför Europeiska unionens gemensamma gränser och transaktionen (sammanslagning, förvärv eller bildande av ett samriskföretag) likaså genomförs utanför unionen. Utöver att utlösa anmälningsskyldigheten när de tröskelvärden för omsättning som föreskrivs i förordningen uppnås, är det transaktionens konsekvenser inom den gemensamma marknaden som är den avgörande faktor som ger kommissionen behörighet att vidta åtgärder. Det råder ingen tveksamhet om behörigheten i de fall där den relevanta geografiska marknaden är hela världsmarknaden, som Europeiska unionen utgör en väsentlig del av. I det fallet grundar sig behörigheten på transaktionens effekter på konkurrensförhållandena inom den gemensamma marknaden. Även om den relevanta geografiska marknaden inte omfattar hela världen kan kommissionen dock ha behörighet att undersöka en koncentration mellan företag som varken har hemvist, dotterbolag eller anläggningar på gemenskapens territorium, om transaktionen påverkar konkurrensförhållandena på den gemensamma marknaden.

169. I detta sammanhang kan nämnas att ärendet *Boeing/McDonnell Douglas*, som ledde till skapandet av världens största företag inom flygsektorn, föranledde en fördjupad undersökning på grund av koncentrationens inverkan på konkurrensen. Det företag som bildades genom koncentrationen innehade en marknadsandel på över 60 % av världsmarknaden för stora trafikflygplan med fler än 100 platser. Denna marknad är extremt koncentrerad, eftersom endast en konkurrent, dvs. Airbus, återstår efter transaktionen. Förstärkningen av Boeings redan tidigare dominerande ställning på marknaden var en följd av flera omständigheter, såsom den omedelbara ökningen av marknadsandelen och den ökade orderingången. Andra väsentliga omständigheter har bidragit till att förstärka Boeings dominerande ställning. Kommissionen fastslog bland annat hävstångseffekten i förhållande till användarna av flygplan tillverkade av McDonnell Douglas (MDC), de ökade möjligheterna att ingå långsiktiga leveransavtal med lufttrafikföretag, sammanslagningen av patentportföljer samt fördelarna vad gäller teknologiska vinningar till följd av statlig finansiering av FoU-program inom företagets militär- och rymdverksamhet.

170. Med beaktande av att det saknas en potentiell ny aktör (ingen annan flygplanskonstruktör var intresserad av att förvärva verksamheten i fråga), har Boeing erbjudit sig att fullgöra vissa åtaganden, nämligen att häva exklusiva avtal med andra lufttrafikföretag, avskilja MDC:s verksamhet i fråga om trafikflygplan och ge tredje part tillgång till sina patent. Dessutom skall Boeing årligen lämna en rapport till kommissionen över de FoU-projekt som beviljas statlig finansiering. Kommissionen beslutade således att godkänna transaktionen på vissa villkor, eftersom åtgärdspaketet var tillräckligt för att uppväga de negativa effekterna på konkurrensen.

171. Detta ärende, som behandlades parallellt på bägge sidor av Atlanten, visade sig vara mycket känsligt på grund av transaktionens omfattande konsekvenser, såväl civilt och militärt som i fråga om de ekonomiska effekterna på konkurrensen. Under hela det förfarande som kommissionen genomförde gavs ärendet stor spridning i massmedierna, med särskild tonvikt på de statliga intressen som stod på spel. Kommissionen nådde fram till sitt beslut efter en analys som grundade sig på Europeiska unionens regler om kontroll av företagskoncentrationer, och i överensstämmelse med kommissionens egen praxis

och EG-domstolens rättspraxis. Ärendet var föremål för ett stort antal kontakter och samråd, framför allt mellan kommissionsledamoten med ansvar för konkurrensfrågor och Federal Trade Commission, inom ramen för det bilaterala avtalet om samarbete i konkurrensfrågor mellan Europeiska gemenskapen och USA:s regering. Under sin fördjupade undersökning underrättade kommissionen de amerikanska myndigheterna om sina första slutsatser och farhågor och begärde att Federal Trade Commission skulle ta hänsyn till Europeiska unionens viktiga intressen vid värnandet om konkurrensen på marknaden för stora trafikflygplan. Efter det att Federal Trade Commission fattat sitt beslut om att inte motsätta sig sammanslagningen underrättade den amerikanska regeringen kommissionen om sina farhågor beträffande ett eventuellt beslut om att förbjuda den tilltänkta transaktionen, vilket skulle kunna skada USA:s försvarsintressen. Kommissionen tog hänsyn till farhågorna i den mån de omfattades av EG-rätten, och begränsade omfattningen av sina åtgärder till transaktionens civila del, inbegripet sammanslagningens effekter på marknaden för trafikflygplan till följd av sammanslagningen av Boeings och MDC:s militära intressen. Trots de inneboende svårigheterna i detta ärende innebar det villkorade godkännande som kommissionen gav efter att ha avslutat sin undersökning således en tillfredsställande och lämplig lösning som upprätthöll en effektiv konkurrens på marknaden för stora trafikflygplan.

172. I ärendet *Anglo American Corporation (AAC)/Lonrho* fastslog kommissionen likaså att det fanns en risk för att en dominerande ställning uppkommer på världsmarknaden för platina. Denna risk var en följd av att AAC förvärvade andelar i Lonrho genom successiva köp. Den dominerande ställningen var resultatet av de två parternas mycket stora sammanlagda marknadsandel och den stora sannolikheten för att den skulle öka ytterligare på kort sikt, med beaktande av att den faktiska eller potentiella konkurrensen var mycket begränsad. En avyttring av tillgångar var utesluten för att rätta till denna situation, eftersom den enda tänkbara uppköparen skulle ha varit den tredje största operatören, det sydafrikanska företaget Gencor, som självt hade varit part i ett tidigare koncentrationsprojekt, som kommissionen hade motsatt sig 1996 (ärendet *Gencor/Lonrho*). Anglo American följde således kommissionens anmodan om att minska sitt ägande i bolaget Lonrho, till en nivå under det tröskelvärde som skulle ha gett det kontrollen över Lonhro. För första gången sedan koncentrationsförordningen trädde i kraft föreslogs det ett åtagande som bestod i att minska ägandet i ett börsnoterat bolag för att motverka risken för att en dominerande ställning uppkommer. Detta beslut överensstämmer för övrigt med kommissionens beslutspraxis, enligt vilket innehavet av en kvalificerad minoritet kan leda till övertagandet av kontrollen över ett företag.

2.2. Effekterna av att marknaden avskärmas

173. I ärendet *BT/MCI*, dvs. sammanslagningen av British Telecommunications och MCI Communications Corporation, visade kommissionens undersökningar att transaktionen bland annat riskerade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på marknaden för internationella taltelefonitjänster mellan Förenade kungariket och USA. Denna risk var förknippad med den relativa bristen på överföringsmedel på den transatlantiska kabelförbindelsen mellan Förenade kungariket och USA, vilket kunde leda till en flaskhals på kabelförbindelsen, som kännetecknas av en kraftigt ökande efterfrågan.

174. Kommissionen ansåg i det aktuella fallet att kabel och satellit inte var utbytbara när det gällde att tillhandahålla telekommunikationstjänster i syfte att säkra de transatlantiska förbindelserna. BT och MCI hade en betydande kabelkapacitet, och deras kapacitet ökade ytterligare av deras sammanlagda kapacitet i fråga om trafik från punkt till punkt. Parterna skulle följaktligen ha fått många särskilda fördelar (framför allt i fråga om internationella betalningar). Ingen annan konkurrent på förbindelsen mellan Förenade kungariket och USA skulle ha haft motsvarande fördelar. Dessutom skulle den nya enheten ha haft en ställning som skulle ha gjort det möjligt att hindra andra operatörer från att konkurrera. Som svar på kommissionens invändningar föreslog parterna att fullgöra åtaganden som huvudsakligen bestod av att ställa kapacitet till förfogande på kablarna över Atlanten och att erbjuda att sälja anpassade halva förbindelser till andra operatörer som begär det. Dessa åtaganden var ägnade

att rätta till problemen, eftersom de skulle göra det lättare för konkurrenterna att få tillgång till en liknande ställning som ömsesidiga mottagare. En kort tid efter det att detta ärende hade slutbehandlats tog det en oväntad vändning med anmälning av en ny sammanslagning mellan *MCI* och en ny telekommunikationsoperatör (*WorldCom*). Ett beslut om detta nya projekt skall fattas 1998 och om det genomförs kan det leda till att koncentrationen mellan BT och MCI, som godkänts av kommissionen, omintetgörs.

175. I ärendet *Siemens/Elektrowatt* konstaterade kommissionen att genomförandet av koncentrationen ledde till att marknaden för allmänna telefonautomater i Tyskland låstes på grund av det långfristiga avtal som band köparen, Deutsche Telekom, till den enda återstående tillverkaren, Siemens. Denna bindning var resultatet av att de gemensamt hade utvecklat en ny generation telefonautomater, som Siemens hade tekniken till. Dittills hade parterna varit de enda konkurrenterna som kunde leverera de nya telefonautomaterna, men konkurrensen mellan dem säkerställde trots allt att teleoperatören kunde välja mellan två leveranskällor. Efter transaktionen skulle denna möjlighet att välja leverantör och de därav följande förhandlingsmöjligheterna försvinna. Dessutom var all verklig press från potentiella konkurrenter utesluten, eftersom ett inträde på marknaden skulle ha krävt betydande investeringar, som inte skulle ha varit lönsamma med tanke på den sannolikt begränsade försäljningen. Siemens förslag till åtagande om att avstå från tillverkningen av telefonautomaterna Elektrowatt/Landis & Gyr till en tredje part, som dessutom skulle få lika tillträde till tekniken, gjorde det dock möjligt att undvika riskerna för att uppkomsten av en dominerande ställning skulle leda till en låst marknad.

2.3. Effekter på sortimentet

176. Frågan om sortimenteffekternas potentiella konsekvenser för konkurrensen, som har en särskild betydelse inom sektorn för dagligvaror, exempelvis drycker, inställer sig bland annat vad gäller de ytterligare fördelar som kan tillfalla innehavaren av dominerande varumärken. Dessa kan exempelvis ta sig uttryck i en större prisflexibilitet och många olika tänkbara affärsstrategier. I ärendena *Coca-Cola/Carlsberg* och *Guinness/Grand Metropolitan* tog kommissionen hänsyn till att starka varumärken som förekom på en separat marknad togs in i ett dryckessortiment. Kommissionen drog slutsatsen att effekterna av en sådan omfördelning kan ge varje enskilt varumärke i portföljen en starkare ställning på marknaden än om varumärkena såldes individuellt, och öka konkurrenskraften för portföljinnehavaren på flera marknader.

177. I det andra ärendet undersöktes effekterna av innehavet av en portfölj med varumärken som är svåra att kringgå också med avseende på deras effekter på den potentiella konkurrensen. Den förbättrade förhandlingspositionen till följd av innehavet av dominerande varumärken, som exempelvis kan göra det möjligt att genomdriva exklusiva avtal, ansågs således kunna öka hindren för nya produkter att komma in på marknaden.

178. Andra sortimenteffekter förekommer inom industrisektorn. Exempelvis i ärendet *Boeing/McDonnell Douglas* innebar koncentrationen att ett nytt monopol uppstod inom segmentet för mindre narrow-body-flygplan utöver monopolet inom segmentet för större wide-body-flygplan (Boeing 747). Detta gjorde Boeing till den enda flygplanskonstruktören som kunde erbjuda en komplett familj stora trafikflygplan. Denna marknadsställning kunde inte rubbas av potentiella nya aktörer, eftersom de extremt höga hindren för inträde på marknaden krävde mycket stora kapitalinsatser.

3. Hänskjutanden till medlemsstaterna

179. Ärendet *SEHB/VIAG/PE-BEWAG* i samband med privatiseringen av elleverantören Bewag i Berlin är det enda fallet under 1997 där en transaktion som anmälts till kommissionen hänskjutits i sin helhet. Beslutet fattades efter en begäran genom vilken Bundeskartellamt bedömde att det faktum att en annan elleverantör, PreussenElektra, deltog i koncentrationen hotade att förstärka en dominerande ställning på området för elleveranser till Berlin och inom Berlinområdet. I de nya tyska delstaterna kontrollerar PreussenElektra vissa regionala elleverantörer vars marknader omger Bewags leveransområde. Dessa separata marknader utgjorde inte en väsentlig del av den gemensamma marknaden och kommissionen beslutade att hänskjuta ärendet till Bundeskartellamt. I linje med direktivet om avreglering av elsektorn ansåg kommissionen dock att en ny konkurrent, som utgjordes av det starka amerikanska företaget Southern som deltog i förvärvet, var en faktor som aktiverade konkurrensen på en traditionellt stängd marknad.

180. Ärendet *Rheinmetall/British Aerospace/STN Atlas* hänskjöts delvis till Bundeskartellamt vad gällde en begränsad del av transaktionen, dvs. vissa industrisektorer, såsom marinteknologi, systemteknik och försvarssystem. Det rörde sig i det här fallet om en marknad för utrustning till pansarfordon, så gott som stängd för utländsk konkurrens.

181. Den stora distributören *Promodès* anbud på konkurrenten *Casino* påverkade ett antal lokala marknader för detaljhandelsdistribution, bland annat Paris med omgivningar. När kommissionen beslutade att hänskjuta vissa delar av ärendet, ansåg den bland annat att de franska konkurrensmyndigheternas undersökning av ärendet skulle göra det möjligt att exakt avgränsa de separata geografiska marknader på vilka koncernens butiker hade en ställning som hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning. Med beaktande av strukturen inom denna sektor och de två koncernernas marknadsställning, fastslog kommissionen dock att transaktionen kunde godkännas beträffande den del som kommissionen fortsatte att handlägga.

182. Konglomeratet *Preussag* förvärvade genom två separata transaktioner kontrollen över *Hapag-Lloyd* och *Touristik Union International*, två företag verksamma i turist- och resebranschen i Tyskland. Dessa två transaktioner i förening med en annan koncentration av nationell dimension som skedde parallellt inom samma sektorer ledde enligt Bundeskartellamt till uppkomsten av en duopolistisk struktur på grund av tvärförbindelserna mellan de två ledande grupperna på marknaderna för flygresor, havskryssningar och charterflyg. Med beaktande av omständigheterna i det här särskilda fallet hänskjöt kommissionen de delar av Preussags förvärv som gällde dessa marknader för att möjliggöra en enhetlig undersökning av transaktionerna och säkerställa en samstämmig bedömning av deras effekter på konkurrensen. I stället har kommissionen beslutat att förklara andra delar av de anmälda koncentrationerna förenliga med den gemensamma marknaden, vilka bland annat gäller flera marknader inom sektorerna för transporter och resebyråer.

183. Det förvärv av *Compagnie Industrielle Maritime* som genomfördes gemensamt av ett dotterbolag till *Elf* och av *Compagnie Nationale de Navigation* ledde till övertagandet av kontrollen över en viktig återförsäljare av oljeprodukter, dittills oberoende av de stora oljeföretag som utgjorde dess kundkrets, och hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på vissa särskilda marknader för återförsäljning av oljeprodukter. Kommissionen beslutade således att hänskjuta denna del av ärendet till de franska myndigheterna. Andra särskilda aspekter, såsom lagring av råolja avsedd för den internationella spotmarknaden, som inte föranledde allvarliga tvivel i konkurrenshänseende, har blivit föremål för ett beslut om godkännande.

184. *Lafarges* anbud på *Redland* gav för första gången två medlemsstater möjlighet att samarbeta med kommissionen samtidigt, i syfte att behandla vissa sidor av transaktionen som gällde marknaderna för granulat och färdigblandad betong. De franska och brittiska myndigheterna meddelade

kommissionen att transaktionen hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på vissa separata geografiska marknader. Frankrikes begäran gällde 17 geografiska områden, medan Förenade kungariket, det land där Lafarges närvaro är mycket mindre, för sin del identifierade två berörda områden. Kommissionen ansåg att de behöriga nationella myndigheterna var bäst lämpade att behandla de frågor som uppkommit, på grund av den lokala eller regionala dimensionen hos de marknader som identifierats i framställningarna om hänskjutande. Med tanke på att koncentrationen varken hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på någon annan marknad som var föremål för framställningarna om hänskjutande, godkände kommissionen den största delen av transaktionen genom ett tredje beslut som fattades samma dag.

4. Samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner

185. Efter avskaffandet av den differentierade kontrollen till följd av den koncentrativa eller kooperativa karaktären hos ett samriskföretag, blir frågan om huruvida ett företag uppfyller samtliga funktioner det enda villkoret för att tillämpa koncentrationsförordningen på den här typen av transaktioner, efter det att ändringarna av koncentrationsförordningen har trätt i kraft. Detta kriterium, som består i att ett samriskföretag på ett varaktigt sätt uppfyller samtliga funktioner hos en autonom ekonomisk enhet, är för övrigt så mycket viktigare eftersom omkring hälften av de transaktioner som anmäls gäller samriskföretag som uppges vara koncentrativa. Många av dessa transaktioner omfattas av särskilda förfaranden, bland annat i fråga om de kommersiella bindningarna mellan moderbolagen och samriskföretaget, vilka kräver en särskild uppmärksamhet för att det skall kunna fastställas om samriskföretaget verkligen uppfyller samtliga funktioner.

186. De viktiga omständigheter som gör det möjligt att avgöra om ett samriskföretag fyller alla funktioner är framför allt förknippade med om ett samriskföretag bör förfoga över alla nödvändiga resurser, i fråga om finansiering, personal samt materiella och immateriella tillgångar. Det är därför som ett samriskföretag för transport av kärnämne, Fuel Logistic, bildat av RSB Logistic Projektspedition och AO Techsnabexport i Tyskland (ärendet *RSB/Tenex/Fuel Logistic*), inte betraktades som en koncentration i den mån det inte förfogade över de tillgångar, såsom specialtransportmateriel, specialpersonal, lämpliga lokaliteter, som hade gjort det möjligt för dem att tillhandahålla dess tjänster på marknaden. Dessutom var det meningen att Fuel Logistic huvudsakligen skulle tillhandahålla sina tjänster till ett av sina två moderbolag och vara en filial till RSB. Enligt samma logik betraktades det samriskföretag som bildades av Preussag Stahl AG och Voest-Alpine Stahl Linz GmbH inte som en koncentration i fråga om tillverkningen av lasersvetsad stålplåt (ärendet *Preussag/Voest-Alpine*). Kommissionen ansåg att samriskföretaget inte fyllde alla de funktioner som normalt tillkommer företag som är verksamma på marknaden i fråga, eftersom det skulle vara beroende av sina moderbolag för köp av nästan alla de råvaror det behövde och att företaget inte fritt kunde förhandla om priset på dessa förnödenheter.

187. Även i andra transaktioner har kommissionen haft tillfälle att fastställa avgränsningen mellan ett samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner och ett samriskföretag som inte gör det på grund av de viktiga relationerna mellan detta och moderbolagen. Det faktum att det samriskföretag som Philips och Hewlett Packard bildade i fråga om vissa komponenter till belysningsprodukter sålde till sina moderbolag under inledningsperioden, ifrågasätter inte konstaterandet att detta företag är varaktigt verksamt på marknaden (ärende *Philips/Hewlett-Packard*). I transaktionen mellan de svenska telekommunikationsföretagen Ericsson och Telia, som innebar att de gemensamt förvärvade koncernen AU-Systems (utveckling av programvara och distribution av teleutrustning), skulle samriskföretaget behålla Telia som en viktig kund. Kommissionen tog dock hänsyn till att det fanns andra betydande kunder och till att affärsrelationerna gällde endast ett av AU-Systems verksamhetsområden, och ansåg att AU-Systems skulle spela en aktiv roll på marknaden även om det såldes till ett av moderbolagen (ärendet *Telia/Ericsson*).

188. Ärendet *BASF/Shell* handlade också om den ringa ekonomiska betydelsen som avtalsförhållanden mellan ett samriskföretag och dess moderbolag eller ett av dess moderbolag har, jämfört med en transaktion i sin helhet. I detta ärende fortsatte det samriskföretag som förenade tillverkningen och försäljningen av polyetylen för BASF och Shell att få råvaror från sina moderbolag. Dessutom tillverkade samriskföretaget andra ämnen för moderbolagens räkning och utnyttjade anläggningar på industriområden som tillhörde BASF och Shell. Trots dessa bindningar till moderbolagen kunde samriskföretaget, som hade egna fabriker och i sig självt var ett företag integrerat i föregående produktionsled, betraktas som ett oberoende företag som uppfyller samtliga funktioner, bland annat eftersom en övervägande del (70 %) av dess omsättning kunde hänföras till dess verksamhet inom sektorn för polyetylen.
I detta ärende undersökte kommissionen dock noggrant de risker för samordning av moderbolagens konkurrensbeteende som skulle kunna bli följden av transaktionen, med tanke på moderbolagens starka ställning på en annan marknad för polyolefiner och de många och invecklade banden till samriskföretaget.

189. Den tid ett samriskföretag är tänkt att fungera beaktas också. I det ovan nämnda ärendet betraktades den avtalade minimitiden på fjorton år som grund för ett varaktigt fungerande företag. En varaktighet på sju år hindrar inte heller att ett samriskföretag är av varaktig art (ärende *Go-Ahead/VIA/Thameslink*). För övrigt ifrågasattes det aldrig att det nya samriskföretaget Merial, som bildades av Merck och Rhône-Poulenc inom området för djurhälsa, särskilt parasitbekämpning, uppfyllde samtliga funktioner, trots att det under en fastställd period var ensam distributör av vissa av Mercks slutprodukter och fick en del kemiska ingredienser från sina moderbolag (ärendet *Merck/Rhône-Poulenc/Merial*). Kommissionen tog hänsyn till att Merial på ett varaktigt sätt utövade alla funktioner hos ett oberoende företag genom att det hade egen forsknings- och utvecklingsverksamhet, vilket är en viktig verksamhet på området i fråga, egna produktionsenheter och säljpersonal. Dessutom skulle Merial kunna bestämma mängderna och återförsäljningspriserna för de slutprodukter som förvärvades av Merck. Slutligen skulle slutprodukterna och de råvaror som något av moderbolagen levererar tillföras ett betydande mervärde av Merial.

5. Tillämpning av regler och förfaranden

190. Med beaktande av syftet med kontrollen av företagskoncentrationer måste den genomföras med ständig omtanke om effektiviteten, med respekt för de berörda parternas och tredje parts rättigheter. I detta hänseende innehåller förordningen och dess tillämpningsföreskrifter ett antal regler och förfaranden som gör det möjligt att samordna dessa två principer.

191. Vad gäller tredje parts rätt att höras gav förstainstansrättens dom av den 27 november 1997[84], genom vilken ansökan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut i ärendet *Procter & Gamble/VP Schikedanz* avvisades, tillfälle att göra flera preciseringar av dessa rättigheter och av tidsfristerna för samråd med dessa tredje parter och den rådgivande kommittén bestående av experter från medlemsstaterna. Förstainstansrätten påminde bland annat om skillnaden mellan rätten, förbunden med garantier, för parterna i koncentrationen att se till att deras rätt att försvara sig respekteras under hela förfarandet, och rätten för tredje part att tillkännage sin ståndpunkt om planerna på en koncentration som kan få skadliga verkningar för dem. Förstainstansrätten påminde också om principen att dessa rättigheter för tredje part måste bringas i överensstämmelse med förordningens huvudsyfte, som är att säkerställa en effektiv kontroll och rättssäkerheten för företag som omfattas av den. I det aktuella fallet fick tillämpningen av dessa principer förstainstansrätten att anse att den tidsfrist på två dagar inom vilken den ansökande tredje parten måste lämna sina synpunkter på de ändringar av transaktionen som köparen föreslagit inte var sådan att den visade att kommissionen inte tog hänsyn till den tredje partens rätt att bli hörd. Förstainstansrätten påpekade att även om tredje parters legitima intresse att bli hörda

[84] T-290/94 - Kaysersberg SA mot kommissionen.

kan kräva att tredje part måste beviljas en tillräcklig tidsfrist i detta hänseende, måste ett sådant krav dock anpassas till det behov av snabbhet som kännetecknar förordningens allmänna struktur och som kräver att kommissionen följer stränga tidsgränser för att anta ett slutgiltigt beslut. Domen är intressant eftersom den erkänner behovet av att erkänna det nyttiga i kommissionens flexibilitet i gemenskapskontrollen av koncentrationer och i att jämka samman effektivitet och respekten för rätten till försvar.

192. Behandlingen av ett ärende, som normalt har ett förlopp som styrs av strama tidsfrister som föreskrivs i koncentrationsförordningen, kan ibland hindras av att det i anmälningshandlingar saknas upplysningar som är nödvändiga för att transaktionen skall kunna undersökas. Till följd av utelämnanden och oklarheter i den information som ges på formulär CO eller dess bilagor, förklarade kommissionen i 16 fall att anmälningarna var ofullständiga och förlängde tidsgränserna för undersökning för att säkerställa en effektiv kontroll. Sådana utelämnanden, oklarheter eller motsägelser konstaterades exempelvis beträffande parternas indirekta närvaro på en marknad som påverkades betydligt (ärendet *Veba/Degussa*), uppskattade marknadsandelar (*Nestlé/San Pellegrino*), eller fastställandet av de viktigaste kunderna eller konkurrenterna som kunde kontaktas (*Swedish Match/KAV*).

193. För att en koncentration inte skall föregripa resultaten av kontrollen eller hindra antagandet av eventuella korrigerande åtgärder måste den dessutom anmälas snabbt och den får inte genomföras förrän en viss tid har gått (denna tidsfrist har genom de nya reglerna förlängts till tidpunkten för det slutliga beslutet). I två ärenden (*Samsung/AST* och *Maersk Data/Nantec*) förbehöll sig kommissionen rätten att utnyttja sina befogenheter att ålägga parterna böter för en försenad anmälan. I ärendet *Bertelsmann/Kirch/Premiere* tvingades kommissionen kräva att företagen omedelbart skulle upphöra med marknadsföringen av dekodrar för digitala TV-program, vilket utgjorde ett partiellt genomförande av transaktionen, medan denna ännu var föremål för prövning. För att beakta viktiga omständigheter, såsom viktiga finansiella risker som skyldigheten att avvakta med att genomföra transaktionen kan medföra, kan företagen anhålla om undantag från denna (fem undantag beviljades 1997).

194. Men effektiviteten i kontrollen av företagskoncentrationer består huvudsakligen i dess förmåga att bibehålla eller återställa en effektiv konkurrens. För sistnämnda syfte har kommissionen i två omgångar utnyttjat sin befogenhet att föreskriva åtgärder om uppdelning av tillgångar eller andra lämpliga åtgärder när en koncentration redan har genomförts. I det första ärendet angående de finländska företagen (*Kesko/Tuko*), vilkas sammanslagning förklarades oförenlig med den gemensamma marknaden i slutet av 1996, fattade kommissionen i början av 1997 ett särskilt beslut enligt artikel 8.4 i koncentrationsförordningen genom vilket den krävde att företagen genomför de avyttringar som de hade föreslagit, i syfte att återupprätta en effektiv konkurrens. Transaktionen *Blokker/Toys "R" US* i Nederländerna förklarades oförenlig med den gemensamma marknaden, men genom att samtidigt tillämpa artikel 8.4 i koncentrationsförordningen vidtog kommissionen lämpliga åtgärder för att säkerställa att köparen, Blokker, avyttrade sin kontrollerande andel i målföretaget. Dessa två koncentrationer genomfördes utan att företagen var skyldiga att anmäla dem till kommissionen, eftersom de inte hade någon gemenskapsdimension. Kommissionen kunde dock undersöka dem och vidta nödvändiga åtgärder, på begäran av de finländska respektive nederländska myndigheterna, genom att tillämpa artikel 22 i koncentrationsförordningen, i vilken det föreskrivs att en medlemsstat får begära att kommissionen undersöker en koncentration, även om den inte har någon gemenskapsdimension.

D - Statistik

Diagram 4 : Antal slutliga beslut per år sedan 1991 och antalet anmälningar

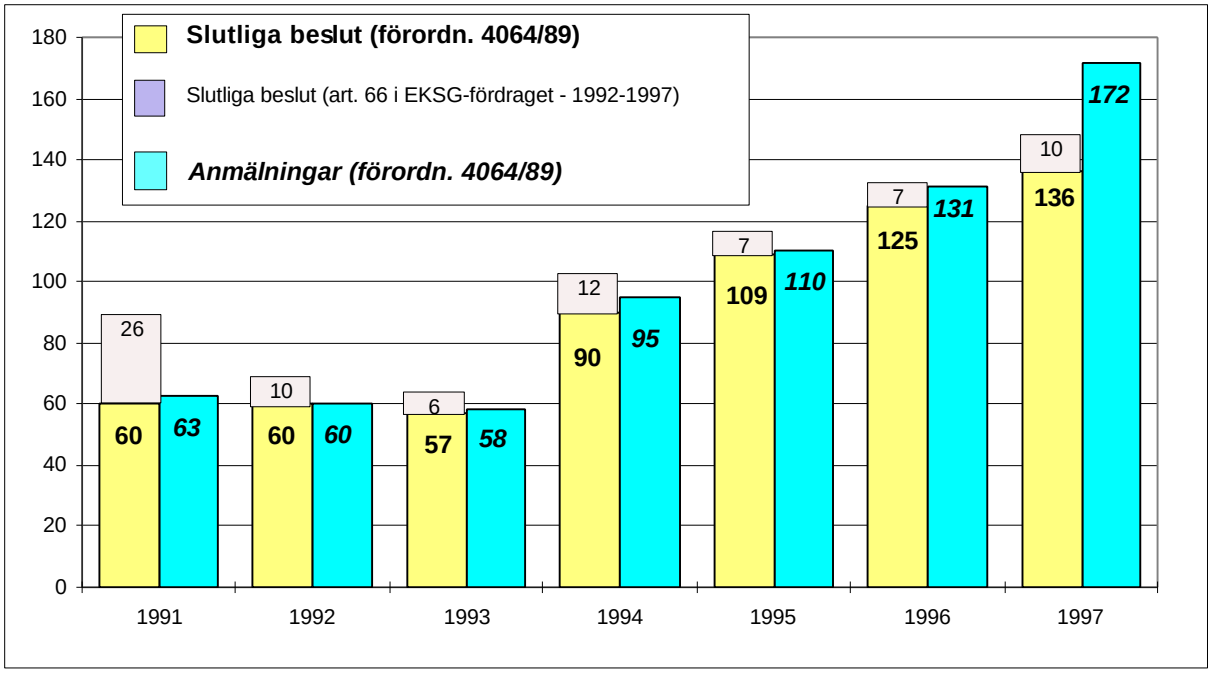

Diagram 5 : Uppdelning efter typ av transaktion (totalt 1991–1997)

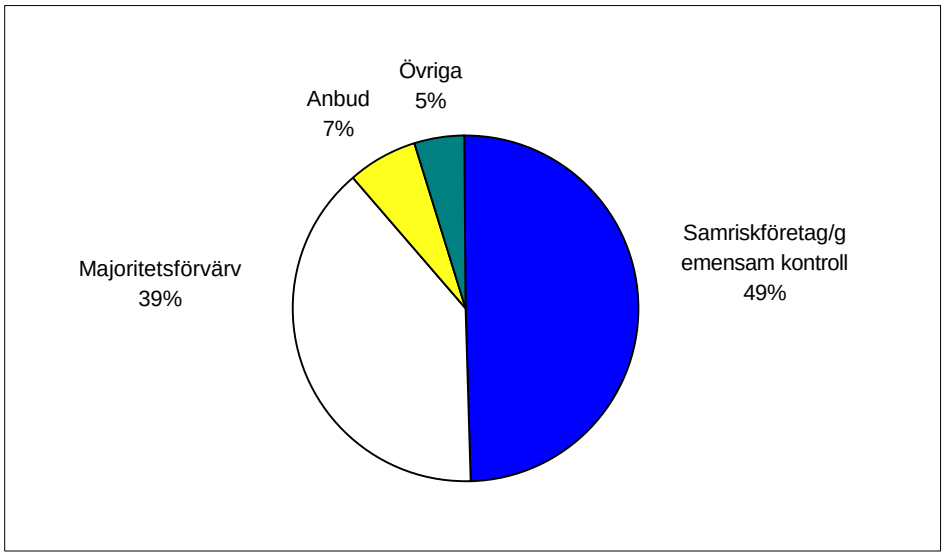

IV - Statligt stöd

A - Allmän politik

195. Flera av de viktiga mål som kommissionen hade ställt upp för reformen av sin allmänna politik på området statligt stöd uppnåddes under 1997. Först och främst antog kommissionen ett förslag till en förordning om behörighet för kommissionen att undanta vissa stödkategorier från anmälningsskyldigheten. Rådet (industri) lämnade sitt politiska godkännande av förslaget den 13 november 1997. Kommissionen antog vidare nya riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål och branschövergripande rambestämmelser för granskningen av regionalstöd till stora investeringsprojekt. Samtidigt som kommissionen antog riktlinjerna fastställde den gemenskapstaket för regionalstödens täckning till 42,7 % av befolkningen i Europeiska unionen för perioden 2000–2006, vilket motsvarar en minskning av den nuvarande täckningen med fyra procentenheter. Handläggningen av de stödärenden som kommissionen har haft att granska har på nytt utsatt kommissionens resurser för stora påfrestningar på grund av ärendenas komplexitet och mångfald.

196. I april offentliggjorde kommissionen sin femte rapport om statligt stöd inom Europeiska unionen[85], vilken omfattar perioden 1992–1994. Den nedåtgående trend som noterades 1981–1991 har för första gången svängt och en stabilisering av den totala stödvolymen märks. Enligt en uppfattning som delas av många[86] är denna nivå för hög och det är viktigt för Europas konkurrenskraft på världsnivå att den minskar. Stödvolymen till industrin uppgick i genomsnitt till omkring 43 miljarder ecu per år under perioden 1992–1994 i gemenskapen, som då hade tolv medlemmar. Detta motsvarar 4 % av mervärdet och 1 400 ecu per arbetstillfälle i de berörda sektorerna. Den mest anmärkningsvärda utveckling som rapporten belyser är ökningen från 7 % till 36 % mellan 1990 och 1994 av den andel i volym ad hoc-stöd som beviljas tillverkningsindustrin.

197. Denna höga nivå på statligt stöd är en viktig källa till snedvridning av konkurrensen och riskerar att äventyra den inre marknadens effektiva funktion. Av rapporten framgår också att det finns en växande olikhet i stödnivåer mellan sammanhållningsländerna och de rikare centrala regionerna. Detta strider klart mot målet om ekonomisk och social sammanhållning. Mot bakgrund av fullbordandet av den inre marknaden och förberedandet av Ekonomiska och monetära unionen är det ännu viktigare att statligt stöd övervakas strikt.

198. De nya texter som kommissionen har antagit eller håller på att utarbeta har följande målsättningar:

- Att förenkla och förtydliga procedurreglerna.
- Att koncentrera kommissionens resurser till en striktare kontroll av de viktigaste ärendena.
- Att generellt minska volymen av det stöd som beviljas inom gemenskapen.
- Att öka öppenheten i samband med kontrollen av stöd[87].

199. Kommissionen antog således under 1997

- ett förslag till behörighetsgivande förordning på grundval av artikel 94 i fördraget[88],
- riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål[89],
- riktlinjer för statligt stöd till sjötransport[90],

---

85 KOM(97) 170 slutlig.

86 Se punkt 6.4 i Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om kommissionens XXIV:e rapport om konkurrenspolitiken (EGT C 39, 12.2.1996, s. 72).

87 Se i detta sammanhang Europaparlamentets önskan i punkt 7 i dess resolution om kommissionens XXIV:e rapport om konkurrenspolitiken (EGT C 65, 4.3.1996, s. 90).

88 EGT C 262, 28.8.1997, s. 6.

89 Ännu ej offentliggjorda i EGT.

90 EGT C 205, 5.7.1997, s. 5.

- nya rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin[91],
- "branschövergripande" rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt,
- särskilda regler för jordbruks- och fiskesektorn för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter[92],
- ett meddelande om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta[93], och
- ett meddelande om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i fördraget på kortfristig export-kreditförsäkring[94].

200. Följande texter, som fortfarande höll på att utarbetas i slutet av 1997, var under året föremål för multilaterala möten mellan kommissionen och experter från medlemsstaterna:

- Ett utkast till ett förslag till procedurförordning på grundval av artikel 94.
- Ett utkast till ändring av gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter.
- Ett förslag till rambestämmelser för stöd till utbildning.
- Ett förslag till ett nytt direktiv om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag.

201. De texter som har störst betydelse när det gäller att minska stödnivån inom unionen är riktlinjerna för statligt stöd för regionala ändamål, de branschövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt och de kommande riktlinjerna för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. Förslagen till procedurförordning och till nytt direktiv om insyn samt meddelandet om referensränta kommer framförallt att leda till större öppenhet. De framtida undantagsförordningar som kommer att antas med stöd av den behörighetsgivande förordningen bör å sin sida förenkla förfarandena och avlasta kommissionen från granskning av många stödärenden som inte innebär några större risker för snedvridningar av konkurrensen. Kommissionen bör därmed kunna anslå en större del av sina resurser till individuell granskning av de viktigaste regionalstödsärendena, vilka systematiskt måste anmälas till kommissionen enligt de nya branschövergripande rambestämmelserna.

1. Förordningar på grundval av artikel 94 i fördraget

202. Det viktigaste lagstiftningsprojektet är det som rör utarbetandet av rådsförordningar med stöd av artikel 94 i fördraget. Kommissionen uppmuntrades tydligt att arbeta med sådana förordningar vid rådets (industri) möte den 14 november 1996, då rådet uppmanade kommissionen att lägga fram förslag i syfte att förbättra rättssäkerheten, förutsebarheten och samstämmigheten i dess beslut[95]. Kommissionen kunde lägga fram ett förslag till behörighetsgivande förordning för rådet redan i juli.

203. Syftet med det förslag till behörighetsgivande förordning som kommissionen har lagt fram för rådet är att under vissa förutsättningar kunna undanta vissa slag av övergripande stöd från anmälningsskyldigheten, om stöden a priori kan antas vara förenliga med den gemensamma marknaden eftersom de uppfyller vissa exakta och på förhand fastställda kriterier. Detta bör göra det möjligt att avlasta kommissionen från en stor administrativ börda med lågt mervärde och på så sätt låta den koncentrera sig på de ärenden som förtjänar större uppmärksamhet. Kommissionen avser dock inte att ge avkall på någon rätt eller skyldighet på området för kontroll av sådant statligt stöd som undantas från anmälningsskyldigheten. Medlemsstaterna måste bland annat föra ett register och i sina årliga rapporter redogöra för de beviljade stöd som har omfattats av undantaget. Kommissionen kommer

91 EGT C 279, 15.9.1997, s.1.
92 EGT C 283, 19.9.1997, s. 2.
93 EGT C 273, 9.9.1997, s. 3.
94 EGT C 281, 17.9.1997, s. 4.
95 Europaparlamentet har också uppmuntrat kommissionen i denna riktning, se punkt 26 i parlamentets resolution om kommissionens XXIV:e rapport om konkurrenspolitiken (EGT C 65, 4.3.1996, s. 90).

naturligtvis att granska klagomål med nödvändig brådska och de nationella domstolarna kan också anmodas att fastställa följderna av att förordningarna eventuellt tillämpas felaktigt.

204. I praktiken kommer förordningen att ge kommissionen behörighet att, efter att ha inhämtat yttrande från en rådgivande kommitté, anta särskilda förordningar som kommer att ha som syfte att under vissa förutsättningar undanta stöd från anmälningsskyldigheten, särskilt stöd som ingår i följande kategorier:
- Övergripande stöd till små och medelstora företag, till forskning och utveckling, till miljöskydd, till sysselsättning samt till utbildning.
- Regionala stödordningar som överensstämmer med de nationella kartor som på förhand har godkänts av kommissionen.
Förordningen kommer dessutom att ge en rättslig grund för regeln om stöd av mindre betydelse[96]. Rådet (industri) lämnade den 13 november 1997 ett principgodkännande av det förslag till förordning som kommissionen har lagt fram. Denna förordning bör alltså kunna antas 1998, sedan Europaparlamentets yttrande översänts till rådet.

205. Den procedurförordning som håller på att utarbetas kommer att utgöra en kodifiering i en enda rådsförordning av de olika procedurregler som nu finns på området för statligt stöd och den kommer således att öka öppenheten och rättssäkerheten. Den kommer att göra det möjligt att ge en fastare rättslig grund för nuvarande praxis, som till större delen har utvecklats av EG-domstolen eller av de praktiska regler som kommissionen själv har fastställt.

Kommissionens första utkast till förslag till procedurförordning lades fram för experter från medlemsstaterna vid det multilaterala mötet den 3 och 4 november. Kommissionens förslag bör översändas till rådet i början av 1998.

2. De nya riktlinjerna för regionalstöd

206. Den 16 december antog kommissionen nya riktlinjer för regionalstöd[97], vilka kommer att göra det möjligt att samla de kriterier som används för bedömningen av statligt stöd för regionala ändamål på ett ställe och att ersätta de nuvarande bestämmelserna, vilka är spridda i tiden och ibland olika, med en enda text. Riktlinjerna innehåller därför dels de inslag i de tidigare texterna som fortfarande kan användas, dels nya inslag som kommit till genom utvecklingen av kommissionens praxis med hänsyn tagen till den socioekonomiska situationen och påskyndandet av den ekonomiska integrationen inom Europeiska unionen. Kommissionen avser också att svara mot behoven av en effektivare kontroll av statligt stöd inom Europeiska unionen genom att i större utsträckning koncentrera sina ansträngningar till de regionala olikheterna i de minst gynnade regionerna. Dessa riktlinjer kommer också att göra det möjligt att från och med den 1 januari 2000 inrätta ett system för regionalstöd som är öppet och lika för alla medlemsstater och som bygger på att bestämmelserna i fördraget iakttas fullt ut. Vid multilaterala möten med experter från medlemsstaterna den 15 maj, den 23 maj och den 1 juli 1997 lade kommissionen fram fler utkast till riktlinjer.

207. Bland de nya inslag som har införts genom riktlinjerna är sänkningen av de tillåtna stödnivåerna för stora företag särskilt viktig. Sänkningen av stödnivåerna motsvarar en strävan att minska de snedvridningar av konkurrensen som stöden ger upphov till, samtidigt som ett krav på sammanhållning bibehålls. Denna åtgärd syftar också till att minska betydelsen av regionalstöd som potentiella incitament för utlokaliseringar. Förutom den allmänna sänkningen av stödnivåerna har kommissionen infört exakta regler för anpassning av de högsta tillåtna stödnivåerna allt efter de regionala problemens allvar och betydelse.

---

96 Se kommissionens meddelande om försumbart stöd (EGT C 68, 6.3.1996, s. 9).

97 Ännu ej offentliggjorda i EGT.

Nya regler om sysselsättningsstöd som är knutet till en investering har också införts, i syfte att göra det möjligt för medlemsstaterna att i större utsträckning stödja investeringar som innefattar en stor arbetsstyrka och att således bidra till målet om att öka sysselsättningen. Med hänsyn till den allt större betydelsen av tekniska framsteg har det även införts en möjlighet att inom vissa gränser finansiera vissa immateriella kostnader, för vilka investeringsstöd tidigare var uteslutet.

I en strävan att minska de negativa effekterna av utlokaliseringar som eventuellt får regionalstöd, fastställs i riktlinjerna att de investeringar och de arbetstillfällen som är föremål för stöd måste bibehållas under minst fem år[98].

208. Liksom tidigare kan de regioner vars bruttonationalprodukt (BNP) per invånare inte överskrider tröskelvärdet 75 % av gemenskapsgenomsnittet vara berättigade till undantag enligt artikel 92.3 a. Riktlinjerna innebär emellertid att metoden för att välja ut vilka regioner som omfattas av artikel 92.3 c ändras och i fortsättningen kommer att bestå av följande två steg:

- Kommissionen fastställer ett tak för den andel av befolkningen i Europeiska unionen som får täckas av undantagen enligt artikel 92.3 a och 92.3 c i fördraget och dess fördelning mellan medlemsstaterna.
- Medlemsstaterna skall anmäla vilken metod och vilka indikatorer de önskar använda för att fastställa vilka regioner som är stödberättigade samt en förteckning över de regioner de föreslår för undantag enligt artikel 92.3 c.

Genom att införa denna metod har kommissionen beaktat det dubbla krav som består i att säkerställa en striktare stödkontroll och att lämna medlemsstaterna en nödvändig flexibilitet för sin regionalpolitik. I detta sammanhang kommer riktlinjerna att göra det möjligt att ytterligare öka samstämmigheten med strukturfonderna tack vare att berättigande till stöd ur strukturfonderna är ett kompletterande kriterium för berättigande till nationellt stöd. Det föreskrivs också att giltigheten av de nationella stödkartorna (som för varje medlemsstat består av ett tak för stödens täckning uttryckt i en procentandel av befolkningen, regioner som är berättigade till regionalstöd och högsta stödnivåer för investerings- eller sysselsättningsstöd för varje stödberättigad region) skall samordnas med strukturfondernas. Frågan om att öka samstämmigheten mellan de nationella kartorna för de stödberättigande regionerna och de framtida kartorna för strukturfondernas regionala interventioner har för övrigt varit föremål för ett särskilt meddelande till medlemsstaterna[99].

Tak för regionalstödens täckning uttryckt i berörd befolkning

209. Samtidigt som kommissionen antog riktlinjerna fastställde den taket för regionalstödens täckning till 42,7 % av Europeiska unionens befolkning för perioden 2000–2006, vilket innebär en minskning av den nuvarande täckningen med fyra procentenheter. En fördelning av detta gemenskapstak mellan de regioner som omfattas av artikel 92.3 a och 92.3 c samt mellan de olika medlemsstaterna har också gjorts. Vid fördelningen beaktades de regionala skillnaderna i fråga om inkomst per invånare och arbetslöshet, i ett nationellt sammanhang och i ett gemenskapssammanhang. De olika nationella taken, vilka utgör den högsta gränsen för de regionalstöd som beviljas av medlemsstaterna under perioden 2000–2006, kommer eventuellt att ses över före utgången av 1998 för att senast tillgängliga statistik skall kunna beaktas.

---

98 Europaparlamentet underströk i detta sammanhang i sin resolution om omstrukturering och omlokalisering inom Europeiska unionen av den 13 november 1996 (EGT C 362, 2.12.1996, s. 147) i fråga om strukturfonderna "behovet av att de regionala och lokala myndigheterna tar på sig rollen att av inkommande investerare kräva mervärde och hållbara anknytningar till den befintliga ekonomin för att på så sätt säkerställa att omlokalisering i framtiden löper mindre risk att ske som snabb utlokalisering".

99 SEK(97) 2293 slutlig. Meddelande av den 16 december 1997 om regionalpolitiken och konkurrenspolitiken. Att öka deras koncentration och samstämmighet (ännu ej offentliggjort i EGT)

3. Branschövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt

210. Kommissionen antog den 16 december branschövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt[100]. De kommer att vara tillämpliga från och med den 1 september 1998 för en treårsperiod. När denna period har löpt ut kommer kommissionen att besluta att antingen förlänga, ändra eller upphäva dem. Målet med rambestämmelserna är att begränsa de ofta alltför höga beloppen av regionalstöd till förmån för stora investeringsprojekt. De utgör ett led i kommissionens vidare målsättning om att avskaffa de befintliga sektoriella reglerna på området för statligt stöd för att kunna följa en enhetlig metod i de viktiga ärendena om stöd som beviljas inom ramen för ordningar för regionalstöd, oavsett verksamhetssektor, förutom kol- och stålsektorn, som kommer att fortsätta att regleras av EKSG-fördraget fram till juli 2002. I de nya rambestämmelserna föreskrivs, avseende alla verksamhetssektorer som inte omfattas av sektoriella regler om statligt stöd, en generell skyldighet att i varje enskilt fall anmäla planerade stöd till stora projekt inom ramen för ordningar för regionalstöd om något av följande två kriterier är uppfyllda:
i) Projektet kostar totalt mer än 50 miljoner ecu[101] **och** för projektet ges stöd där stödnivån överstiger 50 % av gällande tillåtna stödtak **och** nyckeltalet per skapat eller bibehållet arbetstillfälle överstiger 40 000 ecu[102];
ii) Stödbeloppet överstiger 50 miljoner ecu.

För stora projekt enligt denna definition fastställs genom rambestämmelserna regler som syftar till att minska de eventuella snedvridningarna av konkurrensen genom att sänka stödtaket i förhållande till det högsta tillåtna stödtaket i den berörda regionen, enligt följande tre kriterier:
- Förhållandet kapital/arbete.
- Konkurrensnivån på den berörda marknaden.
- Påverkan på den regionala utvecklingen.

211. Dessa tre kriterier uttrycks som en koefficient vars värde varierar efter projektets art. För att erhålla det teoretiska stödtaket för tillåtet stöd till ett stort projekt multipliceras den högsta tillåtna stödnivån i regionen med de tre koefficienterna, så snart multiplikationen av de tre koefficienterna inte överstiger 1 i värde. Den riskerar i de flesta fall att vara lägre än 1, särskilt för kapitalintensiva projekt. I sådana fall kommer den tillåtna stödnivån för stora projekt att strikt vara lägre än det tillåtna stödtaket för den berörda regionen, vilket alltjämt gäller för alla projekt som inte uppfyller något av de ovannämnda kriterierna i) och ii).

212. Ett diskussionsdokument om utkastet till branschövergripande rambestämmelser var föremål för ett åsiktsutbyte mellan kommissionens enheter och experter från medlemsstaterna vid det multilaterala mötet den 15 januari och klarläggandet av rambestämmelserna har varit föremål för ett stort antal bilaterala möten.

4. Direktiv om insyn

213. Vid det multilaterala mötet den 1 juli lade kommissionen fram ett utkast till nytt direktiv om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag[103] . De föreslagna ändringarna är huvudsakligen motiverade av nödvändigheten att göra en redovisningsmässig åtskillnad mellan transaktioner som omfattas av en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och transaktioner som omfattas av den konkurrensutsatta sektorn. Denna åtskillnad bör bidra till att åskådliggöra eventuell

---

100 Ännu ej offentliggjorda i EGT.

101 Beloppet reducerat till 15 miljoner ecu för projekt inom textil- och beklädnadssektorn.

102 Beloppet reducerat till 30 000 ecu för projekt inom textil- och beklädnadssektorn.

103 Kommissionens direktiv 93/84/EEG av den 30 september 1993 om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag (EGT L 254, 12.10.1993).

förekomst av korssubventionering mellan de två verksamhetstyperna. Kommissionen bör anta direktivet 1998.

B - Stödbegreppet

214. Definitionen av stöd har avgörande betydelse för tillämpningen av reglerna om statligt stöd, eftersom endast åtgärder som omfattas av begreppet stöd i artikel 92.1 måste anmälas till kommissionen. För att skapa rättssäkerhet för stödmottagarna bör medlemsstaterna också anmäla åtgärder som kan utgöra stöd. Begreppet stöd i artikel 92.1 är lämpligt nog indelat i fyra separata kriterier som samtliga måste vara uppfyllda för att det skall vara fråga om statligt stöd. Dessa kriterier beskrivs nedan. Kommissionens beslut och EG-domstolens praxis har bidragit till att klargöra dessa kriterier. Utvecklingen under 1997 beskrivs nedan.

1. Fördelar som ges ett eller flera företag

215. Domstolen och kommissionen har konsekvent hävdat att fördelar som beviljas av offentliga myndigheter och som minskar de kostnader som normalt ingår i ett företags budget utgör statligt stöd[104] . I förstainstansrättens avgörande i målet "*La Poste*"[105] fastställdes kommissionens beslut, men förstainstansrätten ansåg till skillnad mot kommissionen att skatteeftergifterna till det franska offentligrättsliga företaget *La Poste* visserligen utgjorde statligt stöd men att de kunde omfattas av undantaget i artikel 90.2, eftersom de inte var större än vad som var nödvändigt för att säkerställa utförandet av de uppdrag av allmänt intresse som företaget fått i uppdrag att utföra. Förstainstansrätten bekräftade vidare att kommissionen har en vidsträckt beslutanderätt vid bedömningen enligt artikel 90.2 av de extra kostnaderna för offentliga tjänster, en beslutanderätt som kan jämföras med den som kommissionen utövar vid tillämpningen av artikel 92.3 i fördraget.

216. År 1997 tillämpade kommissionen principen om en privat investerare i en marknadsekonomi vid flera tillfällen. Detta instrument möjliggör för kommissionen att fastställa huruvida överföringar av statliga medel till statliga företag eller privata företag som delvis ägs av staten utgör statligt stöd. Så är fallet om en privat investerare som verkar enligt normala marknadsvillkor skulle ha tillhandahållit medlen enligt mindre fördelaktiga villkor eller inte alls.

217. Således kan statens förvärv av vissa av ett företags aktier till en högre kurs än marknadskursen utgöra stöd. Denna situation belystes bland annat i det negativa beslutet gentemot den franska statens förvärv av *Crédit Lyonnais* företagscertifikat, vilka innehades av *Thomson-SA*[106] . Kommissionen önskar i detta avseende en större öppenhet från medlemsstaternas sida i samband med transaktioner med kapitalet i företag som de äger.

218. Ärendet "*Technolease*" [107] är betecknande för hur komplexa stödåtgärder till vissa företag är. I det ärendet hade företaget *Philips* via ett av sina dotterbolag överlåtit know-how inom leasing till *Rabobank*. Denna överlåtelse gav *Philips* en realisationsvinst på 600 miljoner NLG och gav *Rabobank* möjlighet att sannolikt avskriva sitt förvärv snabbare än vad *Philips* hade kunnat göra. Avskrivningarnas varaktighet skiljer sig nämligen från en sektor till en annan. Genom att tillåta denna bokföringsmässiga överlåtelse förefaller det som att de nederländska skattemyndigheterna skulle ha kunnat ge de två företagen *Philips* och *Rabobank* möjlighet att minska sin respektive skatt. Eftersom de nederländska myndigheterna inte tillhandahöll mera exakta upplysningar inledde kommissionen i april ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget avseende denna åtgärd.

---

104 Se domstolens dom av den 26 september 1996 i mål C-241/94 Frankrike mot kommissionen, REG 1996, s. I-4551.

105 Förstainstansrättens dom av den 27 februari 1997 i mål T-106/95 Fédération Française des Sociétés d'Assurances m.fl. mot kommissionen, REG 1997, s. II-229.

106 Ärende C 62/96, stöd till förmån för Thomson SA - Thomson Multimédia (ännu ej offentliggjort i EGT).

107 Ärende C 28/97, f.d. NN 38/97, Technolease Philips-Rabobank (EGT C 338, 8.11.1997).

219. Den fördel som ges ett företag kan ha formen av en garanti från staten för en del av företagets skulder. Ett garantisystem som införs av staten men som helt finansieras genom bidrag från stödmottagaren utgör emellertid inte statligt stöd, eftersom det inte förbrukar några statliga medel. Kommissionen avslutade följaktligen det förfarande den hade inlett avseende ordningen "Regeling Bijzondere Financiering" [108] , vilken var öppen för alla livskraftiga företag, och drog slutsatsen att det inte var fråga om stöd, förutsatt att de nederländska myndigheterna åtog sig att anpassa garantiprovisionerna om ordningen skulle bli förlustbringande i framtiden. Enligt samma tänkande konstaterade kommissionen att det inte fanns något inslag av stöd i en garantiordning för små och medelstora företag[109] , vilken gynnade utvecklingen av riskkapital i Finland. Omvänt har kommissionen ansett att system för statliga garantier som inte är självfinansierande genom bidrag från stödmottagarna innehåller inslag av stöd.

Referensränta

220. Vid beräkningen av den finansiella fördel som är knuten till en stödåtgärd i fall som gäller avbetalningar eller lån med räntegarantier krävs att man fastställer en referensränta som tjänar till att räkna upp kapitalströmmarna. Kommissionen antog i juli de regler som den kommer att tillämpa framdeles för fastställande av referensräntan för varje land vid beräkningen av den finansiella fördelen av ett lån med räntegarantier eller ett bidrag som lämnas i flera på varandra följande delar[110] .

221. Referensräntan tillämpas i själva verket för att mäta bidragsekvivalenten av ett stöd som lämnas i flera delar och för att beräkna inslagen av stöd vid lån med räntegarantier. Den används också för att avgöra om ett stöd omfattas av regeln om stöd av mindre betydelse[111] . Den avgör också vilka räntesatser som är tillämpliga vid återbetalning av olagligt stöd[112] . Referensräntan anses återspegla genomsnittsnivån på gällande räntesatser i de olika medlemsstaterna för medel- och långfristiga lån (fem till tio år) som är förenade med normal säkerhet.

Tidigare var räntorna fastställda på grundval av definitioner som överenskommits bilateralt med varje medlemsstat. Denna metod ledde till att kommissionen antog olikartade definitioner av räntorna. För övrigt underrättades kommissionen om räntorna oregelbundet, vilket gjorde att uppdateringen av dem var svårhanterlig. Kommissionen beställde i detta sammanhang en oberoende undersökning om metoden för att fastställa de referensräntor som var tillämpliga på olika stödordningar inom unionen. Denna undersökning genomfördes genom en enkät vid fler än 70 banker i de femton medlemsstaterna. På grundval av denna enkät beslöt kommissionen att göra definitionerna av referensräntan enhetliga samt automatisera systemet för insamling och uppdatering av räntesatserna.

2. Medlens ursprung

222. Endast stöd som "ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är" kan utgöra statligt stöd enligt artikel 92.1. I många fall är det uppenbart att statliga medel används. Detta gäller t.ex. bidrag, kapitaltillskott, lån till låg ränta och befrielse från betalning av skatt[113] . I andra fall kan inslaget av statliga medel vara mera otydligt.

---

108 Ärende C 49/91, Regeling Bijzondere Financiering (EGT C 202, 2.7.1997).

109 Ärende N 124/97, garantiordning för riskkapital (EGT C 250, 15.8.1997).

110 Se meddelande från kommissionen om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta (EGT C 273, 9.9.1997, s. 3).

111 Se kommissionens meddelande om försumbart stöd (EGT C 68, 6.3.1996, s. 9).

112 Se EGT C 156, 22.6.1995.

113 Vad gäller befrielse från betalning av skatter och avgifter, se ärende C 7/97 (EGT C 192, 24.6.1997).

223. En typisk situation där kriteriet om statliga medel undersöks noggrant är när en medlemsstat ger ett visst företag fördelar direkt genom lagstiftning. Denna fråga uppkom i ärendet *PMU*, i vilket en formell granskning inleddes med avseende på stöd som Frankrike påstods ha beviljat kapplöpningssällskap[114] . En del av det påstådda stödet ansåg kommissionen inte utgöra statligt stöd. Den fördelen följde av lagstiftning som föreskrev en ökning av den andel som tillfaller kapplöpningssällskapen. Att ändra fördelningen av den inkomst som härrör från vadslagning mellan spelare och kapplöpningssällskapen till förmån för de senare innebar inte anslag av statliga medel. Det fanns således inte något inslag av statligt stöd.

224. En liknande situation uppstår när en medlemsstat avstår från att verkställa lagstiftning gentemot företag. Kommissionen beslutade att de spanska myndigheternas underlåtenhet att verkställa miljölagar i sig inte utgjorde statligt stöd i den mening som avses i artikel 92.1, eftersom den inte innebar en överföring av statliga medel[115] . Klagandens påstående om att det var fråga om statligt stöd eftersom den spanska staten skulle behöva täcka kostnader för miljöskador som var en följd av att företaget inte iakttog lagen avvisades följaktligen.

225. Kriteriet om statliga medel belyses ofta när stöd beviljas av ett företag som är kontrollerat av en medlemsstat. Detta var fallet i ärendet *Riedel-de Haën AG*, där kommissionen beslutade att inleda en formell granskning av stöd som beviljats av en tysk stiftelse[116] . Det rättsliga ändamålet med stiftelsen, som bildats enligt en federal lag, var att bevilja bidrag till miljöprojekt. Dess tillgångar härrörde från privatiseringen av ett tidigare statligt företag. Den tyska regeringen utsåg alla styrelseledamöterna och stiftelsen granskades av statens revisionsmyndighet. Kommissionen ansåg följaktligen att stiftelsen var ett statligt organ och att dess medel var statliga medel. Stöd som beviljades av stiftelsen utgjorde därmed statligt stöd.

226. Korssubventioneringar mellan reserverade och konkurrensutsatta verksamheter inom ett företag kan innefatta överföringar av statliga medel. I målet *La Poste* ansåg förstainstansrätten att möjligheten till sådana korssubventioneringar mellan *La Postes* reserverade posttjänster och dess försäkringstjänster var utesluten i den utsträckning stödet var lägre än de extra kostnader som uppkom till följd av utförandet av sådana tjänster av allmänt intresse som avses i artikel 90.2 och som anförtrotts *La Poste*[117] .

3. Kriteriet om vissa företag eller viss produktion

227. Kriteriet om vissa företag eller viss produktion är ofta det svåraste att fastställa. Kriteriet möjliggör en åtskillnad mellan allmänna åtgärder, vilka omfattas av harmoniseringsområdet, och särskilda åtgärder, som kan omfattas av artikel 92–94 i fördraget.

228. Kriteriet om vissa företag eller viss produktion är bland annat uppfyllt om skatteåtgärder eller åtgärder som avser uppbörd av sociala avgifter ger upphov till särbehandling av en eller flera verksamhetssektorer utan att denna särbehandling är motiverad av uppbördssystemets karaktär eller struktur. Kommissionen inledde därför ett formellt granskningsförfarande avseende paragraf 52.8 i den tyska lagen om inkomstskatt för 1996[118] . I denna paragraf föreskrivs minskningar av den beskattningsbara inkomsten för fysiska eller juridiska personer som investerar i företag i delstaterna i östra Tyskland eller i Västberlin. Eftersom denna åtgärd inte kunde motiveras av sin karaktär och inte heller av skattestrukturen i Tyskland, ansåg kommissionen att den innehöll inslag av stöd.

---

114 Ärende C 4/97 (EGT C 163, 30.05.1997).

115 Ärende NN 118/97, stöd till förmån för SNIACE SA (ännu ej offentliggjort).

116 Ärende C 63/97, f.d. NN 104/97, stöd till förmån för Riedel-de-Haën AG (EGT C 385, 12.12.1997).

117 Förstainstansrättens dom av den 27 februari 1997 i mål T-106/95 Fédération Française des Sociétés d'Assurances m.fl. mot kommissionen, REG 1997, s. II-229.

118 Ärende C 16/97, f.d. NN 9/96, paragraf 52.8 i den tyska lagen om inkomstskatt för 1996 (EGT C 172, 6.6.1997).

229. I ärendet *Maribel quater* beslutade kommissionen att en belgisk ordning för minskning av socialavgifterna för arbetsgivare som sysselsätter kroppsarbetare utgjorde en allmän åtgärd[119] . Ordningen var av allmän karaktär, tillämpades automatiskt och ansågs på förhand inte diskriminera mellan sektorer. Ordningen Maribel quater ersatte ordningen Maribel bis/ter[120] som inte ansågs vara en allmän åtgärd, eftersom en ytterligare minskning av socialavgifterna beviljades företag som är verksamma inom sektorer som är mest utsatta för internationell konkurrens.

4. Snedvridning av konkurrensen och påverkan av handeln mellan medlemsstaterna

230. För stöd som inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna gäller inte principen om oförenlighet med den gemensamma marknaden. Begreppet påverkan av handeln måste emellertid tolkas i enlighet med domstolens fasta rättspraxis. Det räcker att det stödmottagande företaget även delvis utövar en verksamhet som är föremål för betydande handel mellan medlemsstaterna för att detta villkor skall vara uppfyllt.

Kommissionen anser särskilt att stödåtgärder för att hjälpa företag att etablera sig i tredje land påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Företag inom gemenskapen konkurrerar med varandra om att etablera sina verksamheter utanför den gemensamma marknaden. Kommissionen anser även att stöd till direktinvesteringar i utlandet omfattas av tillämpningsområdet för artikel 92[121] . Om det med sådana åtgärder blir möjligt att främja den internationella etableringen av små och medelstora företag, vilka utan stöd inte hade kunnat etablera sina verksamheter, kan sådana åtgärder betraktas som förenliga med den gemensamma marknaden. Kommissionen är däremot striktare när det gäller internationaliseringsstöd till förmån för stora företag, vilka normalt själva bör bära kostnaden och risken för sin internationella etablering. Kommissionen har också beslutat att inleda ett formellt granskningsförfarande gentemot ett sådant stöd till förmån för det österrikiska företaget *LiftgmbH*[122] , eftersom detta företag redan hade etablerat sig starkt på flera kontinenter och dess konkurrenter inte fick stöd för att finansiera sin internationella etablering.

C - Granskning av stödens förenlighet med den gemensamma marknaden

231. Kommissionen har under 1997 bibehållit ett strikt tillvägagångssätt vid sin granskning av huruvida statliga stöd är förenliga med den gemensamma marknaden och har försökt att säkerställa en balans mellan å ena sidan respekten för ett konkurrenssystem som inte är snedvridet och å andra sidan vissa stöds bidrag till att uppnå målen för andra av gemenskapens politikområden. Vissa stöd, särskilt skattetekniska driftsstöd, kan leda till betydande snedvridningar av konkurrensen utan att i någon betydande utsträckning bidra till att uppfylla gemenskapens mål. Samtidigt med att Ekofinrådet den 1 december antog en uppförandekodex på området för direkt beskattning[123] åtog sig kommissionen att under 1998 anta riktlinjer för denna typ av stöd och att åter granska de skattesystem som är i kraft i medlemsstaterna.

På området för punktskatter på mineraloljor kan kommissionen för övrigt på begäran av medlemsstaterna föreslå för rådet att det antar undantag från åtgärderna för harmonisering av sådana skatter[124] . Till följd av ett beslut som nyligen fattades av rådet[125] , har kommissionen åtagit sig att åter granska de

---

119 Ärende N 132/97 (EGT C 201, 1.7.1997).
120 Ärende C 14/96 (EGT L 95, 10.4.1997).
121 Se bland annat punkt 224 i den XXIV:e rapporten om konkurrenspolitiken.
122 Ärende C 77/97, f.d. N 99/97, direktinvestering i utlandet för LiftgmbH (ännu ej offentliggjort).
123 Rådets resolution av den 1 december 1997.
124 Direktiv 92/81/EEG.
125 Rådets beslut av den 30 juni 1997, nr 97/425/EG (EGT L 182, 10.7.1997, s. 22).

undantag som kan ge upphov till problem och särskilt att säkerställa att undantagen är förenliga med konkurrensreglerna på området för statligt stöd.

232. Domstolens dom i målet *Siemens*[126] möjliggjorde ett klargörande av begreppet driftsstöd. Domstolen fastställde kommissionens argumentation, som hade bekräftats av förstainstansrätten, enligt vilken stöd som är avsett för marknadsföring av ett företags produkter, vilket till sin natur är en av företagets löpande verksamheter, inte kan betraktas som investeringsstöd utan måste likställas med driftsstöd. Driftsstöd betraktas i allmänhet som oförenligt med den gemensamma marknaden. Sådant stöd kan endast godkännas i undantagsfall, såsom

- när det kompenserar för merkostnader för transport i de mest avlägsna regionerna eller i regioner som är berättigade till undantag enligt artikel 92.3 c i fördraget och som har låg befolkningstäthet samt, i undantagsfall och under en begränsad tid, de regioner som är berättigade till undantag enligt artikel 92.3 a och som har särskilda handikapp[127] ,
- när det kompenserar för merkostnader knutna till miljöskydd på området för avfallshantering eller området för nedsättningar av så kallade miljöskatter[128] ,
- inom vissa sektorer såsom varvsindustrin, om stödet uppfyller mycket exakta regler eller trösklar.

1. Sektorstöd

1.1. Sektorer som är underkastade särskilda regler

1.1.1. Varvsindustrin

233. Kommissionen har fortsatt att tillämpa rådets sjunde direktiv strängt vid kontrollen av stöd till varvsindustrin. Detta direktiv är alltjämt i kraft eftersom OECD-överenskommelserna inte har börjat tillämpas på grund av att Förenta staterna inte har ratificerat dem. I december beslutade rådet på grundval av kommissionens förslag att förlänga det sjunde direktivet till och med den 31 december 1998, om OECD-överenskommelsen inte ratificeras och träder i kraft innan dess. Samtidigt har kommissionen lagt fram ett förslag om att ersätta det aktuella direktivet i det fall överenskommelsen slutligen ratificeras.

234. De viktigaste ärenden som har granskats är de som rör de stöd som är nödvändiga för att slutföra privatiseringsprogrammen i de statliga skeppsvarven i Spanien och varven *MTW* och *Volkswerft* i före detta Östtyskland. En del av dessa stöd har nödvändiggjort ett undantag från de gällande reglerna i form av en ad hoc-förordning från rådet[129] .

235. Stödmottagarna undergår en mycket sträng kontroll från kommissionens sida. De är bland annat underkastade regelbundna inspektioner på anläggningen och är skyldiga att lämna kvartalsvisa rapporter till kommissionen om genomförandet av omstruktureringsplanen. Kommissionen upptäckte särskilt att MTW:s produktion 1996 något överskred produktionsgränsen, vilken var fastställd till 100 000 ton. Vid godkännandet i juli 1997[130] av den första delen av omstruktureringsstödet krävde kommissionen som en kompensation en minskning av produktionen för år 1997 och en minskning av driftsstödet med 720 000 DEM.

---

126 Domstolens dom av den 15 maj 1997 i mål C-278/95 P, Siemens SA mot kommissionen, REG 1997, s. I-2507.

127 Se punkt 4.16 till 4.18 i riktlinjerna för statligt stöd för regionala ändamål.

128 Se punkt 3.4 i gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till skydd för miljön (EGT C 72, 10.3.1994).

129 Rådets förordning 1013/97.

130 Ärende N 31/97 och C 90/97 (EGT C 344, 14.11.1997).

1.1.2. Stålindustrin

236. De sjätte gemenskapsreglerna för statligt stöd till stålindustrin[131] trädde i kraft den 1 januari och är gällande till dess att EKSG-fördraget löper ut den 22 juli 2002. Enligt de nya gemenskapsreglerna är stöd endast tillåtet till forskning och utveckling, till miljöskydd, enligt i huvudsak samma regler som de som gäller för andra industrisektorer, samt till nedläggning. Ett nytt inslag i de sjätte gemenskapsreglerna är möjligheten att tillåta stöd även till delvis nedläggning, dock förenat med strikta regler för att undvika att stödet får effekter även på det ifrågavarande företagets kvarstående verksamheter och med större befogenheter för kommissionen att bekämpa olagligt stöd som inte anmälts. Under året fattade kommissionen två beslut genom vilka den inledde förfarandet med att anta ett beslut för att uppskjuta utbetalningen av statligt stöd till dess att ett godkännande föreligger, nämligen i ärendena *MCR Gesellschaft für metallurgisches Recycling*[132] och *ESF Feralpi GmbH*[133] . Kommissionen gjorde vidare inte några invändningar avseende regionen Valloniens förvärv av en minoritetsandel på 25 % i företaget *Clabecq*, eftersom regionen hade handlat som en privat investerare.

Kommissionen fortsatte sin övervakning av de åtta EKSG-ärenden som hade godkänts enligt artikel 95 i EKSG-fördraget.

1.1.3. Kolindustrin

237. Genom beslut nr 3632/93/EKSG[134] av den 28 december 1993 fastställs gemenskapsregler för statligt stöd till kolindustrin för perioden från och med 1994 till och med 2002.

238. Den 18 december 1996 bemyndigade kommissionen Förenade kungariket att bevilja finansiellt stöd för budgetåret 1997/98 uppgående till sammanlagt 500,7 miljoner ecu (347 miljoner GBP) samt ett ytterligare belopp på 29,5 miljoner ecu (24 miljoner GBP) för budgetåret 1996/97 för att täcka övertagna åtaganden[135].

239. Den 30 april 1997 bemyndigade kommissionen Förenade kungariket att bevilja finansiellt stöd i form av budgetmedel för budgetåret 1998/99, vilket skall utbetalas för perioden fram till dess att EKSG-fördraget löper ut i juli 2002. Stödet uppgår till 1 285,6 miljoner ecu (891 miljoner GBP) och skall täcka övertagna åtaganden[136].

240. Den 3 maj 1997 offentliggjorde kommissionen i Europeiska gemenskapernas officiella tidning[137] en formell underrättelse till Spanien angående bristande information avseende en anmälan om föreslaget kompletterande stöd för 1994, 1995 och 1996.

241. Den 23 augusti 1997 offentliggjorde kommissionen i Europeiska gemenskapernas officiella tidning en formell underrättelse till Tyskland angående den påstått oriktiga användningen av statligt stöd, till följd av ett klagomål som en brittisk antracittillverkare hade lämnat in i slutet av 1996[138].

---

131 Kommissionens beslut nr 2496/96/EKSG av den 18 december 1996 om gemenskapsregler för statligt stöd till stålindustrin (EGT L 338, 28.12.1996, s. 42).

132 Ärende C 85/97, f.d. N 301/97, miljöskydd till förmån för MCR Gesellschaft für metallurgisches Rcycling (ännu ej offentliggjort).

133 Ärende C 75/97, f.d. NN 108/97, stöd till förmån för ESF Feralpi GmbH (ännu ej offentliggjort).

134 EGT L 329, 30.12.1993, s. 12.

135 Beslut 97/376/EKSG (EGT L 158, 17.6.1997, s. 44).

136 Beslut 97/577/EKSG (EGT L 237, 28.8.1997, s. 13).

137 Meddelande 97/C137/06 (EGT C137, 3.5.1997, s. 6)

138 Meddelande 97/C258/02 (EGT C 258, 23.8.1997, s. 2).

1.1.4. Bilindustrin

a) Rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin

242. Kommissionen har infört nya rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin för perioden 1998–2000. Det är fråga om en förlängning av de rambestämmelser som sedan 1989 har avlöst varandra och de nya rambestämmelserna är anpassade efter konsekvenserna av de viktigaste ekonomiska och industriella tendenserna inom sektorn. Under 1996 gjorde kommissionen med hjälp av oberoende konsulter en grundlig undersökning av de då gällande rambestämmelserna för statligt stöd till bilindustrin. Resultaten visade att rambestämmelserna som helhet var effektiva men vissa justeringar rekommenderades, särskilt vad gällde anmälningströsklarna och vissa metoder för utförandet av kostnads- och intäktsanalysen.

243. Definitionen av sektorn enligt rambestämmelserna har utvidgats till att även omfatta primära leverantörer som producerar moduler eller undersystem om dessa tillverkas i tillverkarens egen fabrik eller i ett eller flera industriområden som är belägna inom en viss geografisk närhet. De nya rambestämmelserna föreskriver att enskilda ärenden skall anmälas om kostnaderna för projektet överstiger tröskelvärdet 50 miljoner ecu (jämfört med 17 miljoner ecu tidigare) eller om det föreslagna stödbeloppet uppgår till 5 miljoner ecu (inget tröskelvärde avseende stödbeloppet i de föregående rambestämmelserna). Vad gäller kostnads- och intäktsanalysen har tonvikten lagts vid att det otvetydigt skall visas att det finns behov av stöd. Vidare kan den jämförelseanläggning som gör det möjligt att bedöma de extra kostnaderna för en etablering i ett stödområde numera vara belägen inom EES men även i de central- och östeuropeiska länderna och i vissa fall till och med på en annan kontinent. Med beaktande av den sektoriella överkapaciteten har det införts en mekanism för att gradvis justera den stödnivå som kan godkännas.

244. Samtliga medlemsstater har slutligen meddelat att de godtar kommissionens förslag till lämplig åtgärd i form av rambestämmelserna. De träder i kraft den 1 januari 1998.

b) Domstolens dom i en talan som väckts av Spanien

245. Den 1 september 1995 väckte Spanien talan vid EG-domstolen med yrkande om ogiltigförklaring av kommissionens beslut om att förlänga rambestämmelserna för statligt stöd till bilindustrin för ett år med retroaktiv verkan från och med den 1 januari 1995. I sin dom av den 15 april 1997 konstaterade domstolen att kommissionen inte hade inhämtat samtliga medlemsstaters medgivande innan den fattade det beslut som Spaniens talan avsåg och att denna underlåtenhet utgjorde skäl att ogiltigförklara beslutet, även om den hängde samman med särskilda omständigheter.

Giltigheten av de rambestämmelser som har införts för perioden 1996–1997 har inte ifrågasatts.

c) Granskning av ärenden

246. År 1997 var 19 konkreta ärenden avseende bilsektorn föremål för beslut från kommissionen och det stödbelopp som har godkänts för samtliga eftersträvade mål uppgår till 276 miljoner ecu.

247. Ärendet *Volkswagen* (VW) *Sachsen* fick under året en positiv upplösning. I strid med ett beslut från kommissionen av den 26 juni 1996 betalade myndigheterna i den tyska delstaten Sachsen i juli 1996 ut stöd till VW för en investering på anläggningarna Mosel II och Chemnitz II uppgående till omkring 90 miljoner DEM, vilket utgjorde stöd som gick utöver det belopp som hade godkänts av kommissionen.

248. På begäran av kommissionen åtog sig Tyskland den 4 september 1996 att frysa betalningen av bidrag till VW till ett belopp som motsvarade det stödbelopp som olagligen hade utbetalats av Sachsen för att neutralisera effekterna av den transaktionen, i synnerhet de ekonomiska effekterna. Samma dag väckte kommissionen talan vid EG-domstolen avseende sakfrågan i ärendet men beslutade att avvakta med en begäran om provisoriskt avgörande så länge Bonn stod fast vid sitt åtagande.

249. I en skrivelse från november 1997 förklarade den tyska regeringen att den hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att iaktta kommissionens beslut av den 26 juni 1996 fullt ut. I huvudsak försäkrade de tyska myndigheterna att VW har återbetalat det belopp som olagligen hade utbetalats. Detta belopp finns nu på ett "klientmedelskonto" ("*Anderkonto*") som endast de tyska myndigheterna har behörighet att disponera över. Beloppet kommer under inga omständigheter att finansiera VW:s investeringar i Sachsen.

250. Denna positiva utgång av ärendet har föranlett kommissionen att besluta att avstå från att föra talan om överträdelse gentemot Tyskland vid EG-domstolen till följd av underlåtenheten att iaktta beslutet av den 26 juni 1996. Både Sachsen och VW har väckt talan mot kommissionen. Detta mål (som har förenats med en talan som väckts av Tyskland) är fortfarande under prövning i förstainstansrätten.

På det tekniska planet har kommissionen, efter att ha utfört kontroller på VW:s anläggningar i Sachsen, försäkrat sig om att VW iakttar de kapacitetsbegränsningar som kommissionen hade ålagt företaget i beslutet från juni 1996.

251. Kommissionen har godkänt vissa stöd med låg stödnivå inom bilsektorn utan att göra någon kostnads- och intäktsanalys. Den anser att en sådan analys inte är nödvändig om stödnivån är lägre än 10 % av den högsta tillåtna regionala nivån, eventuellt höjt genom en justering ("top-up"). Sålunda var en analys inte nödvändig i ärendena om stöd till *SOVAB*[139] i Frankrike, ett dotterbolag till *Renault*, och till *Mitsubishi Motors*[140] i Nederländerna.

1.1.5. Syntetfiberindustrin

252. Sedan 1977 har villkoren för att bevilja stöd till denna industri föreskrivits i gemenskapsregler, vars villkor och räckvidd har ändrats regelbundet. De nuvarande gemenskapsreglerna trädde i kraft den 1 april 1996 och har en giltighetstid på tre år[141].

253. Enligt gemenskapsreglerna krävs anmälan av alla förslag om att bevilja stöd, i alla former, och oberoende av huruvida kommissionen har godkänt ordningen i fråga (förutom om stödet uppfyller kriteriet om stöd av mindre betydelse), till syntetfiberproducenter för direkt stöd till

- extrudering/texturering av alla generiska typer av fibrer och garn baserade på polyester, polyamid, akryl eller polypropylen, oberoende av deras slutanvändning, eller

- polymerisering (inbegripet polykondensering), då den är integrerad med extrudering med avseende på de maskiner som används, eller

- varje biprocess som är förbunden med samtidig installation av kapacitet för extrudering/texturering av den potentiella stödmottagaren eller av något annat företag inom den grupp den tillhör och som, i den specifika affärsverksamheten i fråga, normalt är integrerade med sådan kapacitet med avseende på de maskiner som används.

---

139 Ärende N 683/97 (ännu ej offentliggjort i EGT).

140 Ärende N 149/97 (ännu ej offentliggjort i EGT).

141 Gemenskapsreglerna om stöd till syntetfiberindustrin (EGT C 94, 30.3.1996, s. 11).

254. De enda undantagen från anmälningskravet rör stöd till yrkesutbildning/omskolning som beviljas inom ramen för stödordningar som godkänts av kommissionen och stöd som beviljas inom ramen för stödordningar som godkänts av kommissionen och som antingen omfattas av gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till skydd för miljön eller av gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning och utveckling.

255. År 1997 fortsatte kommissionen att tillämpa gemenskapsreglerna vaksamt och att aktivt följa upp upplysningar om eventuella brott mot gemenskapsreglerna som den uppmärksammades på.

256. Kommissionen begränsade den stödnivå som kunde godkännas till den tyska tillverkaren av polyestergarn *Ernst Michalke GmbH* (ett dotterbolag till *Hoechst)* till 50 % av det stödtak som föreskrivs i de nuvarande gemenskapsreglerna. Stödet beviljades också på villkor att investeringen skulle äga rum parallellt med en betydande kapacitetsminskning på koncernnivå.

257. Kommissionen beslutade att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 om planerat stöd till en portugisisk tillverkare av snören och tågvirken, *CORDEX S.A.* Då företaget använde hela sin produktion av filamentgarn baserade på polypropylen internt för produktionen av företagets slutprodukter, som förs ut på marknaden, ansåg kommissionen att investeringen, genom att den bland annat bidrog till att öka företagets kapacitet, oavsett slutprodukternas marknadsmöjligheter skulle vara till skada för andra producenter av filamentgarn baserade på polypropylen vilka var tvungna att möta en ökad efterfrågan genom att öka sin kapacitet utan att få stöd.

1.1.6. Textil- och beklädnadssektorn

258. Beklädnadssektorn reglerades av riktlinjer från 1971, vilka ändrades 1977. Kommissionen anser till följd av en dom från EG-domstolen från 1995[142] att riktlinjerna inte längre är rättsligt giltiga, eftersom kommissionens skyldighet att granska befintliga stödordningar i samarbete med medlemsstaterna inte har iakttagits för textil- och beklädnadssektorn.

259. Med hänsyn till sektorns särskilda kännetecken uppgår dock, från och med ikraftträdandet av de branschövergripande rambestämmelserna, den tröskel från och med vilken ett enskilt stöd måste anmälas till 15 miljoner ecu i stället för 50 miljoner för övriga sektorer, om stödnivån överstiger 50 % av gällande tillåtna stödtak och nyckeltalet per skapat eller bibehållet arbetstillfälle överstiger 30 000 ecu[143].

1.1.7. Transportsektorn

260. Under 1997 fattade kommissionen 31 beslut om stöd till transportsektorn. Antalet ärenden som lett till beslut från kommissionen har således åter gått ner till 1994 års nivå, vilket utgör en minskning med nästan 40 % i förhållande till de toppar som noterades 1995 och 1996. Dessa siffror måste emellertid nyanseras med hänsyn till vilket transportmedel det är fråga om. Således kan det konstateras en ökning av antalet ärenden inom sjötransportsektorn. Kommissionen har bland annat antagit två negativa beslut som var förenade med krav om att olagligen utbetalade stöd skulle återkrävas.

261. Inom området för lufttransporter har kommissionen fortsatt sin undersökning av hur de statliga flygbolagen genomför sina omstruktureringsplaner genom att kontrollera om de villkor som uppställts i besluten om godkännande av stöd till omstrukturering av dessa företag iakttas, bland annat genom följande åtgärder:

---

142 Domstolens dom av den 29 juni 1995 i mål C-135/93, Spanien mot kommissionen, REG 1995, s. I-1673.

143 Se punkt IV-A-2 i denna rapport om de branschövergripande rambestämmelserna.

– Den 16 april 1997 beslutade kommissionen att inte göra invändningar mot ett kapitaltillskott till *Air France* på 1 miljard FRF, vilket utgjorde återstoden av den tredje och sista delen av ett stöd på sammanlagt 20 miljarder FRF som beviljats bolaget. Kommissionen anser att denna summa, som hittills har placerats på ett spärrat konto i enlighet med kommissionens beslut av den 24 juli 1996, kunde frigöras med hänsyn till att de villkor som hade uppställts i beslutet av den 27 juli 1994 hade iakttagits, till de franska myndigheternas åtaganden vad gäller i synnerhet bolagets avgiftspolitik inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, till de åtgärder som med kommissionens samtycke vidtagits angående flygplatserna Orly syd och Orly väst och till villkoren för sammanslagningen av Air France och Air France Europe.
– Samma dag godkände kommissionen en utbetalning till det portugisiska statliga flygbolaget *TAP* av den fjärde och sista delen av kapitalökningen på sammanlagt 180 miljarder PTE, ett stöd som ursprungligen hade godkänts genom beslut av den 6 juli 1994. I samband med godkännandet försäkrade sig kommissionen om att de villkor som hade uppställts i det beslutet hade uppfyllts och att omstruktureringsplanen för företaget i stort genomfördes i enlighet med det fastställda programmet. Kommissionen hävdade emellertid att det var nödvändigt att fortsätta de ansträngningar som inletts för att säkerställa företagets långsiktiga lönsamhet, bland annat genom att försöka nå uppgörelser med arbetsmarknadens parter och genom att öka vinstvolymen.
– Den 15 juli godkände kommissionen på vissa villkor utbetalningen av stöd uppgående till 2 750 miljarder ITL till *Alitalia* i form av kapitalanslag, vilket kunde frigöras i tre delar varav den första omedelbart och upp till ett belopp av 2 000 miljarder ITL. Detta stöd åtföljs av en omstruktureringsplan som syftar till att återställa företagets konkurrenskraft och lönsamhet på den nya avreglerade gemensamma marknaden. Kommissionen ansåg att stödet med hänsyn till omstruktureringsplanen och de åtaganden som de italienska myndigheterna hade gjort var i stånd att underlätta utvecklingen av lufttransportsektorn utan att påverka handeln i en utsträckning som strider mot det gemensamma intresset. Kommissionens godkännande är avhängigt av att vissa villkor iakttas, vilka syftar till att garantera bland annat att omstruktureringsplanen genomförs fullständigt, att företaget drivs enligt kommersiella principer, att det inte förekommer någon diskriminering till förmån för *Alitalia*, att erbjuden kapacitet begränsas, att "price leadership" inte förekommer, att *Alitalia* överlåter visst av sitt aktieinnehav i andra företag samt att stödet är genomblickbart och går att kontrollera. I november förde *Alitalia* talan vid förstainstansrätten mot kommissionens beslut och yrkade att det skulle ogiltigförklaras.

262. På området för sjötransport har kommissionen önskat att de nya riktlinjerna för statligt stöd till sjötransport även skall tillämpas på befintliga stödordningar inom rimliga tidsramar[144] . Kommissionen har därför till medlemsstaterna lämnat förslag till lämpliga åtgärder enligt artikel 93.1 för att få sådana ordningar att överensstämma med de nya riktlinjerna senast den 5 januari 1999.
Med de nya riktlinjerna införs ett antal ändringar och klargöranden i förhållande till de riktlinjer som kommissionen antog den 3 augusti 1989[145] , bland annat följande:
– Möjligheten att minska socialförsäkrings- och inkomstskattesatser för sjöfolk är förenad med villkoret om att det skall vara fråga om EG-sjöfolk ombord på fartyg som är registrerade i en medlemsstat. Ingen annan form av driftsstöd är tillåten. Kommissionen beslutade således den 17 december att inleda ett förfarande avseende en irländsk stödordning eftersom minskningen av lönekostnaderna inte var begränsad till endast de fartyg som seglade under gemenskapsflagg.
– De nya riktlinjerna är ett led i det restriktiva tillvägagångssätt som följs inom de övriga transportområdena vad gäller stöd för förnyande av flottan. Stöd är således inte tillåtet för köp av nya eller begagnade fartyg. I överensstämmelse med detta tillvägagångssätt inledde kommissionen den 21 oktober ett förfarande avseende en sardisk stödordning för köp av fartyg. Investeringsstöd som syftar till att uppgradera gemenskapsregistrerade fartyg till normer som sträcker sig längre än

144 EGT C 205, 5.7.1997, s. 5.
145 Meddelande om finansiella och skattemässiga åtgärder för gemenskapsregistrerade fartyg som bedriver sjöfartsverksamhet, SEK (89)921 slutlig.

de obligatoriska säkerhets- och miljönormerna kan emellertid godkännas, men endast i den utsträckning det är absolut nödvändigt för att täcka de extra kostnaderna för detta.

– Subventioner som är avsedda att kompensera för skyldigheter gentemot det allmänna och som uppfyller kriterierna i gemenskapens nya riktlinjer för statligt stöd till sjötransport betraktas inte som stöd och behöver alltså inte anmälas. Anmälningsskyldigheten skall däremot fortsätta att gälla för subventioner som inte uppfyller kriterierna i de nya riktlinjerna.

Också inom området för sjötransport fattade kommissionen den 21 oktober ett negativt beslut avseende stöd som regionen Sardinien hade betalat ut från 1988 till 1996 för köp, ombyggnad och reparation av fartyg avsedda för passagerar- och varutransport och ålade Italien att återkräva det stöd som olagligen hade utbetalats.

263. I kommissionens grönbok om hamnar och sjötransportens infrastruktur[146] , antagen den 10 december, konstaterar kommissionen att vissa åtgärder i samband med statens finansiering av hamnar och fastställande av hamnavgifter leder till ökande snedvridningar av konkurrensen. Enligt kommissionens nuvarande synsätt utgör statens finansiering av infrastruktur i princip en allmän åtgärd inom ekonomisk politik som inte omfattas av reglerna om statligt stöd, förutsatt att alla potentiella användare utan diskriminering har tillgång till infrastrukturen. Kommissionen kommer att överväga denna fråga inom ramen för ett meddelande om fastställande av avgifter för infrastruktur, vilket planeras för 1998.

264. På området för järnvägstransport godkände kommissionen den 19 november enligt artikel 92.3 c stöd som de brittiska myndigheterna hade betalat ut för försäljningen och omstruktureringen av *Railfreight Distribution*. Kommissionen ansåg att det var nödvändigt att omstruktureringsplanen gjorde det möjligt att åter göra företaget lönsamt och tog hänsyn till att stödet till stor del var avsett att kompensera de utestående avgifterna till *Eurotunnel* för användning av infrastruktur.

265. På området för vägtransport fattade kommissionen den 30 juli ett delvis negativt beslut avseende en icke anmäld stödordning i regionen Friuli-Venezia-Giulia och ålade Italien att dra in stödet och återkräva det stöd som olagligen hade betalats ut. Detta beslut är för närvarande föremål för en talan om ogiltigförklaring som väckts av Italien, den berörda regionen samt 117 vägtransportörer. Kommissionen har samtidigt väckt talan mot Italien avseende underlåtenheten att följa det slutliga negativa beslut som fattades 1993 och som avsåg skatteåtgärder för förvärv av bränsle för vägtransporter.

266. På området för kombinerad transport beslutade kommissionen den 20 januari att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 avseende en nederländsk stödordning som var avsedd att täcka de förluster som var knutna till startandet av pendelförbindelser i samarbete mellan olika transportformer till och från Nederländerna. Förfarandet inleddes med anledning av kommissionens tvivel om huruvida åtgärderna var förenliga med artikel 92.3 c.

Däremot godkände kommissionen den 22 oktober en förlängning för 1997–2001 av den nederländska stödordningen för utrustning för kombinerad transport, eftersom den ansåg att de planerade åtgärderna i betydande mån bidrog till att överföra en stor del av vägtrafiken till andra, mindre förorenande, transportmedel. Med hänsyn till att undantaget om vissa kombinerade transportstöd enligt artikel 3.1 e i förordning nr 1107/70 i dess lydelse enligt förordning nr 543/97 löpte ut den 31 december 1997, grundade kommissionen sitt positiva beslut för perioden 1997–2001 direkt på artikel 77 i fördraget.

267. På området för inlandssjöfart godkände kommissionen de åtgärder för stöd till den icke industriella inlandssjöfartsflottan som Tyskland och Frankrike hade vidtagit genom att förlänga befintliga stödordningar fram till och med utgången av 1999. Dessa åtgärder utgjorde följdåtgärder till processen för strukturella förbättringar inom inlandssjöfarten i enlighet med rådets förordning nr 1101/89, ändrad genom förordning nr 2254/96.

---

146 KOM(97) 678 slutlig.

Kommissionen godkände även ett stöd som de luxemburgska myndigheterna beviljat *Luxport* för förvärvet av utrustning för underhåll av containrar avsedda för transporter på inre vattenvägar. Detta är det första ärende där rådets förordning nr 2255/96 tillämpas. Den förordningen tillåter på vissa villkor till och med den 31 december 1999 investeringar i infrastruktur för terminaler på inre vattenvägar eller investeringar i fast och rörlig utrustning som är nödvändig för lastning och lossning till och från vattenvägar.

1.1.8. Jordbruk

268. Kommissionen antog i juli en ny version av gemenskapens riktlinjer för undsättnings- och omstruktureringsstöd till jordbruksföretag. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1998 för nya stöd.

Denna ändring innebär en väsentlig policyförändring. Hittills har kommissionen ansett att undsättnings- och omstruktureringsstöd är förenliga med den gemensamma marknaden om de uppfyller följande särskilda kriterier: de ekonomiska svårigheterna bör vara en följd av tidigare investeringar, svårigheterna bör förorsakas av yttre faktorer och det totala stödet till investeringen bör hållas under vissa stödtak. Medlemsstaterna hade tidigare alternativet att tillämpa de gemenskapsriktlinjer som gäller för alla sektorer[147].

De särskilda kriterierna för jordbrukssektorn har nu ersatts av kriterier av samma slag som de som används i samma riktlinjer, dvs. en motprestation till stödet krävs i överskottssektorerna och skall bestå av en oåterkallelig minskning eller nedläggning av kapaciteten (5–16 %). För att ta hänsyn till de särskilda förhållandena inom jordbrukssektorn kan kravet på oåterkallelig minskning eller nedläggning av produktionskapacitet när det gäller små jordbruksföretag (definierade som aktörer som har högst 10 arbetsenheter per år) anses ha uppfyllts på relevant marknadsnivå i stället för inom det berörda företaget.

Eftersom kommissionen erkänner de praktiska problem som är förknippade med en minskning av kapaciteten, kommer den att ge avkall på detta krav om stödet endast avser en liten del av produktionen, där den snedvridande effekten på handeln när den är som mest är mycket liten. Detta undantag kan tillämpas när den produktion som berörs av stöd under ett visst år inte överskrider 3 % (om åtgärderna är inriktade på vissa produkter eller producenter) eller 1,5 % (om åtgärderna är allmänna) av det totala årliga värdet på de berörda produkterna i en viss medlemsstat.

269. I början av 1996 offentliggjordes nya gemenskapsramar för statligt stöd till forskning och utveckling vilka avsåg alla sektorer, inbegripet jordbruk[148]. Därefter antog kommissionen en ändring av det dokumentet som förtydligar och omdefinierar kommissionens policy i fråga om sådant stöd inom jordbrukssektorn. Ändringen gjordes till följd av att gemenskapsramarna inte innehöll några bestämmelser om att forskning och utveckling som uppfyller villkoren i artikel 92.1 i fördraget skall beviljas stöd som överskrider 75 %. Denna begränsning på 75 % innebar ett restriktivare synsätt än det som tidigare hade tillämpats inom jordbrukssektorn. Efter det att ändringen har trätt i kraft den 1 februari 1998 kommer gemenskapsramarna att på fastställda villkor tillåta stöd på upp till 100 % inom jordbrukssektorn. Fyra villkor skall uppfyllas, nämligen att forskningen är av allmänt intresse för den berörda sektorn, att den offentliggörs, att intresserade parter ges likvärdiga möjligheter att använda forskningsresultaten och att den uppfyller villkoren i bilaga 2 till GATT-avtalet om jordbruk. Fall som inte uppfyller dessa villkor skall undersökas enligt övriga regler i gemenskapsramarna.

147 EGT C 368, 23.12.1994, s. 12.
148 EGT C 45, 17.2.1996, s. 5.

270. Kommissionen antog 1995 riktlinjer för statligt stöd i form av kortfristiga lån med lägre ränta på jordbruksområdet (driftskrediter)[149] . Det främsta syftet med dessa riktlinjer är att strama åt kommissionens hållning när det gäller dessa typer av driftsstöd. Enligt riktlinjerna erkänner kommissionen att särskilda förhållanden inom jordbrukssektorn kan ge nackdelar i form av högre räntesatser för kortfristiga lån än de som erbjuds andra sektorer inom näringslivet. Medlemsstaterna tillåts därför kompensera denna skillnad mellan olika sektorer, under förutsättning att de i förväg upplyser om vilken beräkningsmetod de tänker tillämpa och visar att ingen överkompensation sker.

Under 1997 lämnade flera medlemsstater (Italien, Portugal, Spanien) förslag till metoder för att beräkna denna nackdel. En ingående granskning av förslagen avslöjade att ett antal praktiska problem uppstått vid tillämpningen av riktlinjerna. För att lösa dessa problem skulle det i första hand ha krävts att tillämpningen av riktlinjerna hade uppskjutits för att göra det möjligt för kommissionen att noggrant undersöka alla konsekvenser av dessa problem men också att ett nytt meddelande[150] hade antagits som förtydligar hur punkt C i riktlinjerna skall tolkas. Kriterierna i riktlinjerna (som skall tolkas enligt de principer som fastställdes i det nya meddelandet) träder i kraft den 30 juni 1998.

1.1.9. Fiske

271. Riktlinjerna för granskning av statliga stöd inom fiskeri- och vattenbrukssektorn utgör en grund som har gjort det möjligt för kommissionen att bedöma både föreslagna stöd och stöd som funnits sedan 1985. Riktlinjerna har i stor utsträckning inspirerats av den gällande strukturregleringen, nämligen rådets förordning (EG) nr 3699/93 av den 21 december 1993 om kriterier och förfaranden för gemenskapens strukturstöd inom fiskeri- och vattenbrukssektorn och för beredning och avsättning av dess produkter.

272. Den senaste ändringen av dessa riktlinjer godkändes av kommissionen 1997. Det visade sig nödvändigt att göra en ny ändring i riktlinjerna för att anpassa dem till andan i den ovan nämnda, flera gånger ändrade förordningen och till andan i övriga gemenskapsramar om statligt stöd tillämpliga på fiskesektorn, som också de har ändrats eller nyligen genomförts. De viktigaste ändringarna som gjordes i riktlinjerna 1997 var följande: en bestämmelse infördes som preciserar att stöd för byggande av fiskefartyg avsedda för gemenskapens fiskeflottor får beviljas endast inom ramen för strukturella åtgärder och som förbjuder att stöd beviljas skeppsvarv för byggande av sådana fiskefartyg; bestämmelsen om stöd som finansieras med skatteliknande avgifter förtydligades; en bestämmelse infördes om stöd till förtidspensionering av fiskare och om beviljande av individuella engångsbelopp.

273. För övrigt har kommissionen strikt tillämpat principen om att förbjuda stöd som upprepade gånger beviljas för tillfälligt upphörande med fiskeverksamhet, om orsakerna till de tillfälliga avbrotten inte är exceptionella. Kommissionen undersökte alla godkända stödordningar som gäller tillfälligt upphörande med fiskeverksamhet och inledde ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget om ett stöd av denna typ, som anmäldes till kommissionen 1997.

1.2. Sektorer som inte omfattas av särskilda bestämmelser

1.2.1. Finansväsendet

274. Vid toppmötet i Amsterdam i juni antog regeringscheferna en deklaration om offentligrättsliga kreditinstitut i Tyskland. I deklarationen noteras kommissionens yttrande om att gemenskapens gällande konkurrensregler tillåter att offentligrättsliga kreditinstitut i Tyskland tillhandahåller tjänster av allmänt

149 EGT C 44, 16.2.1996, s. 2.

150 Kommissionens beslut av den 3 december 1997.

ekonomiskt intresse och att de kompenseras fullständigt för de merkostnader som är förknippade med tillhandahållandet av sådana tjänster.

275. Undantag från reglerna i fördraget kan inte beviljas genom en sådan deklaration. I denna framhävs således att sådana offentliga tjänster måste tillhandahållas inom ramen för gemenskapslagstiftningen. Det innebär framför allt att reglerna om statligt stöd och reglerna om eventuella undantag för "tjänster av allmänt ekonomiskt intresse" enligt artikel 90.2 i fördraget måste följas.

276. I ett tillägg uppmanade regeringscheferna kommissionen att undersöka eventuella tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inom banksektorn och underrätta Ekofin-rådet om resultaten av undersökningen. I detta syfte skickade kommissionen skrivelser till alla medlemsstater med begäran om relevant information. Det måste fastställas i vilken utsträckning offentliga tjänster verkligen förekommer inom området för finansiella tjänster och hur de enskilda medlemsstaterna ser till att sådana tjänster tillhandahålls. På grundval av resultaten av denna undersökning måste kommissionen avgöra hur rättvisa och lika villkor bäst skall kunna tillförsäkras alla kreditinstitut inom gemenskapen. Detta är ännu viktigare med tanke på den förestående monetära unionen.

277. Finansväsendet har varit föremål för ett stort antal undersökningar. Detta åskådliggör den omstrukturering av banksektorn som pågår i vissa medlemsstater. Kommissionen fortsätter att tillämpa de allmänna reglerna om statligt stöd på finansväsendet[151] , dock med beaktande av dess särdrag[152] . I synnerhet i de ärenden som berörs av riktlinjerna för stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter har kommissionen bemödat sig om att finna lämplig kompensation för att balansera de snedvridande effekterna på konkurrensen. I sitt slutliga beslut i ärendet *GAN*[153] , som fattades efter en förnyad undersökning av ärendet, godkände kommissionen alla redan beviljade eller planerade stöd på det villkoret att franska staten säljer koncernens bankdotterbolag (C.I.C.) och försäkringsgren, samt minskar den internationella verksamheten för *GAN assurances* med 50 %. I ärendet *Crédit Lyonnais*, som hade varit föremål för ett allmänt förfarande som inleddes när företaget beviljades ett undsättningsstöd 1996, håller kommissionen för närvarande på med en fördjupad undersökning av det nya stödprojektet och av den omstruktureringsplan som de franska myndigheterna översände i juli[154] .

278. Kommissionen är också uppmärksam på indirekt statligt stöd till vissa banker. Framför allt beslutade kommissionen att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 beträffande franska stödordningar för notariedepositioner och livret bleu-inlåning, av vilka den förra stödordningen sannolikt gynnar *Crédit agricole* och den senare *Crédit mutuel*. Till följd av ett klagomål inledde kommissionen dessutom ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget om den överföring av tillgångar som *Wohnungsbauförderungsanstalt* (WfA), ett organ för subventionerade bostäder, gjort till förmån för *Westdeutsche Landesbank* (WestLB)[155] . Enligt den information som getts av klaganden verkar det som om delstaten Nordrhein-Westfalen, som äger WfA, inte krävde någon motprestation av WestLB varken i form av aktieandelar eller i form av en rimlig ersättning för överföringen av äganderätten till fastighetsportföljen och att transaktionen huvudsakligen är avsedd att återställa WestLB:s solvens.

---

151 Se punkterna 210 och 211 i XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken.

152 Se punkt 197 i XXV:e rapporten om konkurrenspolitiken.

153 Ärendena C 19/97 och 20/97, åtgärder för omstrukturering av GAN-koncernen (ännu ej offentliggjorda).

154 Se punkt 211 i XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken.

155 Ärende C 64/97, f.d. N 175/95, stöd inom banksektorn till förmån för Westdeutsche Landesbank/Girozentrale (ännu ej offentliggjort).

1.2.2. Den audiovisuella sektorn

279. Den audiovisuella sektorn diskuterades mycket när toppmötet i Amsterdam förbereddes. Detta toppmöte gjorde det möjligt att inom ramen för ett särskilt protokoll slå fast de offentliga audiovisuella tjänsternas betydelse i unionen. Marknaden för TV-verksamhet ökade betydligt i slutet av årtiondet, delvis till följd av den digitala revolutionen. Privata operatörer har anfört klagomål beträffande finansieringen av de offentliga TV-kanalerna.

280. Vid mötet i Amsterdam erkändes i princip betydelsen av allmänna radio- och TV-utsändningar för unionens demokratiska och sociala behov, samt medlemsstaternas behörighet att fastställa räckvidden och finansieringen av allmänna radio- och TV-utsändningar. Denna behörighet måste medlemsstaterna dock enligt protokollet utöva genom att fullständigt följa gemenskapens regler, framför allt proportionalitetsprincipen vad gäller finansieringen av offentliga radio- och TV-bolag.

281. Kommissionen började definiera sin allmänna policy beträffande sektorn för radio- och TV-utsändningar enligt detta synsätt med beaktande av behovet av att tillgodose syften av allmänt intresse, såsom mångfald, och att erbjuda lika marknadsvillkor så att både offentliga och privata operatörer fullt ut kan tillvarata de möjligheter den nya tekniken erbjuder.

282. I ärendet *Société Française de Production*[156], tillämpade kommissionen riktlinjerna för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter och tvekade inte att i februari, trots bristfällig information, inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget, om omstruktureringsstöd till ett belopp av 2 500 miljoner franska franc.

283. Vad gäller främjandet av kultur utnyttjade kommissionen artikel 92.3 d, som infördes genom Maastricht-fördraget, till att godkänna en stödordning för att främja den irländska filmindustrin[157].

1.2.3. Postsektorn

284. Såsom anges ovan[158] bekräftas i kommissionens meddelande av den 16 december 1997 om posttjänster återigen tillämpligheten av artiklarna 92 och 93 i fördraget på posttjänster, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 90.2 i fördraget, och det påminns om att konkurrensen inte får snedvridas av korssubventioner mellan posttjänster som tillhandahålls med stöd av monopolrättigheter och posttjänster som tillhandahålls på en konkurrensutsatt marknad.
I detta sammanhang beslutade kommissionen att det franska postverkets (*La Poste)* kommersiella och logistiska hjälp till dotterbolaget *Chronopost* och övriga ekonomiska transaktioner mellan dessa två företag inte är statligt stöd enligt artikel 92 i fördraget, om företagen bedriver sin verksamhet på normala marknadsvillkor[159].

1.2.4. Energisektorn

285. Kommissionen tar emot allt fler ärenden inom energiområdet. De handlar för närvarande huvudsakligen om att utveckla förnybara energikällor, som på grund av sin fortfarande olönsamma kostnadsnivå nödvändiggör statligt stöd. År 1997 godkände kommissionen först en stödordning i Tyrolen för att främja användningen av biomassa som källa för värme eller el. Kommissionen godkände också en motsvarande stödordning i Bayern. Den gjorde inte heller några invändningar mot en

156 Ärende C 13/97 (f.d. NN 12/97), stöd till SFP:s fortlevnad (EGT C 126, 23.4.1997).

157 Ärende N 32/97, Ordning för produktionslån till filminstitut finansierad enligt programmet för industriutveckling (ännu ej offentliggjort).

158 Se del II: Monopol och monopolrättigheter: artiklarna 37 och 90 i fördraget.

159 Se också punkt IV-B-1 i denna rapport beträffande inslaget av stöd i kompensationer som offentliga myndigheter beviljar för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

stödordning i Niedersachsen till förmån för såväl privatpersoner som företag. Genom stödordningen beviljas räntestödda lån för installation av av solpaneler och enheter för produktion av värme och/eller el av biomassa. Kommissionen godkände också en stödordning för investeringar i Baden-Württemberg, öppen för offentliga organ och företag, för användning av träflis vid värmeproduktion. Vad gäller forskning på energiområdet beslutade kommissionen att inte göra invändningar mot det fjärde programmet för energiforskning i Tyskland, som har till syfte att på sikt minska de klimat- och miljöproblem som förorsakas av energianvändning. Den viktigaste ordningen för investeringsstöd som kommissionen har godkänt är den som genomfördes av den svenska regeringen till följd av stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck. Budgeten för stödordningen uppgår till minst 105 miljoner ecu i fem år för att kompensera förlusten av kapacitet för elproduktion, till förmån för förnybara energikällor. Kommissionen godkände stödordningen efter att ha bekräftat att stödnivåerna och stödbeloppen för de stödberättigande kostnaderna var förenliga med bestämmelserna i gemenskapens riktlinjer om statligt stöd till miljöskydd[160] .

286. Den skyldighet som ålagts distributörerna att köpa el producerad med hjälp av förnybara energikällor till minimipriser utgör statligt stöd. Även om staten inte direkt använder budgetmedel för att stödja de producenter som använder förnybara energikällor, leder denna skyldighet till ett obligatoriskt avdrag från distributörernas intäkter. Detta avdrag överförs direkt till de producenter som använder förnybara energikällor[161] . Kommissionen ansåg i sitt beslut från 1990 i ärendet *Stromeinspeisungsgesetz*[162] att den skyldighet att köpa till ett på förhand fastställt pris som ålades distributörerna kunde utgöra statligt stöd. Kommissionen bekräftade denna ståndpunkt i sitt beslut angående den skyldighet som Danmark ålade offentliga distributionsföretag att köpa el producerad genom kraftvärmeproduktion[163] till ett pris som motsvarade produktionskostnaden för denna el.

2. Horisontellt stöd

2.1. Forskning och utveckling

287. Kommissionen fortsatte att strikt tillämpa gemenskapsramarna för statligt stöd till forskning och utveckling[164] . Kommissionen inledde 1996 förfaranden enligt artikel 93.2 i fördraget mot ett flertal FoU-projekt, som gällde utvecklande av ett läkemedel mot fetma (*Hoffmann-La Roche*), bärbara datorer (*Olivetti*), halvledare med hög kapacitet (*SGS-Thomson*) och halvledare för multimediatillämpningar (*Philips Semiconductors*) samt digitala kopieringsapparater (*Océ*)[165] .

288. Kommissionen tvivlade i dessa ärenden på om det var fråga om produktutveckling före introduktion på marknaden och på stödets stimulerande effekt. I ärendet *Hoffmann-La Roche* fattade kommissionen ett negativt beslut om den del av stödet som avsatts för forskning och utveckling, eftersom det forskningsskede som berördes av stödet låg alltför nära marknadsföringen av läkemedlet. För övrigt är denna forskningsverksamhet om inte den huvudsakliga verksamheten, så åtminstone en viktig verksamhet för detta läkemedelsföretag. Det kunde inte heller bevisas att det föreslagna stödet skulle ha haft en stimulerande effekt, dvs. att det skulle ha fått företaget att bedriva mer omfattande och effektiv forskning än det hade bedrivit utan stöd.
I ärendena *Olivetti* och *SGS-Thomson* föredrog de italienska myndigheterna att under året ta tillbaka sin anmälan och de avstod från sina stödprojekt. Kommissionen undersöker däremot fortfarande ärendena *Philips Semiconductors* och *Océ*.

---

160 EGT C 72, 10.3.1994.
161 Se också punkt IV.C.2.3 i denna rapport.
162 Se framför allt punkt 219 i XX:e rapporten om konkurrenspolitiken.
163 Ärende N 305/96, åtgärder till förmån för centralenheter för elproduktion (ännu ej offentliggjort i EGT).
164 EGT C 45, 17.2.1996, s. 5.
165 Se punkt 215 i XXVI:e rapporten om konkurrenspolitiken..

289. Bortsett från det formella förfarande som kommissionen inledde i december om ett stödprojekt till förmån för *Siemens Bauelemente OHG* för tillverkning av halvledare med stor kapacitet, har det i de ärenden om stöd till forskning och utveckling som behandlats av kommissionen (omkring 120 under år 1997) inte förekommit några särskilda svårigheter.

2.2. Sysselsättning och utveckling

290. Sysselsättningen är kommissionens största bekymmer under en tid då medlemsstaterna, med några få undantag, lider av en aldrig tidigare skådad arbetslöshet. Det blir allt svårare att få den allmänna opinionen att delta i eftersträvandet av Europeiska unionens mål så länge inga effektiva åtgärder vidtas för att avskaffa den strukturella arbetslösheten i Europa. Det bör dock understrykas att de sysselsättningsstöd som medlemsstaterna ibland tillgriper för att förbättra sysselsättningen ofta är ett olämpligt redskap i detta hänseende. Dessutom finns det en risk för att dessa stöd flyttar problemen till andra medlemsstater. Syftet med en kontroll av stöden är framför allt att undvika denna effekt, som på sikt påverkar den europeiska industrins konkurrenskraft och därmed sysselsättningen. Kommissionen kommer således att se till att sysselsättningsstöden inte beviljas i strid med gemenskapens mål.

291. Efter Europeiska rådets extraordinära möte om sysselsättning, som hölls den 20 och 21 november i Luxemburg, antog de 15 medlemsstaterna "riktlinjer" för att främja sysselsättningen inom unionen. Framför allt rekommenderas det i artikel 27 i riktlinjerna inom området för konkurrensregler om statligt stöd att man koncentrerar sig på de stödordningar som främjar ekonomisk effektivitet och sysselsättning utan att ha någon snedvridande effekt på konkurrensen.

292. Ett av de redskap som medlemsstaterna använder i kampen mot arbetslöshet är att minska arbetskraftskostnaderna. För att klargöra under vilka omständigheter sådana åtgärder omfattas av stödreglerna, offentliggjorde kommissionen i januari ett tillkännagivande om kontroll av statligt stöd och sänkning av arbetskraftskostnaderna[166] . I tillkännagivandet preciserar kommissionen den skillnad den gör mellan dels allmänna åtgärder för att sänka arbetskraftskostnaderna, dels sektoriella åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för artikel 92 i fördraget. Allmänna åtgärder utgör inte statligt stöd, medan sektoriella åtgärder bör betraktas som stöd[167] . Kommissionen anmodar medlemsstaterna att i allmänhet välja en minskning av arbetskraftskostnaderna genom allmänna åtgärder i stället för genom stöd. Som exempel kan nämnas att kommissionen betraktade det belgiska projektet "Maribel quater"[168] som en allmän åtgärd, eftersom det anpassar socialavgifterna inom alla sektorer i förhållande till kroppsarbetarnas andel av det totala antalet anställda vid företaget. Detta är en objektiv och genomblickbar parameter, som inte diskriminerar mellan olika företag eller sektorer. Däremot ansågs det att den franska planen för stöd till textilindustrin, som minskar arbetskraftskostnaderna i en särskild sektor på bekostnad av andra verksamhetssektorer, utgjorde statligt stöd. Eftersom stödet hade karaktären av driftsstöd, beslutade kommissionen att det var oförenligt med den gemensamma marknaden och måste återbetalas[169] .

293. Kommissionen är medveten om den mycket viktiga roll som utbildningen av de anställda spelar för att sysselsättningen och konkurrenskraften skall kunna upprätthållas i unionen. Kommissionen anmodar således företagen och medlemsstaterna att investera i utbildning. När de åtgärder en medlemsstat vidtar har formen av statliga stöd, bör dock kommissionen se till att stöden inte snedvrider

166 Kommissionens tillkännagivande om kontroll av statligt stöd och sänkning av arbetskraftskostnaderna (EGT C 1, 3.1.1997, s. 10).

167 I de riktlinjer för sysselsättningsstöd som kommissionen antog 1995 (EGT C 334, 12.12.1995, s. 4) fastställs de kriterier som kommissionen använder för att bedöma sysselsättningsstödens förenlighet med den gemensamma marknaden.

168 Ärende N 132/97, stödordning för att minska socialavgifterna för arbetsgivare som sysselsätter kroppsarbetare [Maribel quater] (EGT C 201, 1.7.1997).

169 Ärende C 18/96, försök med att sänka de sociala kostnaderna inom textil- och skosektorn (ännu ej offentliggjort i EGT).

konkurrensen på ett otillbörligt sätt, även om den i sig förhåller sig positiv till utbildning. För att klargöra under vilka omständigheter statliga åtgärder för stöd till utbildning kan anses förenliga med den gemensamma marknaden, har kommissionen mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits utarbetat ett första utkast till rambestämmelser för stöd till utbildning.

294. Utkastet till rambestämmelser presenterades för sakkunniga från medlemsstaterna vid det multilaterala mötet den 4 november. Kommissionen hoppas kunna anta riktlinjerna under 1998, efter att ha samrått med de sakkunniga från medlemsstaterna en gång till i början av året.

2.3. Miljöskydd

295. Miljöskyddet är ett av kommissionens skötebarn. Den har godtagit ett antal stödordningar med syfte att skydda miljön.

296. Vid det multilaterala mötet den 15 januari var man enig om att gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till skydd av miljön[170] var effektiva. De började tillämpas i början av 1994 och kommissionen hade till uppgift att utvärdera dem före utgången av 1996. Man kom överens om att riktlinjerna skulle fortsätta att gälla till och med 1999 som tidigare planerat. Det betänkande som utarbetades vid det multilaterala mötet gjorde det möjligt att närmare fastställa vilka typer av investeringar som berättigar till stöd för miljöskydd.

297. År 1997 klargjorde kommissionen vissa delar av rambestämmelserna om miljöskydd, framför allt vad gäller driftsstöd. I princip godkänner kommissionen inte driftsstöd som befriar företagen från en del av de kostnader som uppstår till följd av den nedsmutsning eller de miljöolägenheter deras verksamhet förorsakar. I rambestämmelserna föreskrivs dock ett undantag från denna allmänna regel i noggrant fastställda fall, om vissa kriterier som räknas upp i rambestämmelserna är uppfyllda. Erfarenheterna hittills har visat att driftsstöd till förmån för förnybara energikällor, som enligt rambestämmelserna bedöms enligt sina egna förtjänster, inte bör gälla mer än 5–6 år, om ingen successiv minskning av stödet har säkerställts.

298. Kommissionen godkände med stöd av gemenskapens riktlinjer om statligt stöd till miljöskydd en stödordning för kraftvärmeproduktion i Danmark. I stödordningen föreskrivs en skyldighet för eldistributionsföretagen att köpa el som producerats i 15 anläggningar för kraftvärmeproduktion, om kostnaderna för kraftvärmeproduktionen överskrider marknadspriserna. Dessa stödåtgärder är tidsbegränsade (till och med 2006), degressiva och sporrar företagen att fortsätta med sin verksamhet på en elmarknad som håller på att avregleras. När kommissionen godkände stödordningen åtog den sig att tillämpa samma tillvägagångssätt på liknande stödprojekt som eventuellt anmäls i framtiden.

2.4. Små och medelstora företag

299. Efter det att gemenskapens definition av små och medelstora företag offentliggjorts[171] och denna definition införts i de nya riktlinjerna för statligt stöd till små och medelstora företag[172] uppmanade kommissionen genom en skrivelse av den 15 januari 1997 medlemsstaterna att göra sina stödordningar till förmån för små och medelstora företag förenliga med gemenskapsdefinitionen. I slutet av 1997 hade de flesta medlemsstaterna gjort sina olika stödordningar till förmån för små och medelstora företag förenliga med den nya gemenskapsdefinitionen.

---

170 EGT C 72, 10.3.1994.

171 Kommissionens rekommendation av den 3 april 1996 om definitionen på små och medelstora företag (EGT L 107, 30.4.1996, s. 4).

172 Gemenskapens riktlinjer om statligt stöd till små och medelstora företag (EGT C 213, 23.7.1996, s. 4).

2.5. Undsättnings- och omstruktureringsstöd

300. Den ökande betydelsen av denna typ av stöd oroar kommissionen, med beaktande av hur utvecklad den gemensamma marknaden är. Kommissionens femte rapport om statligt stöd i unionen[173] för perioden 1992–1994 visade att antalet ad hoc-stöd hade ökat betydligt. Dessa utgjordes huvudsakligen av stöd till omstrukturering av företag i svårigheter. Kommissionen åtog sig inom ramen för den handlingsplan för den inre marknaden[174] som den lade fram för Europeiska rådet i Amsterdam att skärpa bestämmelserna i riktlinjerna om statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. Vissa ändringar som bekräftar vissa principer eller preciserar vissa punkter, bland annat tillämpningen av principen om att stöd beviljas endast en gång (one time, last time)[175] lades fram vid det multitalerala mötet den 4 november för sakkunniga från medlemsstaterna inom området för statligt stöd.

301. Kommissionen fäster stor vikt vid nödvändigheten av motprestationer för att kompensera för de konkurrenssnedvridande effekter som orsakas av stöd till omstrukturering, framför allt när företaget i fråga är verksamt på en marknad med överkapacitet. Kommissionen rekommenderar att motprestationerna är lika betydande som de konkurrenssnedvridande effekterna. Kommissionen kommer som tidigare att vara mindre strikt när det gäller kravet på motprestationer i fråga om stöd till omstrukturering som beviljas små och medelstora företag, om dessa har endast en liten marknadsandel eller i all synnerhet om de är belägna i stödområden.

302. Om en medlemsstat åtar sig att privatisera ett offentligt företag som den omstrukturerar med hjälp av stöd, tar kommissionen hänsyn till ett sådant åtagande i sitt beslut, dels för att åtagandet kan vara en ytterligare garanti för att företagets lönsamhet återställs snabbt, dels för att en privatisering genom ovillkorlig anbudsinfordran gör det möjligt att avlägsna de konkurrenssnedvridande effekterna[176] . Bland annat i sitt beslut om GAN-koncernen ställde kommissionen som villkor för sitt godkännande att den franska staten åtar sig att avyttra GAN-koncernen och dess bankdotterbolag CIC, antingen tillsammans eller separat.

2.6. Exportstöd

303. Enligt fast rättspraxis[177] är stöd för export av varor eller tjänster till länder inom unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i allmänhet oförenligt med den gemensamma marknaden. Med exportstöd avser kommissionen i synnerhet allt stöd som gäller varumängder och omsättning förknippad med försäljning till utlandet.

304. Kommissionen antog den 18 juni ett meddelande om kortfristig exportkreditförsäkring, tillämplig från och med den 1 januari 1998 för en femårsperiod. Kommissionen har hittills avhållit sig från att kontrollera stöd till exportkrediter och försäkringar för exportkrediter, men rådets arbetsgrupp för exportkrediter drog slutsatser som visade att det är nödvändigt att kommissionen vidtar åtgärder vad gäller statligt stöd. Det visade sig att exportkrediterna hade en snedvridande effekt på konkurrensen på två nivåer:

---

173 KOM(97) 170 slutlig, 16.4.1997.

174 KOM(97) 184 slutlig, 6.5.1997.

175 I sin dom av den 5 november 1997 i mål T-149-95, Ducros mot kommissionen, ännu ej offentliggjord, bedömde förstainstansrätten att tolkningen av de gällande riktlinjerna och framför allt punkt 3.2.2.A i dessa inte gör det möjligt att dra slutsatsen att omstruktureringsstöd som beviljats flera gånger är oförenligt med den gemensamma marknaden. Principen om att stöd beviljas en enda gång, sådan den anses vara för närvarande, är således enligt förstainstansrätten endast vägledande och inte tvingande (se punkt 66 i domen).

176 Den sistnämnda punkten bekräftades i ovan nämnda dom som avkunnades av förstainstansrätten (se punkt 68 i domen).

177 Se framför allt EG-domstolens dom av den 10 december 1969 i de förenade målen 6/69 och 11/69, Frankrike mot kommissionen, REG 1969, s. 523.

- Mellan exportörer i olika medlemsstater för handeln inom och utanför gemenskapen.
- Mellan exportkreditförsäkringsföretag som erbjuder skydd för handeln mellan medlemsstaterna och vissa tredje länder. I detta hänseende har dessa stödordningar underblåst motsättningen mellan offentliga eller offentligt understödda exportkreditförsäkringsföretag å ena sidan och privata exportkreditförsäkringsföretag å andra sidan.

305. I meddelandet identifieras också de marknadsrisker som kan försäkras och på vilka konkurrensreglerna bör tillämpas. Som en lämplig åtgärd anmodas medlemsstaterna således att inom ett år från och med offentliggörandet av detta tillkännagivande upphöra med att stödja sådana exportkreditförsäkringar. Om offentliga eller offentligt understödda exportkreditförsäkringsföretag är verksamma inom denna sektor, bör de i sin bokföring särskilja den verksamhet som omfattas av meddelandet från den verksamhet som inte gör det.

3. Regionalstöd

306. Kommissionen har slutfört sitt arbete för att kodifiera reglerna och säkerställa att medlemsstaterna behandlas lika i fråga om statligt stöd. Kommissionen har i nyare rättspraxis fått stöd för sin önskan att kontrollera de sektoriella effekterna av allt regionalstöd av en viss omfattning[178] . I sin dom i målet *Pyrsa* av den 14 januari 1997[179] påminde EG-domstolen om att fastän ett stödmottagande företag ligger i en region som avses i artikel 92.3 a, får det inte hindra kommissionen från att beakta stödets effekter på den berörda marknaden. Det faktum att det villkor som ingår i punkt c i samma stycke och som föreskriver att ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden när det inte "påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset" saknas i artikel 92.3 a innebär inte att stödets effekter på den berörda marknaden eller de berörda marknaderna inte skall beaktas, eftersom förenligheten med den gemensamma marknaden bör undersökas i ett gemenskapssammanhang.

Kommissionen kommer att ha tillfälle att precisera ett viktigt kriterium för berättigande till regionalstöd i fråga om en stödordning för främjande av distansarbete för anställda i vissa stödområden i Tyskland. Eftersom kommissionen tvivlar starkt på att berättigandet till eventuella regionalstöd kan avgöras av arbetsgivarens etableringsort i stället för av distansarbetarens bosättningsort, har kommissionen inlett ett formellt undersökningsförfarande om detta projekt.

3.1. Godkännande av nya stödkartor

307. Kommissionen fortsatte med översynen av kartorna över de regioner som är berättigade till regionalstöd och av motsvarande stödnivåer. Nya regionalstödskartor godkändes för Italien (gäller endast regioner enligt artikel 92.3 c), Danmark och Finland för 1997–1999. I samtliga fall har den andel av befolkningen som omfattas av regionalstöd förblivit ungefär densamma, i överensstämmelse med kommissionens policy att inte öka regionalstödets omfattning.

3.2. De nya tyska delstaterna

308. Åtgärderna till stöd för företag i de nya tyska delstaterna består i huvudsak av investeringsstöd som omfattas av reglerna om regionalstöd å ena sidan och stöd till omstrukturering å andra sidan. Vid bedömningen av omstruktureringsstöden beaktas dock regionala särdrag som härrör från de svårigheter som orsakas av övergången från en planekonomi till en marknadsekonomi. De beslut som kommissionen fattade 1997 i fråga om företag under omstrukturering i f.d. DDR visade i alla händelser att gemenskapsreglerna om statligt stöd är tillämpliga också på de nya tyska delstaterna. Kommissionen inledde ett förfarande enligt artikel 93.2 om 20 stödprojekt beträffande vilka den hyste allvarliga tvivel

178 Se punkt IV-A-1.2. i denna rapport, som handlar om de branschövergripande rambestämmelserna.

179 EG-domstolens dom av den 14 januari 1997 i mål C-169/95, Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135.

om deras förenlighet med den gemensamma marknaden. Inledandet av dessa förfaranden vittnar om kommissionens beslutsamhet att tillämpa en lika sträng kontroll av statligt stöd i alla regioner inom gemenskapen, även om kommissionen bör beakta de speciella förhållandena i Tysklands östliga delstater.

309. Kommissionen anser dock att de stöd som beviljats före slutet av 1995 inte kan beaktas för tillämpningen av den princip om att stöd beviljas endast en gång som följer av riktlinjerna om stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. Dessa riktlinjer har i själva verket inte till syfte att omstrukturera krisdrabbade företag som befinner sig i en konkurrensutsatt omgivning, utan att stödja företag i f.d. DDR att övergå från planekonomi till marknadsekonomi.

310. I den femte rapporten om statligt stöd till tillverkningsindustrin i unionen[180] belyses för övrigt den kraftiga ökningen av stöd i de nya tyska delstaterna under perioderna 1990–1992 och 1992–1994.

D - Förfaranden

311. Kommissionen fattade såsom under tidigare år flera beslut 1997 där medlemsstaterna ålades att återbetala stöd som hade beviljats utan förhandsanmälan till kommissionen och som var oförenligt med den gemensamma marknaden. Genom att systematiskt föreskriva om återbetalning av olagligt stöd, säkrar kommissionen också konkurrenternas rätt att vara verksamma på en marknad där konkurrensen inte är snedvriden.

312. EG-domstolen bekräftade att avskaffandet av olagligt stöd är den logiska följden om det upptäcks att stödet är olagligt. Om återbetalning av stöd som beviljats olagligen krävs för att återställa den situation som rådde tidigare, kan det i princip inte betraktas som oproportionerligt i förhållande till fördragets syften. Det upprepades också att en omsorgsfull näringsidkare normalt bör kunna fastställa om förfaranderegelerna i artikel 93 har följts[181] . Företag som har beviljats stöd kan således i princip inte ha berättigade skäl att förlita sig på att stödet är lagligt om det inte har beviljats enligt förfarandet i artikel 93. EG-domstolen tillade att inte ens kommissionens ursprungliga beslut att inte göra invändningar mot stödet i fråga kan anses ha gett det mottagande företaget berättigade förväntningar, eftersom beslutet överklagades inom föreskriven tid till EG-domstolen, som ogiltigförklarade det[182] .

313. Enligt fast rättspraxis får de nationella rättsliga förfarandena inte hindra återbetalningen av ett stöd som är olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden. Denna omständighet bekräftades återigen av EG-domstolen, som i sin dom *Alcan Deutschland GmbH*[183] påminde om att den behöriga nationella myndigheten enligt gemenskapsrätten är skyldig att återkalla ett beslut om beviljande av ett olagligt stöd i enlighet med ett slutligt beslut från kommissionen, i vilket det förklaras att stödet är oförenligt med den gemensamma marknaden och krävs att det skall återbetalas, utan att de nationella myndigheterna ges någon prövningsrätt. Denna skyldighet är tillämplig även om den nationella myndigheten har låtit den tidsfrist för återkallelse av beslut som föreskrivs i den nationella rätten löpa ut och även om myndigheten har ett sådant ansvar för beslutets lagstridighet att ett återkallande av detta strider mot stödmottagarens skydd för handlande i god tro, eftersom stödmottagaren inte har haft berättigade skäl att lita på stödets laglighet, eftersom förfarandet enligt artikel 93 i fördraget inte har följts, och fastän återbetalningen inte är möjlig enligt nationell rätt när förmånen har förlorats och stödmottagaren har varit i god tro.

---

180 KOM(97) 170 slutlig, tabell 3.

181 EG-domstolens dom av den 14 januari 1997 i mål C-169/95 Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135; se också EG-domstolens dom av den 20 mars 1997 i mål C-24/95, Land Rheinland-Pfalz mot Alcan Deutschland GmbH, REG 1997, s. I-1591.

182 EG-domstolens dom av den 14 januari 1997 i mål C-169/95 Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135.

183 EG-domstolens dom av den 20 mars 1997 i mål C-24/95, Land Rheinland-Pfalz mot Alcan Deutschland GmbH, REG 1997, s. I-1591.

314. Genom att EG-domstolens strikta förhållningssätt bekräftas i fråga om återbetalning av olagligt stöd görs det klart för medlemsstater och stödmottagare att nytt stöd måste godkännas av kommissionen för att de inte skall löpa risken att behöva återbetala stödet. Återbetalning av stöd som har beviljats utan kommissionens tillstånd kan få allvarliga följder för mottagaren. Det faktum att ett företag måste avveckla sin verksamhet till följd av återbetalningen är inte i sig ett tillräckligt skäl att vägra återbetala stödet.

315. I domen "Textilwerke Deggendorf" erkände EG-domstolen dessutom kommissionens behörighet att anse nytt stöd till ett företag oförenligt med den gemensamma marknaden, om samma företag underlåter att följa ett tidigare beslut från kommissionen om att olagligt stöd skall återbetalas, eftersom de kumulerade stöden har en betydande snedvridande effekt på den gemensamma marknaden[184] . När kommissionen undersöker om ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden, måste den beakta alla relevanta omständigheter, om så behövs inbegripet de omständigheter som redan har beaktats i ett tidigare beslut och de skyldigheter som i det beslutet eventuellt ålades en medlemsstat.

316. I mål C-169/95[185] ansågs det att ett individuellt stöd som beviljats utan förhandsanmälan, även om det i efterhand kunde förknippas med nationella regler som godkänts senare av kommissionen som en regionalstödsordning, i inga händelser kan anses ha beviljats enligt den sistnämnda stödordningen. Detta avgörande framhäver att det är viktigt att ett stöd anmäls till kommissionen innan det beviljas.

317. Vad gäller frågan om överklaganden av kommissionens beslut kan tas upp till prövning inom ramen för EKSG-fördraget, bekräftade förstainstansrätten i två beslut av den 29 september 1997[186] att inga fysiska personer och inga andra juridiska personer än företag eller företagssammanslutningar är behöriga att föra talan med stöd av artikel 33 i EKSG-fördraget. Förstainstansrätten har bekräftat att artikel 173 i EG-fördraget inte är tillämplig på ett överklagande som avser ogiltigförklaring av ett beslut som fattats med stöd av EKSG-fördraget.

318. Beträffande klagomål som gäller beviljandet av stöd som antas vara olagliga följde förstainstansrätten i en dom av den 18 december 1997[187] kommissionens vedertagna ståndpunkt och bekräftade att det inte finns någon självständig kategori av beslut om avvisning av klagomål i fråga om statligt stöd. Ett beslut om att avsluta en granskning av om en stödåtgärd är förenlig med fördraget riktar sig alltid till den berörda medlemsstaten. Den skrivelse genom vilken kommissionen underrättar klaganden om att behandlingen av hans klagomål har avslutats återger således endast innehållet i ett beslut som riktar sig till den berörda medlemsstaten. Privatpersoner får överklaga ett sådant beslut till gemenskapens domstolar endast om villkoren i artikel 173 fjärde stycket i fördraget är uppfyllda.

319. Slutligen har förstainstansrättens dom av den 27 februari 1997[188] bidragit till att klargöra förhållandet mellan artiklarna 92 och 93 samt artikel 90.2. Förstainstansrätten beslutade att kommissionens behörighet att med stöd av artikel 93 undersöka om stöd är förenligt med den gemensamma marknaden också omfattar statligt stöd som beviljats till företag som avses i artikel 90.2, framför allt dem som medlemsstaterna har anförtrott att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Artikel 90.2 innehåller en bestämmelse som möjliggör befrielse från förbudet i artikel 92, på

---

184 EG-domstolens dom av den 15 maj 1997 i mål C-355/95 P Textilwerke Deggendorf mot kommissionen, REG 1997, s. I-2549.

185 EG-domstolens dom av den 14 januari 1997 i mål C-169/95, Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135.

186 Förstainstansrättens beslut av den 29 september 1997 i mål T-70/97 Région wallonne mot kommissionen (ännu ej offentliggjort) och i mål T-4/97 (ännu ej offentliggjort).

187 Förstainstansrättens dom av den 18 december 1997 i mål T-178/94, Asociación Telefónica de Mutualistas mot kommissionen (ännu ej offentliggjord).

188 Förstainstansrätten dom av den 27 februari 1997 i mål T-106/95, Fédération française des sociétés d'assurances och andra mot kommissionen, REG 1997, s. II-229.

det villkoret att syftet med stödet i fråga endast är att kompensera för de merkostnader som orsakas av fullgörandet av särskilda uppgifter som åligger det företag som har en skyldighet att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, och att beviljandet av stödet är nödvändigt för att företaget i fråga skall kunna fullgöra sina skyldigheter att tillhandahålla offentliga tjänster på lika ekonomiska villkor.

E - Statistik

320. Under 1997 registrerade kommissionen inom andra sektorer än jordbruk, fiske, transporter och kolindustri 516 anmälningar om nytt stöd eller om granskning av befintligt stöd och 140 fall av icke anmält stöd. Under samma år beslutade kommissionen i 385 ärenden att inte göra invändningar. I 68 ärenden beslutade kommissionen att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i EG-fördraget, eller artikel 6.5 i beslut 2496/96/EKSG. Dessa fördjupade undersökningar ledde bland annat till 18 slutliga positiva beslut, nio slutliga negativa beslut och fem slutliga villkorade beslut. Slutligen beslutade kommissionen att föreslå nödvändiga åtgärder genom tillämpning av artikel 93.1 i EG-fördraget beträffande tre befintliga stöd.

Diagram 6 : Antal registrerade ärenden 1997 efter typ av sektor

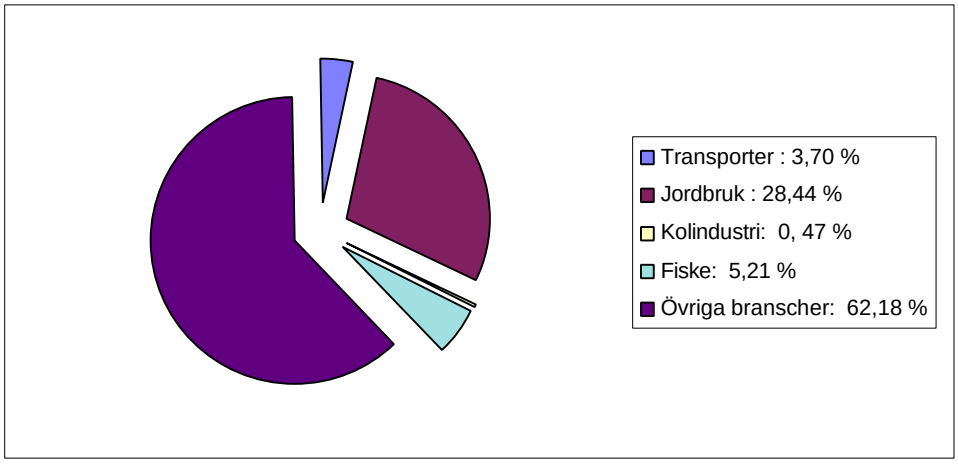

Diagram 7: Utvecklingen av antalet registrerade ärenden (utom jordbruk, fiske, transporter och kolindustri) 1993–1997

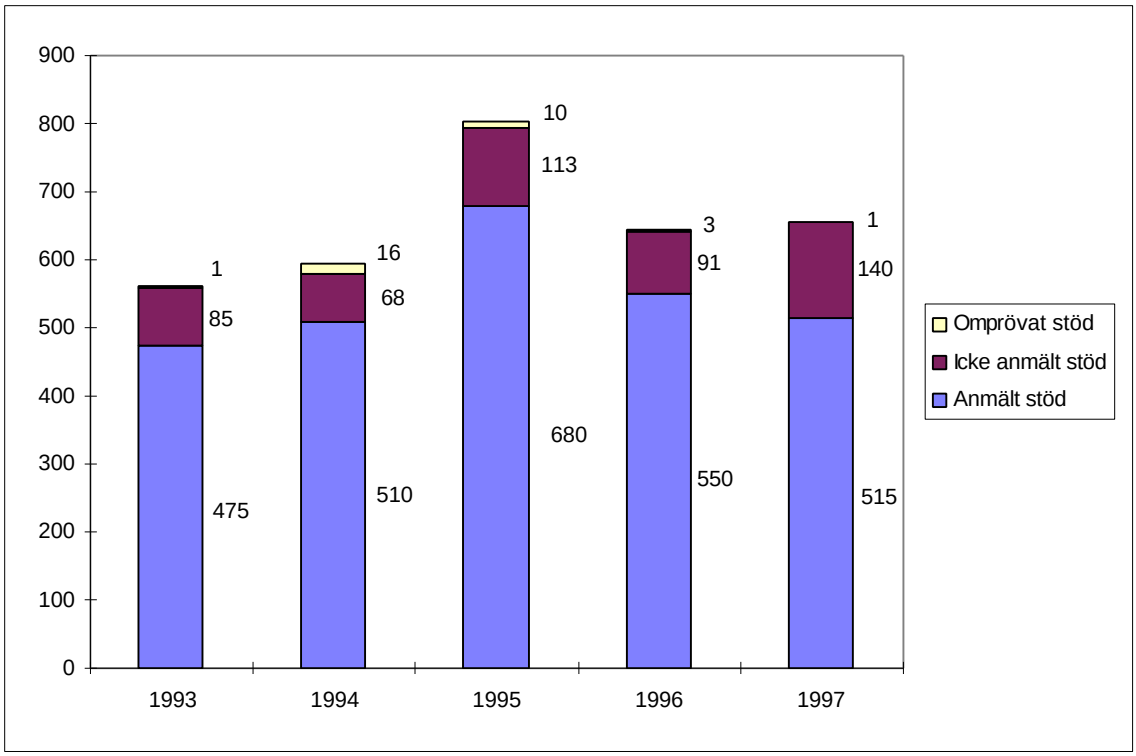

Diagram 8 : Utvecklingen av antalet beslut fattade av kommissionen (utom jordbruk, fiske, transporter och kolindustri) 1993–1997

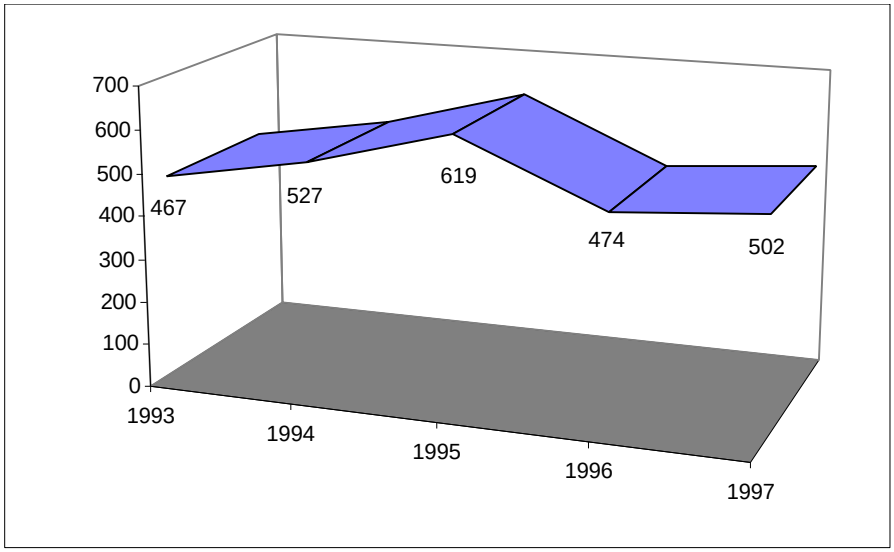

Tabell 9 : Antal beslut per medlemsstat (utom jordbruk, fiske, transporter och kolindustri)

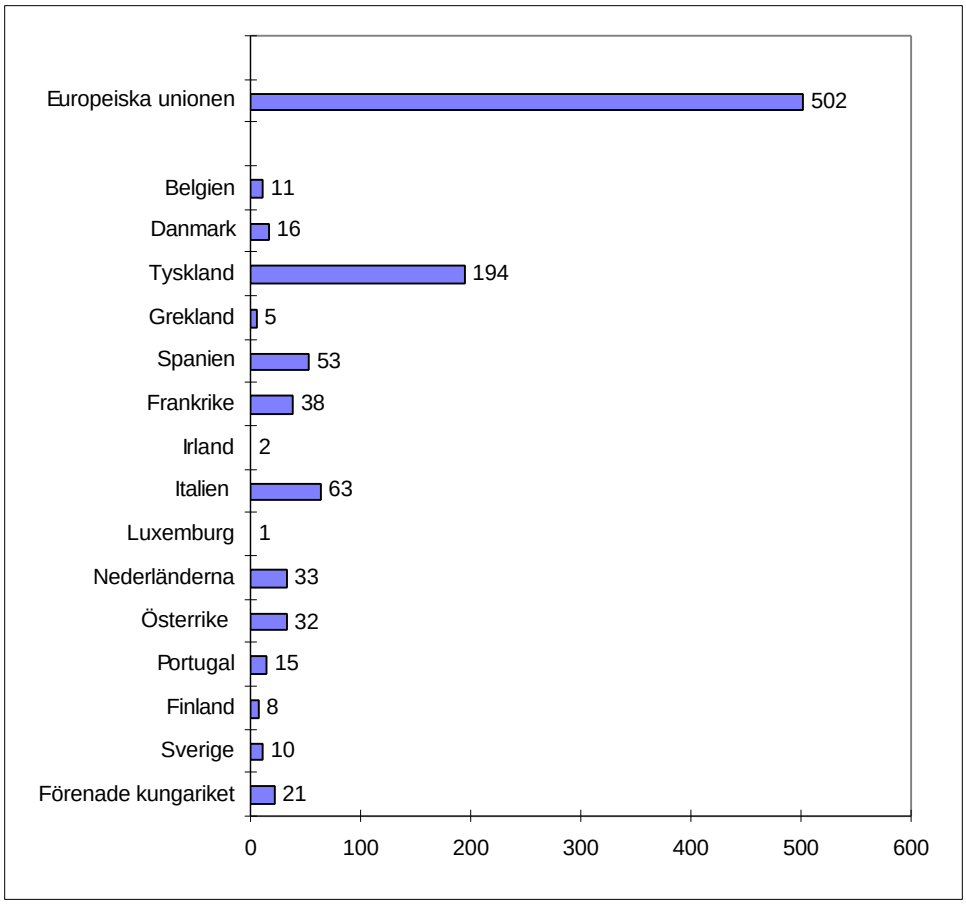

V - Internationellt samarbete

A - De central- och östeuropeiska länderna

1. Sofiakonferensen

321. Den 12 och 13 maj 1997 hölls den årliga konferensen mellan konkurrensmyndigheterna i de associerade länderna (Polen, Tjeckien, Ungern, Slovakien, Slovenien, Bulgarien, Rumänien, Litauen, Lettland och Estland) och kommissionen i Sofia i Bulgarien. Resultaten av arbetet har nedtecknats i en gemensam deklaration som innehåller en lägesrapport om de associerade ländernas anpassning till huvudprinciperna i gemenskapens konkurrensrätt.

Vissa av dessa länder har inlett en översyn av sin nationella konkurrenslagstiftning för att göra den mera effektiv. Ungern och Rumänien har antagit nya konkurrenslagar som trädde i kraft den 1 januari respektive den 1 februari 1997.

Allmänt ledde Sofiakonferensen till konstaterandet att konkurrensmyndigheterna i flertalet av de associerade länderna nu är fullt fungerande och att de handlägger ett stort antal allt viktigare ärenden om överträdelser av reglerna i artiklarna 85, 86 och 90. På grund härav har dessa myndigheter begärt nytt bistånd från kommissionen. Det finns ett tydligt behov av utbildning som är mindre teoretisk och mera inriktad på den praktiska tillämpningen av konkurrensreglerna. Kommissionen har förklarat sig vara beredd att ändra inriktning på sitt samarbete i detta avseende.

På området för kontroll av statligt stöd är situationen däremot långt ifrån tillfredsställande. En tydlig eftersläpning när det gäller antagande av lagbestämmelser och inrättande av kontrollmyndigheter har kunnat konstateras i de flesta av de associerade länderna. De kontrollmyndigheter som finns står för övrigt inför många svårigheter. Ett av de största hindren ligger i bristen på öppenhet hos de organ som har i uppdrag att bevilja stöd, en brist på öppenhet som hindrar upprättandet av exakta förteckningar över utbetalt stöd. Reformer pågår i flertalet av de associerade länderna, vilket kommissionen uppmuntrar starkt. Kommissionen åtar sig slutligen att, med de associerade ländernas medverkan, avfatta riktlinjer på området för statligt stöd, vilka beaktar den specifika situationen i övergångsekonomierna.

2. Tillämpningsföreskrifter

322. Tillämpningsföreskrifterna för konkurrensreglerna på området för statligt stöd avseende Tjeckien har varit föremål för en principöverenskommelse inom rådets arbetsgrupp. Föreskrifterna har skickats till Europaparlamentet för yttrande. Bestämmelserna, som bör antas av associeringsrådet 1998, bygger på den allmänna principen om att statligt stöd är oförenligt med marknadernas funktion. Visst stöd kan emellertid beviljas undantag på grundval av artikel 92. Det stöd som beviljas av Tjeckien kommer under en begränsad tid att granskas i enlighet med de regler som är tillämpliga på regioner som är berättigade till regionalstöd inom gemenskapen. Gemenskapens myndigheter (kommissionen) respektive de tjeckiska myndigheterna (finansministeriet) kommer att granska huruvida det stöd som beviljas inom gemenskapen och i Tjeckien är förenligt med Europaavtalet. Bestämmelser om samarbete, bistånd och öppenhet planeras också.

3. Utvidgningen och konkurrenspolitiken

323. Den 15 juli 1997 antog kommissionen en rad dokument om de tio associerade ländernas anslutning till Europeiska gemenskapen. Vad gäller konkurrenspolitiken är två dokument särskilt viktiga, nämligen kommissionens yttrande och konsekvensundersökningen.

Kommissionen konstaterar i sitt yttrande att på området för antitrust uppfyller de flesta av de associerade länderna konvergenskraven på lagstiftningen. Kommissionen uppskattar att konkurrensmyndigheter har inrättats, vilka i princip är fristående från de statliga myndigheterna. Kommissionen reserverar sig dock i viss mån mot dessa myndigheters tillämpning av konkurrensreglerna. Vad gäller statligt stöd konstateras i yttrandet att det finns brister i samtliga associerade länder, särskilt vad gäller öppenhet i samband med beviljandet av stöd och kontrollmyndigheternas effektivitet.

I sin konsekvensundersökning understryker kommissionen de praktiska problem som uppstår för dess kontrollenheter vid en utvidgning av unionen till 25 länder och 21 språk. Trots de ansträngningar som har gjorts för att decentralisera och påskynda förfarandena, är det självklart att anslutningen av de associerade länderna kommer att ge upphov till stora personalbehov, även om procedurreglerna förenklas. Ur rättslig synvinkel utgör utvidgningen en utmaning för kommissionens decentraliseringspolitik, eftersom kommissionen är skyldig att säkerställa att gemenskapens konkurrensrätt tillämpas på samma sätt i hela unionen. Det är lovande för framtiden att lagstiftningen i de associerade länderna närmas till gemenskapsreglerna, men de myndigheter som har uppdraget att tillämpa reglerna har långt ifrån förvärvat den erfarenhet som är nödvändig för att effektivt tillämpa konkurrensrätten. Kommissionen hyser en viss oro för detta. Utvidgningen kommer slutligen att få mycket stora effekter för gemenskapens politik på området för statligt regionalstöd. De regioner som är stödberättigade enligt reglerna om regionalstöd (artikel 92.3 a och c) motsvarar redan nära 50 % av unionens befolkning, vilket anses vara den övre gränsen. Med hänsyn till den generellt lägre levnadsstandarden i de associerade länderna kommer deras anslutning att medföra att den totala andelen av befolkningen som lever i stödregioner kommer att öka. Eftersom den genomsnittliga levnadsstandarden i unionen oundgängligen kommer att sänkas till följd av utvidgningen, kan det bli så att vissa av de regioner som i dag är berättigade till regionalstöd enligt artikel 92.3 a inte längre kommer att vara det.

B - Nordamerika

1. Amerikas förenta stater

1.1. Genomförande av samarbetsavtalet[189]

324. Den 4 juli 1997 antog kommissionen den andra rapporten om tillämpningen av 1991 års avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta Staternas regering om tillämpning av deras konkurrensbestämmelser (avtalet) för perioden den 1 juli 1996 till den 31 december 1996[190] . Denna rapport kompletterar den första rapporten om tillämpning av avtalet, vilken avsåg perioden den 10 april 1995 till den 30 juni 1996[191] . Man beslutade att skriva en rapport om denna relativt korta period på sex månader för att göra det möjligt att efterföljande år rapportera om samma kalenderår som i den årliga rapporten om konkurrenspolitiken.

Den tredje rapporten omfattar perioden den 1 januari 1997 till den 31 december 1997[192] . Under denna period har samarbetet mellan kommissionen och dess motsvarigheter i Förenta staterna varit fortsatt positivt och det har bidragit till att effektivt lösa ett stort antal ärenden.

Avtalet fortsätter att ge en ram för ett meningsfullt och nyttigt samarbete mellan kommissionen och Förenta staterna. Det samarbete som beskrevs i den första och andra rapporten till rådet och Europaparlamentet har fortsatt att vara till nytta på båda sidor av Atlanten. Det har varit till nytta inte bara för konkurrensmyndigheterna utan även för de inblandade företagen, eftersom det ligger i allas intresse att finna godtagbara lösningar.

---

189 Avtalet mellan Europeiska gemenskaperna kommission och Förenta Staternas regering om tillämpning av deras konkurrensbestämmelser (EGT L 95, 27.4.1995, s. 45–50. Rättelse i EGT L 131, 15.6.1995, s. 38).

190 KOM(97) 346 slutlig, se den XXVI:e Rapporten om konkurrenspolitiken, s. 312–318.

191 Antagen den 8 oktober 1996, KOM(96) 479 slutlig, se den XXVI:e Rapporten om konkurrenspolitiken, s. 299–311.

192 Se Rapport om tillämpningen av konkurrensreglerna i Europeiska unionen.

325. Koncentrationen *Boeing/MDD* var föremål för ett intensivt samarbete mellan kommissionen och den federala amerikanska handelskommissionen (the U.S. Federal Trade Commission, FTC)[193] . Detta ärende var av särskilt stor betydelse, inte enbart på grund av de ekonomiska och politiska frågor som stod på spel i samband med transaktionen, utan även på grund av skillnaderna mellan de slutsatser som drogs av kommissionen, som särskilt var bekymrad över konkurrenssituationen på marknaden för stora kommersiella jetflygplan, och den federala handelskommissionen, som hade beslutat att inte invända mot koncentrationen.

326. Samarbetet var särskilt nära och fruktbart i ärendet *Guinness/Grand Metropolitan*[194] . Det förekom många kontakter mellan kommissionens tjänstemän och deras kolleger i Förenta staterna under loppet av deras respektive undersökningar. Den federala handelskommissionen skickade observatörer till de offentliga hearingar som hölls under koncentrationsförfarandet. Även om gemenskapens handläggare och de amerikanska handläggarna använde sig av olika definitioner av produktmarknaden och den geografiska marknaden i sina bedömningar, fyllde kontakterna mellan dem det syftet att de kunde förstå varandras sätt att tänka och därmed förbättra sina analyser. När det gällde åtgärder för att förbättra situationen var parterna i ett visst skede av förhandlingarna beredda att tillåta diskussioner mellan handläggarna om de föreslagna åtgärderna. Detta var värdefullt, eftersom det garanterade ett visst inslag av samordning som annars kanske inte hade varit möjlig, och det garanterade i synnerhet att de åtgärder som man slutligen kom överens om i vart och ett av behörighetsområdena överensstämde med varandra, både vad gällde innehåll och tidpunkt.

327. Samarbetet mellan kommissionen och det amerikanska justitiedepartementet var också intensivt i samband med flera alliansavtal som ingicks mellan europeiska och amerikanska flygbolag, nämligen mellan *British Airways och American Airlines*, *Lufthansa och United Airlines*, *SAS och United Airlines*, *Swissair/Sabena/Austrian Airlines* samt *Delta Air Lines och KLM och Northwest*. Representanter för det amerikanska justitiedepartementet deltog i den hearing som hölls den 3-4 februari 1997 i ärendet *British Airways/American Airlines*.

1.2. Förslaget till avtal mellan Europa och Förenta staterna om reglerna om aktiv hövlighet

328. Den 18 juni 1997 antog kommissionen ett förslag om ett avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Amerikas förenta staters regering om tillämpningen av principen om "aktiv hövlighet". Detta förslag måste godkännas gemensamt av rådet och kommissionen efter samråd med Europaparlamentet. Enligt avtalet kan en avtalspart som påverkas av ett konkurrensbegränsande beteende som genomförs på den andra partens territorium begära att den senare vidtar lämpliga åtgärder[195] .

Detta förslag till ett nytt avtal bygger på de positiva resultaten av det samarbete mellan gemenskapens konkurrensmyndigheter och de amerikanska konkurrensmyndigheterna som inleddes genom avtalet från 1991, vilket redan, i artikel V, föreskrev principen om aktiv hövlighet. Det nya avtalet förstärker 1991 års avtal genom att det uttryckligen föreskriver under vilka omständigheter parterna kan åberopa det. Det bör påpekas att det bland annat föreskrivs att en av de avtalsslutande parterna kan avbryta eller skjuta upp sin kontrollverksamhet avseende de konkurrensbegränsande beteenden som i huvudsak påverkar den andra partens territorium så snart denne är villig att agera. Till skillnad mot det första avtalet omfattas koncentrationer inte av förslaget, eftersom varken gemenskapslagstiftningen eller den amerikanska lagstiftningen tillåter att det offentliga förfarandet avbryts eller skjuts upp.

---

193 En detaljerad redogörelse för detta ärende med dess konsekvenser på relationerna mellan Europa och Amerika återfinns i del III i denna rapport.

194 För mera detaljer angående detta ärende, se del III i denna rapport.

195 KOM(97) 233 slutlig.

Det föreslagna avtalet om aktiv hövlighet innebär en viktig utveckling av relationerna med USA och utgör ett åtagande från USA:s och gemenskapens sida att samarbeta i fråga om tillämpningen av antitrustreglerna, i stället för att försöka tillämpa sina egna antitrustlagar utanför sina egna territorier.

2. Samarbetsavtalet med Kanada

329. I juli 1997 färdigställdes ett förslag till avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Kanadas regering om tillämpningen av deras lagstiftning på konkurrensområdet. Det diskuteras fortfarande inom institutionerna. Avtalet måste antas i form av ett gemensamt beslut av rådet och kommissionen efter samråd med Europaparlamentet.

Samarbetsavtalet har blivit nödvändigt på grund av det ökande antal ärenden som berör de avtalsslutande parternas konkurrensmyndigheter. Det har som mål att undvika motstridiga beslut, särskilt när det gäller lösningar på de konkurrensproblem som identifieras. Förslaget till avtal är mycket likt det avtal som gemenskapen har ingått med Förenta staterna.

De viktigaste bestämmelserna i förslaget till avtal mellan gemenskapen och Kanada är följande:

- Underrättelse om pågående ärenden som är av intresse för den andra avtalsparten.
- Förfarande för samarbete och samordning mellan konkurrensmyndigheterna.
- Bestämmelser om aktiv och passiv hövlighet.
- Iakttagande av sekretessreglerna vid informationsutbyte.

C - WTO

1. Handel och konkurrens

330. Singaporekonferensen beslutade den 11 december 1996 "att inrätta en arbetsgrupp för att granska problemen som rör sambandet mellan handelsutbyte och konkurrenspolitik, inklusive konkurrensbegränsande beteenden, för att identifiera alla områden som förtjänar att granskas inom WTO".

331. Professor Jenny, vice ordförande för det franska konkurrensrådet, valdes enhälligt till ordförande för denna arbetsgrupp. Gruppen samlades tre gånger under 1997 och beslutade att samlas på nytt minst fyra gånger under 1998, för att därefter avge sin rapport till rådet i enlighet med gruppens mandat.

332. De första mötena gav positiva resultat. Gruppen antog först ett arbetsprogram, som gjorde det möjligt att strukturera arbetet och utan större svårigheter göra framsteg i diskussionerna om sakfrågorna. Diskussionerna, som i enlighet med gruppens mandat ägde rum i samarbete med OECD, visade att endast ett fåtal länder faktiskt tvivlar på att konkurrensregler är nödvändiga. På sin höjd underströk vissa av länderna bland annat de sociala konsekvenserna av att införa en konkurrenspolitik och talade för ett gradvis införande där hänsyn tas till lokala särdrag. De enda länder som hade en avvikande mening var de asiatiska länderna, särskilt Hongkong/Kina och Singapore.

2. Telekommunikationer

333. Den 15 februari ingick medlemmarna i WTO ett avtal om tillgång till marknaderna för bastjänster (GTB-avtalet). Detta avtal, som täcker 93 % av världsmarknaden för telekommunikationer, innebär att 69 regeringar åtar sig att öppna sina telemarknader för utländsk konkurrens. Flertalet av parterna har kommit överens om lagstiftningsmässiga principer som reglerar bland annat förebyggande av konkurrensbegränsande beteenden. Dessa beteenden inbegriper ofta korssubventionering, användning av information som erhållits från konkurrenter och underlåtenhet att i tid ge konkurrenter

teknisk information om väsentlig utrustning eller kommersiell information som är relevant för tillhandahållandet av tjänsterna. Avtalet håller på att ratificeras. Genom avtalet utvidgas den avregleringsprocess för telekommunikationer som pågår inom Europeiska unionen till världsnivå, från samma nyckeldatum, nämligen den 1 januari 1998.

D - Övrig utveckling inom internationella relationer

1. Medelhavsländerna

334. Som en följd av de avtal som ingåtts med Israel, Tunisien och Marocko har förhandlingarna mellan Europeiska unionen, Jordanien och Palestinska myndigheten avslutats genom undertecknandet av associeringsavtal som fastställer målet om införande av marknadsekonomins principer[196] . Diskussionerna med Egypten, Libanon, Syrien och Algeriet pågår fortfarande. Kommissionen har inlett en undersökning av den nya jordanska konkurrenslagen för att kontrollera om den överensstämmer med bestämmelserna i avtalet med Jordanien. En undersökningresa avseende konkurrenspolitiken har utförts i Syrien i år.

Till följd av en begäran från Tunisien och Algeriet om tekniskt bistånd på konkurrensområdet pågår förberedelser av samarbetsprogram med dessa båda stater.

2. Latinamerika

335. Intensifieringen av handelsrelationerna mellan Europeiska unionen och Latinamerika under de senaste åren är ett faktum som inte undgått kommissionen. Mellan 1993 och 1995 stod Latinamerika för omkring 10,4 % av den sammanlagda ökningen av Europeiska unionens utrikeshandel, medan dess andel av unionens samlade utrikeshandel är mindre än hälften av denna siffra. Europeiska unionen har i detta sammanhang upprättat ett nätverk av ramavtal om samarbete med de latinamerikanska länderna[197] , till vilket Mexiko anslöt sig i år. Detta visar att kommissionen har ett allt mera uttalat intresse för den rättsliga miljö där sådant handelsutbyte ingår och särskilt för den regionala konkurrensrätten.

336. Även om det i Latinamerika inte finns några program för samarbete på konkurrensområdet som kan jämföras med dem som har genomförts i de central- och östeuropeiska länderna, har kommissionen gått vidare med sina förbindelser med de latinamerikanska och karibiska länderna, bland annat genom undersökning på plats och svar på ett stort antal framställningar från de offentliga konkurrensmyndigheterna om information. Kommissionen har således träffat de ansvariga i Argentina, Brasilien, Mexiko, Colombia, Peru, Uruguay, Costa Rica och Jamaica. Åtskilliga konkreta samarbetsåtgärder har vidtagits, t.ex. insamlande av konkurrenslagarna i Latinamerika, upprättande av en förteckning över de nationella myndigheter som ansvarar för kontroll, gemensamt offentliggörande med samtliga länders konkurrensmyndigheter i den latinamerikanska bulletinen för konkurrens, vilken sprids via Internet, inventering av behoven av tekniskt samarbete för vart och ett av länderna i Latinamerika och för de olika regionala organisationerna (Mercosur, Andinska gemenskapen).
För den regionala organisationen Mercosur har kommissionen, särskilt generaldirektorat IB, utarbetat ett tvåårigt program för tekniskt bistånd som kommer att läggas fram för medlemsstaterna och som innehåller ett avsnitt om konkurrens.

---

196 Associeringsavtal mellan Europeiska unionen och Tunisien (den 17 juli 1995), Israel (den 22 december 1995), Marocko (den 30 januari 1996), Jordanien (den 24 november 1997) och Palestinska myndigheten (den 2 juni 1997).

197 Interregionalt ramavtal om samarbete med Mercosur, undertecknat den 15 december 1995 (EGT L 69, 19.3.1996, s. 1), ramavtal med länderna i Andinska pakten (EGT C 25, 21.1.1993, s. 32), ramavtal med länderna på den centralamerikanska landtungan (EGT C 177, 18.3.1993, s. 39), ramavtal om samarbete med Argentina,

Utsikter inför 1998

337. I enlighet med ett åtagande till Europaparlamentet brukar kommissionen i sin årliga rapport presentera de mål den har ställt upp på konkurrensområdet för det kommande året.

1. Lagstiftningsverksamhet

338. Efter ett relativt intensivt år på lagstiftningsområdet kommer 1998 att utmärkas av att det stora antal texter som antogs 1997 kommer att genomföras och följas upp.

339. Kommissionen kommer att ha i uppdrag att tillämpa de texter som antagits i år, särskilt den nya förordningen om koncentrationskontroll. Kommissionen kommer också att sträva efter att genomföra de nya texterna om avtal om mindre betydelse och om samarbete med myndigheterna i medlemsstaterna, med den dubbla målsättningen att lätta företagens administrativa börda och koncentrera kommissionens ansträngningar till de ärenden som har en faktisk inverkan på den inre marknaden. Kommissionen kommer också att vinnlägga sig om att fortsätta det arbete som har inletts på området för omarbetning av politiken för vertikala begränsningar och horisontella avtal. Vad gäller det första ämnet kommer grönboken och det samråd som följde på den att under 1998 utmynna i ett formellt förslag om att modernisera behandlingen av vertikala konkurrensbegränsningar. Detta förslag och de debatter som kommer att uppstå i samband därmed kommer att utgöra en viktig händelse 1998. Vad gäller den andra frågan planerar kommissionen att fördjupa sina överväganden på grundval av resultaten av dess förberedande arbeten.

340. Utöver det formella förslaget om vertikala begränsningar planerar kommissionen inte några större nyheter under 1998. Ett nytt tillkännagivande om accessoriska begränsningar, vilket kommer att ersätta tillkännagivandet från 1990, bör emellertid utarbetas. De överväganden som har inletts inom kommissionen om en nödvändig förenkling av vissa procedurfrågor, vilket kan innebära en ändring av förordning nr 99/63/EEG, bör också utmynna i ett samrådsförfarande under 1998. Kommissionen kommer slutligen att vinnlägga sig om att slutföra vissa texter inom telekommunikationssektorn, särskilt kabeldirektivet.

341. Kommissionen kommer vidare att under 1998 följa en viktig arbetsplan för utarbetandet av gemenskapstexter på området för statligt stöd. Först och främst har kommissionen åtagit sig att utarbeta och anta riktlinjer för tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som avser direkt företagsbeskattning. Den bör vidare under 1998 anta de texter som redan förberetts under 1997, bland annat de nya riktlinjerna för stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter, rambestämmelserna för stöd till utbildning samt ett nytt kommissionsdirektiv om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstaterna och offentliga företag.

342. Rådet kommer att anta en förordning om nya regler för stöd till varvsindustrin för den händelse att OECD-överenskommelsen inte genomförs 1998. Vad gäller förordningarna som grundas på artikel 94 i fördraget, kommer rådet att formellt kunna anta den behörighetsgivande förordningen, så snart Europaparlamentet har yttrat sig över förslaget. Detta förslag har redan varit föremål för en principöverenskommelse i rådet i november 1997. Kommissionen måste för sin del lägga fram ett förslag till procedurförordning för rådet. Detta förslag till förordning måste också bli föremål för samråd med Europaparlamentet i enlighet med artikel 94.

---

undertecknat den 2 april 1990 (EGT L 295, 26.10.1990), med Brasilien, undertecknat den 29 juni 1995 (EGT L 262, 1.11.1995, s. 53) och med Chile, undertecknat den 26 april 1996 (EGT L 209, 19.8.1996, s. 1).

2. Det internationella området

343. På det internationella området kommer kommissionen att fortsätta föra sin politik för bilateralt och multilateralt samarbete med konkurrensmyndigheterna.
Med tanke på den framtida utvidgningen och i enlighet med de mål som uppställs i kommissionens rapport Agenda 2000, kommer kommissionen att ägna särskild uppmärksamhet åt utvecklingen av en konkurrenskultur i de central- och östeuropeiska länderna. Bistånd till dessa länder på området för tillämpning av konkurrensreglerna kommer att ha prioritet. Kommissionen kommer på nytt att uttrycka sin vilja att påskynda införandet av ett effektivt system för kontroll av statligt stöd.
Kommissionen avser att vidhålla sina förslag om ett avtal mellan gemenskapen och Förenta staterna om hövlighetsreglerna och ett samarbetsavtal med Kanada, så att dessa texter kan antas av rådet under 1998.

3. Kontrollverksamhet

344. Utvecklingen av den inre marknaden innebär att gemenskapsreglerna om konkurrens måste tillämpas strikt som en garanti för att den inre marknaden fungerar på bästa sätt. Kommissionen avser därför att utan avbrott fortsätta kampen mot konkurrensbegränsande beteenden. Viktiga ärenden som är under handläggning, såsom t.ex. de ärenden som rör de transatlantiska luftfartsallianserna, kommer att avslutas under 1998. I januari 1998 är tjugo ärenden under utredning och åtskilliga av dem bör leda till beslut som är förenade med böter. Kommissionen avser också att fortsätta sitt initiativ på området för bekämpning av missbruk av dominerande ställning, ett initiativ som har varit särskilt fruktbart under året.

345. På området för företagskoncentrationer förväntar sig kommissionen en ny ökning av antalet anmälda ärenden med hänsyn till dels den trend som har observerats de senaste fyra åren och företagens föregripande av effekterna av EMU, dels de konsekvenser för antalet anmälningar som följer av de ändringar i förordningen om koncentrationskontroll som gäller trösklar för kontroll och utvidgning av förordningens tillämpningsområde till alla samriskföretag som uppfyller samtliga funktioner.

346. En strikt tillämpning av gemenskapens konkurrensrätt kommer att garantera att avregleringspolitiken blir framgångsrik. Kommissionen kommer därför att, i samarbete med de styrande nationella myndigheterna och eventuellt de nationella konkurrensmyndigheterna, vara särskilt vaksam under 1998 på införandet av full konkurrens för taltelefoni. Kommissionen kommer också att vara uppmärksam på de dominerande operatörernas beteenden på sina hemmamarknader och på allianser som ingås inom telekommunikationssektorn. Den kommer även att visa ett oförminskat intresse för de arbeten som medlemsstaterna är ålagda att utföra inom ramen för direktivet om gemenskapsregler för den inre marknaden för elektricitet, vilket skall införlivas i de nationella lagstiftningarna senast den 19 februari 1999.

347. På stödområdet önskar kommissionen förstärka sin kontrollverksamhet för att kontrollera om villkoren i dess beslut har genomförts korrekt av medlemsstaterna. Kommissionen utövar redan denna kontroll för allt stöd av en viss betydelse inom bil-, syntetfiber- och stålsektorn samt inom varvsindustrin. Kontrollen kommer att utvidgas till att avse alla stödåtgärder som kommer att omfattas av de branschövergripande rambestämmelserna när dessa träder i kraft. Kommissionen kommer för övrigt att koncentrera sina ansträngningar till att följa upp genomförandet av omstruktureringsplanerna vid de företag som tidigare har mottagit stöd till omstrukturering.

348. Till följd av det uttryckliga mandat konkurrenspolitiken fick vid det extraordinära toppmötet i Luxemburg om sysselsättningen, har kommissionen för avsikt att öka sina ansträngningar på området för kontroll av statligt stöd och att i sina analyser övervaka att statligt stöd "främjar den ekonomiska effektiviteten och sysselsättningen utan att det medför att konkurrensen snedvrids".

Bilaga - Ärenden som undersöks i rapporten

1. Artiklarna 85 och 86

Ärende	Offentliggörande	Punkt nr.
Wirtschaftsvereinigung Stahl	EGT L 1, 3.1.1998, s. 10	51
British Dental Trade Association (BDTA)		54
Carnival Corporation och Airtours		54
Hydro Texaco Holdings A/S och Preem		54
Michelin och Continental	EGT C 236, 14.8.1997, s. 9	55
Sanofi och Bristol-Myers Squibb	EGT C 242, 8.8.1997	55
Smart	IP/97/740, 4.8.1997	61
Servicebutiker för Ford	IP/97/740, 4.8.1997	61
Irish Sugar plc.	EGT L 258, 22.9.1997, s. 1	65
Swedish Match Sverige AB/Skandinavisk Tobakskompagni AS	IP/97/80, 31.1.1997	66
Belgacom/ ITT Promedia NV	IP/97/292	67
S.W.I.F.T./ La Poste	EGT C 335, 6.11.1997, s. 3	68
Digital Equipment Corporation	IP/97/868	69
Unisource	EGT L 318, 20.11.1997, s.1	72
Uniworld	EGT L 318, 20.11.1997, s. 24	72
G.E.N. (Global European Network)	IP/97/242	73
GSM-avtal		75
Deutsche Telekom AG (DT)		77
Santa Cruz Operation Inc/ Microsoft	IP/97/1027	33 - 79
Sega	IP/97/757	80
Nintendo	IP/97/676	80
Joint Operational Service Agreement		82
West Coast / Mediterranean Agreement		82
New Carribean Services		82
EUROSAL III		82
Vessel sharing agreements/ OOCL/Maersk	EGT C 185, 18.6.1997, s. 4	84
British Airways och American Airlines	EGT C 117, 15.4.1997, s. 8	92 - 326
Lufthansa och United Airlines		92 - 326
SAS och United Airlines		92 - 326
Swissair/Sabena/Austrian Airlines		92 - 326
Delta Air Lines och KLM och Northwest		92 - 326
Electrabel/ Intermixt	IP/97/351	94
TARGET		95

2. Artikel 90

Ärende	Offentliggörande	Punkt nr
Överträdelseförfaranden mot sju medlems-stater	IP/97/954	104
GSM Spanien	IP/97/374	107
Överträdelseförfarande som inletts avseende GSM Italien		108
VTM	EGT L 244, 6.9.97, s. 18	112-113-114
Den italienska hamnlagstiftningen	EGT L 301, 5.11.1997, s. 17	126-127-128
Genuas hamn	EGT L 301, 5.11.1997, s. 27	129
Atens flygplats	IP/97/876	131-132-134
Flygplatsen Zaventem		135
Svenskt detaljhandelsmonopol på alkohol-haltiga drycker (Franzén-målet)		138
Norskt monopol på alkoholhaltiga drycker		140-141-142
Österrikiskt monopol på tobaksvaror		144

3. Koncentrationskontroll

Ärende	Offentliggörande	Punkt nr.
Sandoz/Ciba-Geigy	EGT L 201, 29.7.1997	33
Boeing/Mac Donnell Douglas	EGT L 336, 8.12.1997	21-33-146-169-170-171-178-324
Guinness/Grand Metropolitan	IP/97/878	33-146-163-164-176-325
Blokker/Toys "R" US	IP/97/570	146-194
Anglo American Corporation/Lonrho	IP/97/338 och 1102	146-172
BT/MCI	EGT L 336, 8.12.1997	146-173
Coca Cola Company/Carlsberg	IP/97/787	146-163-176
Siemens/Elektrowatt	IP/97/1013	146-165-175
Veba/Degussa	IP/97/1076	146-192
Coca Cola Entreprises/Amalgated Beverages GB	EGT L 218, 9.8.1997	146-163-164
Hoogovens/Usines Gustave Boël	IP/97/363	147
Thyssen/Krupp Stahl	IP/97/751	147
Aceralia/Arbed	IP/97/1020	147
Gencor/Lonrho	EGT L 11, 14.1.1997	172
MCI/WorldCom	IP/98/213	174
Sehb/Viag/PE-Bewag	IP/97/693	179
Rheinmetall/British Aerospace/STN Atlas	IP/97/353	180
Promodès/Casino	IP/97/937	181
Preussag/TUI	IP/97/982	182
CIM/ELF/CNN	IP/97/1083	183
Lafarge/Redland	IP/97/1129	184
RSB/Tenex/Fuel Logistiz	IP/97/267	186
Preussag/Voest Alpine	IP/97/845	186
Philips/Hewlett-Packart	IP/97/126	187

Telia/Ericsson	IP/97/145	187
BASF/Shell	IP/97/1195	188
Go-ahead/VIA/Thameslink	IP/97/352	189
Merck/Rhône-Poulenc	IP/97/606	189
Procter and Gamble/VP Schikedanz	EGT L 354, 31.12.1994	191
Nestlé/San Pellegrino	IP/98/159	192
Swedish Match/KAV	IP/97/1190	192
Samsung/AST	IP/98/166	193
Maersk Data/Nantec	IP/97/964	193
Bertelsmann/Kirch/Premiere	IP/98/77	193
Kesko/Tuko	EGT L 174, 2.7.1997	194

4. Statligt stöd

Ärende	Offentliggörande	Punkt nr.
La Poste		215-226-284
Crédit Lyonnais		217-277
Thomson-CSF	Ärende C 62/96	217-287
Technolease	EGT C 338, 8.11.1997	218
Philips	EGT C 338, 8.11.1997	218-287-288
Rabobank	EGT C 338, 8.11.1997	218
Regeling Bijzondere Financiering	EGT C 202, 2.7.1997	219
Garantiordning för riskkapital	EGT C 250, 15.8.1997	219
PMU	EGT C 163, 30.5.1997	223
Riedel-de Haën AG	EGT C 385, 12.12.1997	225
Maribel quater	EGT C 201, 1.7.1997	229-292
Siemens	ännu ej offentliggjort	232-289
MTW och Volkswerft	Rådets förordning nr 1013/97	234-235
MCR Gesellschaft für metallurgisches Recycling	ännu ej offentliggjort	236
ESF Feralpi GmbH	ännu ej offentliggjort	236